GHERASIM
DOMIDE

CONVORBIRI CU ACTORUL ION SĂSĂRAN

Actorii

Se-aude-un gong ... si-apar actorii!
Ei prin taceri si prin cuvant
Încearca ceturi sa destrame
Luminii poarta deschizand.

Actorii merg de-a lungul vremii,
Prin ieri si azi si viitor,
Ca nici un vis sa nu se stinga!
Acesta-i rostul, truda lor!
Schimband costumele, povestea,

Schimband si chip si grai si mers,
Ei fac sa-ncapa pe o scena
Nemarginitul univers.

Si chiar de-i veti uita-ntr-o clipa,
Dupa ce piesa s-a-ncheiat,
În zambetul de multumire,
În întelesul nou aflat...

În întrebari si în raspunsuri,
În ochiul mai mult limpezit,
Actorii va raman alaturi
Chiar daca piesa s-a sfarsit!

Flavia Buref,
actrita
(Promotia de aur a teatrului romanesc)

Argument

*Pe actorul **Ion Sasaran** l-am cunoscut personal cu un sfert de secol în urma cand, fiindu-i elev la sectia de regie – actorie a Scolii Populare de Arta, ca orice licean cu ambitii artistice, ma vedeam într-un viitor mai îndepartat actor sau regizor.*

De la dascalul si actorul Ion Sasaran am învatat ca este mai important sa fii un spectator bun decat un actor slab, asa cum de la profesorul meu de limba romana, Augustin Botis, am învatat ca este mai bine sa fii un cititor de literatura de buna calitate decat un scriitor mediocru.

Am stat de multe ori cu actorul Ion Sasaran la taclale si am depanat nenumarate amintiri. Mi s-a parut interesant si incitant totodata sa patrund în amintirile si gandurile unui actor dintr-o promotie pe care publicul a numit-o "promotia de aur" a teatrului romanesc. Am considerat ca multe dintre amintirile evocate într-un cerc restrans de prieteni ar putea constitui o sursa de cunoastere pentru un cerc mai mare de prieteni, daca-i putem numi asa pe spectatorii care l-au vazut si apreciat pe Ion Sasaran. L-am ales pe Ion Sasaran pentru ca destinul artistic i s-a împletit cu însusi destinul artistic al teatrului baimarean.

–Privind în urma peste atatia ani amintiti-va, domnule Ion Sasaran, de absolventul de liceu care se pregatea sa dea admitere la teatru.

–Sunt absolvent al Liceului “Ghe-orghe Sincai” din Baia Mare. Cursul inferior l-am facut în Satu-Mare la Liceul “Mihai Eminescu” deoarece eram copil de trupa la Regimentul 92 infanterie din Satu Mare. Cursul superior, clasele VIII-XI, le-am urmat la Baia Mare unde în 1952 deveneam bacalaureat. Dadusem un examen de selectie pentru a urma cursurile unei scoli de ofiteri si asteptam un ordin de chemare, desi imediat dupa absolvire m-am angajat muncitor necalificat la Baza de receptionare a produselor agricole din Baia Mare. Eram foarte sarac, în fiecare vacanta ma angajam la o întreprindere sau pe un santier de constructii pentru a-mi castiga bani de haine si rechizite scolare. Asa se face ca si dupa absolvirea liceului eram angajat, desi dupa orele de serviciu mai citeam, în speranta unei întamplari fericite care mi-ar fi permis sa dau admitere la o universitate. As fi dorit sa urmez Istoria sau Filozofia – dar a fost sa fie altfel.

Cum spuneam, eram muncitor la Baza de receptie si la sfarsitul lunii iulie 1952, am primit un telefon de la directiunea liceului sa ma prezint

daca doresc la un examen de selectie pentru admiterea în Institutul de Arta Cinematografica Bucuresti. Sigur ca nu eram pregatit în nici un fel. Am mers, totusi, la insistentele d-lui prof. Mornaila – pe atunci director al Liceului „Gheorghe Sincai”.

Am ajuns în fata comisiei formata din Asea Moraru, director de studii în institut, profesorul si celebrul operator Wilfried Ott si studentul, pe atunci în anul IV, Gheorghe Vitanidis.

Concursul meu, daca se poate spune asa, a constat dintr-o recitare, o povestire a unei carti si o discutie-test pentru verificarea unui anumit orizont de cultura generala.

Nu pregatisem nici o poezie, dar de copil stiam de la mama “Rugamintea din urma“ de George Cosbuc si de la o serbare scolara din Satu Mare, “Mama” de acelasi autor. Mi s-a cerut “Mama“. Am recitat, dar dupa strofa a V-a m-am oprit nemaiaducandu-mi aminte strofele urmatoare. Am analizat apoi un roman si a urmat o discutie despre carti citite, despre poezie si despre pictura. Cred ca am raspuns destul de bine întrucat am fost întrebat daca as putea veni la Bucuresti la admitere. Am spus ca nu am bani, dar ca voi primi salariu si as putea veni. Aveam 170

de lei pe luna. Ulterior mi s-a trimis o adeverinta prin care eram anuntat ca reusisem la preselectie si urma sa sustin admiterea la Bucuresti.

Asa am început sa ma pregatesc învatand poezia “Cor de robi” de Th. Neculuta, sa învat literatura romana si sa ma gandesc la niste exercitii de improvizatie. Am facut totul intuitiv, pentru ca nu vazusem nici un spectacol de teatru decat în primii ani de liceu, iar despre un repertoriu propriu-zis nu putea fi vorba.

Dupa aceasta selectie, la admiterea propriu-zisa eram înscrisi 300 de candidati. Era o lume halucinanta pentru mine. În primul rand Bucurestiul, apoi toti “artistii candidati”, dar mai ales saracia mea care ma complexa în cel mai înalt grad. Eram în tenisi, cu un pantalon curat, dar pe alocuri carpit si fara nici un leu. Credeam totusi în steaua mea cea buna si am dat examenul. Comisia era impresionanta: doamna Marieta Sado-va, maestrul George Vraca, doamna Sandina Stan si Ana Barcan, Dinu Negreanu si Wilfried Ott, Marcel Anghelescu si celebra profesoara de miscare scenica Szuzana Badian.

Am luat toate probele practice iar, ulterior, si proba de platou – adica un exercitiu filmat în studioul de film Bucuresti – proba care era determinanta la admiterea în institut. Am luat si aceasta proba si din cei 300 de candidati am ramas studenti în anul întai doar 27.

Asa deveneam, în septembrie 1952, student la Institutul de Arta Cinematografica Bucuresti.

–Perioada în care v-ati facut studiile teatrale la Bucu-resti a fost o perioada destul de dificila. Cum era Bucurestiul anilor saizeci si cum erau studentii acelor ani?

–Despre studentie sau perioada în care am facut stu-diile s-ar putea spune multe. Bucurestiul, în primul rand, era cel pe care mi-l doream si mi-l amintesc si astazi, desi îl cunosc si pe cel care s-a dezvoltat si modernizat ulterior. Bucurestiul era frumos si curat, era ramas, aproape ca cel dinainte de razboi, în perimetrul sau central – acolo unde, de fapt, existam si-mi duceam viata la institut, la camin, la biblioteci si muzee sau în salile de spectacol.

Dar era saracie, oamenii traiau în lipsuri. Înca mai erau cartele cu puncte pe care puteai cumpara haine si paine. Re-forma monetara din 1952 adusese o stabilizare a leului dar salariile, în general veniturile oamenilor, erau foarte modeste. Noroc de mine ca aveam bursa, ceea ce însemna caminul si cantina asigurate. Pentru ca era bursa de merit, mai primeam si 35 de lei pe luna pentru nevoi personale. Acasa, parintii erau, de asemenea, saraci. Tata era miner, iar mama casnica.

Nu aveam haine si vroiam sa renunt la studii. Am vorbit cu Vitanidis si el a intervenit la rectorat de unde am primit 800 de lei. Erau doua salarii de actor debutant. Mi-am cumparat haine iar tata mi-a trimis un loden – primul din viata mea. A urmat însa o nenorocire. În ianuarie 1953, în plina sesiune, tata a murit în urma unei operatii de ocluzie intestinala. Am întrerupt sesiunea si am venit în Sasar unde locuiam si l-am înmormantat. Ramasesem numai cu mama si nu stiam ce hotarare sa iau. Mama m-a îndemnat sa ma întorc la Bucuresti, iar dansa (ma cutremur si astazi amintindu-mi) s-a angajat la Exploatarea Miniera Nistru ca vagonetar subteran, ca sa poata sa-mi trimita cativa lei pe luna pentru necesitatile mele de student.

Prin urmare m-am întors la Institut si mi-am dat toate restantele ramanand bursier. Începeam sa-mi deschid ochii. Desi colegii îmi spuneau “taranul”, eu nu ma suparam. Îmi petreceam timpul în biblioteci si prin muzee. Caietele mele de conspecte treceau pe la majoritatea colegilor din camin, unde erau copiate si, uneori, profesorii zambeau binevoitori si îngaduitori apreciind ca cel putin caietele mele erau copiate si de colegii care nu facusera conspecte.

Nu e un titlu de lauda si toti colegii mei îmi sunt si astazi prieteni minunati si amintirile noastre raman crampeie din viata noastra.

Trebuie sa fac o precizare si o distinctie clara: pana în anul 1954, cand terminam anul II, am fost student al Institutului de Arta Cinematografica, iar din 1954, în urma unei hotarari guvernamentale de unificare a Institutului de Teatru din Bucuresti cu Institutul de Cinematografie Bucuresti si cu cel de teatru din Cluj se înfiinta Institutul de Arta Teatrala si Cinematografica „I.L.Caragiale” Bucuresti. Din 1954, si multi ani dupa aceea, actorii spuneau simplu: „am fost student la I.A.T.C.”

Daca ar fi sa vorbesc despre cum erau studentii anilor cincizeci, ar trebui sa spun ca erau, în primul rand prieteni buni, prieteni adevarati. Ne împarteam ce aveam si nu am nici o amintire ca vreunul dintre noi ar fi furat, ar fi fost nedrept cu celalalt sau ar fi dorit sa-i ia locul. Eram precum fratii. Asa îl numesc astazi pe cel care mi-a ramas cel mai bun prieten – regizorul Dan Puican - si asa îi pot numi, si dupa moarte, pe Silviu Stanculescu sau Silvia Popovici. Si, în egala masura, pe Nicolae Praida, Flavia Buref sau Victoria Dobre Timon. Am trait o perioada de cumplite lipsuri, de cumplite frustrari si ne-am regasit maturi, fiind responsabili în teatre de munca noastra – ca prieteni si frati adevarati. Este cel mai frumos fior al amintirilor din studentia mea.

Tot aici trebuie sa-i amintesc, ca fiind în grupa noastra de “cinematografisti”, pe Draga Olteanu Matei si Amza Pellea care, alaturi de Igor Hanca, datorita unor suferinte, au repetat anul si am devenit colegi de clasa din anul III.

De altfel, prietenia mea cu acesti trei colegi a fost si a ramas deosebita.

Cum erau studentii anilor '50, ma întrebi? Ca sa întelegi de ce ne leaga o prietenie atat de mare am sa îti povestesc o întamplare.

Mergeam la cantina ce apartinea de caminul fetelor de la “Matei Voievod”, cu Silviu Stanculescu, Nicolae Praida, Alexandru Platon si altii. Cautam mese unde erau asezate cel putin doua fete. Era grozav cand gaseam mese cu cate trei fete. Ne asezam completand locurile libere si pentru ca fetele, aproape întotdeauna, nu mancau toata painea, noi luam tot ce ramanea. Silviu Stanculescu avea un sac de sport în care adunam tot ce ne lasau fetele de la Universitate si apoi, în fata caminului de langa institutul nostru, pe Slatineanu, într-un parculet, mancam bucatile de paine ca pe cel mai minunat desert.

Daca ar fi sa vorbesc despre cum erau studentii anilor mei de studentie ar fi, de asemenea, multe de spus. Nu gasesc în amintirile mele nici un egoist, nici un om rau. Ne cunosteam prea bine si împarteam si

binele si raul în asa masura încat nu puteam fi altfel decat eram – nu aveam falsitate în noi. Nu doream decat sa învatam.

Dupa unificarea Institutelor de Arta din 1954, dintre colegii nou veniti, m-am împrietenit cu Sanda Bancila, care-mi aducea diverse carti pe care le citeam cu nesat, cu Mitzura Aghezi, care ma ruga sa am mare grija de cartile împrumutate fara stirea maestrului Tudor Arghezi, cu Gina Patrichi careia, nepromovand anul III datorita unor întamplari cu totul personale, i-am propus împreuna cu Amza Pellea si cu operatorul Obradovici – ce-si dadea examenul cu o secventa de film – sa vina cu noi si sa filmam “Moara cu noroc”.

Toamna, comisia nu a acceptat reexaminarea ceruta de Gina Patrichi, ceea ce nu a împiedicat-o ulterior, datorita ma-relui ei talent, sa devina una din cele mai mari actrite ale teatrului romanesc din ultima jumatate a secolului trecut.

Si în anii '50, bineînteles, studentii actori erau “nebunii frumosi” ai studentimii romane.

Eram asa pentru ca eram nonconformisti, ceea ce pe atunci însemna a te juca de-a libertatea sau cu libertatea. Multi dintre noi au fost cercetati sau închisi, iar unul chiar a murit la Gherla. Se numea Chiraleu.

Ion Ganescu, Gina Patrichi si Dana Comnea au suferit, de asemenea.

Daca ar fi sa vobesc, înca o data, de studentii anilor '50 as spune ca principala lor preocupare în marea majoritate a cazurilor era teatrul si, mai ales, dorinta de a învata despre teatru si despre interpretarea rolului în spectacolul de teatru. Vedeam de mai multe ori un spectacol. Ne extaziam în fata maestrilor nostri. Le urmaream cele mai subtile inflexiuni ale glasului si cele mai mici gesturi sau comportamente în scena, cu care defineau un personaj pentru ca, la randu-ne, sa încer-cam sa facem la fel.

Actoria, ca si orice meserie, presupune un har pentru acea meserie. Dar daca nu ai de la cine învata, daca nu “furi” meseria nu vei sti niciodata sa o profesezi cu adevarat, ramanand în mediocritate.

Studentia mea a fost un “furt continuu” pentru ca am “furat“ mereu cate ceva din spectacolele pe care le-am vazut, iar acestea nu au fost putine.

E greu de imaginat ca un actor din promotia mea ar putea spune ceva fara a aminti de marii actori – adevarati “monstrii sacri” – ai teatrului romanesc din prima jumatate a secolului trecut, care ne-au fost profesori si de la care am învatat buchea – alfabetul – meseriei noastre.

Ei s-au numit: Marieta Sadova, Aura Buzescu, Nicolae Baltateanu, A.Pop Martian, Moni Ghelerter, Vlad Mugur, Jenica Constantinescu, Ana Barcan, Ion Cojar.

La anii mei, astazi, îmi plec genunchii si fruntea în fata lor multumindu-le pentru tot ce au facut pentru mine si, prin existenta lor, pentru teatrul romanesc.

–Unii dintre colegii dumneavoastra de promotie au fost si sunt cei mai reprezentativi actori ai scenei si ecranului romanesc pe care nici o istorie a teatrului sau a filmului romanesc nu-i poate ocoli. Amintindu-va de ei, ce ne puteti spune?

–Între colegii mei de grupa, patru s-au distins, devenind cu timpul, cu adevarat, mari actori ai scenei si ecranului romanesc: Amza Pellea, Draga Olteanu Matei, Silviu Stancu-lescu, Silvia Popovici. Cu nimic mai prejos, ci, dimpotriva, se poate vorbi despre George Constantin, Mircea Albulescu, Ghe-orghe Cozorici, Sanda Toma sau Constantin Rautchi.

Eram, odata, în Bucuresti la filmari – aveam un rolisor într-un film al lui Andrei Blaier. Seara am mers la Teatrul Mic si am vazut “Richard al II-lea” de W. Shakespeare cu Victor Rebengiuc. Dupa spectacol am mers împreuna cu Victor la restaurantul Berlin. În aceeasi seara avusese loc

premiera la “Municipal”, cu “D'ale carnavalului”. La o masa alaturata s-au asezat Liviu Ciulei, Clody Bertola, Lucian Pintilie, Marin Moraru, Aurel Cioranu…

Rebengiuc a spus sa mergem si noi. L-am rugat sa ramanem singuri, sa ma pot bucura de întalnirea noastra. A acceptat. Am început sa vorbim despre “Richard al II-lea”, în care Victor avea rolul titular. I-am facut cateva observatii despre felul în care realizase personajul, pe care le-a acceptat si care de altfel au coincis cu cele dintr-o cronica aparuta ulterior.

Eram înca sub impresia produsa de spectacol si i-am spus: “Victore, ce actor bun esti tu!” El mi-a raspuns: “Da, ma Ioane, dar ce minunat e George!”

Se referea la George Constantin, care în aceeasi seara juca “Henric al IV-lea” de Pirandello.

O întamplare, la prima vedere, fara nimic neobisnuit. Si, totusi, felul în care ne apreciam între noi dovedea respectul ce-l aveam unul fata de celalalt.

Am fost o promotie numeroasa. Vreo 34, cred. Acum am mai ramas 21…

Din pacate, pentru teatrul romanesc în primul rand, cei mai buni ne-au parasit prea devreme, lasand goluri ce nu s-au putut reface înca. Au lasat, în schimb, în urma lor, monumente interpretative în filmul si spectacolul de teatru romanesc. Cred ca lumea uita prea repede, în aceasta epoca a revolutiei tehnice, chipul unor artisti care, de fapt, raman nemuritori în creatiile lor scenice. I-am numit mai sus si nu de rare ori îmi amintesc de ei cu duiosia si emotia ce o am fata de marii mei prieteni trecuti prea de timpuriu în lumea celor drepti. As vrea sa le ramana amintirea vesnica!

–Colega dumneavoastra de studentie, Victoria Dobre, în cartea despre "promotia de aur" spunea ca "Prieteniile din tinerete sunt si raman cele mai statornice, chiar daca ne-am întalnit ulterior foarte rar, întrucat viata ne-a înghitit cu lacomie timpul destinat trairii. Undeva în suflet exista splendida noastra candoare tinereasca si acea curatenie si camaraderie cinstita care ne-a pastrat uniti. Eram mandri, de ce sa nu recunoas-tem, de tot ce înfaptuia fiecare." Asa este?

–Am fost o promotie numeroasa în 1956. Proveneam de la trei Institute de Învatamant artistic: Arta Teatrala din Bucuresti, Arta Teatrala din Cluj si Arta Cinematografica Bucuresti. Desi eram foarte multi, unii

cunoscandu-ne doar doi ani, în timpul studentiei am ramas pana astazi foarte buni prieteni. În 1981, la Brasov, la o receptie la care am participat toti cei prezenti, Mircea Albulescu m-a întrebat ce m-a impresionat cel mai mult în timpul întalnirii noastre de atunci? Am raspuns foarte clar: “Faptul ca dupa 25 de ani ne regasim prieteni si colegi, asa cum eram în studentie, cand ne împru-mutam hainele sau ne împarteam bucatile de paine. În vara anului 2003, Victor Rebengiuc, fiind în turneu la Targu Mures, a fost invitatul meu la masa. Vorbeam de parca n-ar fi trecut aproape un jumatate de secol de cand eram studenti. Vorbeam despre spectacole, despre repertoriu, despre repetitii, de parca eram într-o pauza la cursuri. Si ne aduceam aminte de întam-plari cu o tinere de minte extraordinara. Nu statea de vorba un mare actor al scenei romanesti cu un actor de aceeasi varsta al unui teatru din provincie. Nu. Stateau de vorba doi foarte buni colegi si prieteni. Acelasi lucru s-ar fi întamplat, oricare ar fi fost cei doi actori din promotia noastra, oricat timp ar fi trecut de cand nu s-au mai vazut. Victorita Dobre are dreptate cand spune “eram mandri, de ce sa nu recunoastem, de tot ce înfaptuia fiecare.”

Am fost întotdeauna mandru de colegii mei, de reali-zarile lor în spectacolele de teatru sau în productiile cinemato-grafice si-mi

propuneam în tot ce fac sa fiu alaturi de ei, sa nu compromit cu nimic ceea ce facea fiecare acolo în teatru, unde era actor.

N-am fi astazi atat de maturi si, îndraznesc sa spun, de întelepti, daca n-am fi fost atat de darnici si de risipitori cu tineretea noastra, cu trairile sufletului nostru.

–Am avut norocul sa ma aflu în sala Teatrului Natio-nal din Targu Mures la una din întalnirile promotiei dumnea-voastra. Au fost momente deosebit de emotionante sa vezi atatia mari actori la un loc pe scena. Dumneavoastra ati avut emotii? Cand s-a mai întalnit "promotia de aur" a teatrului romanesc?

–Într-adevar, emotiile au fost deosebite, mai ales pentru mine. Eram în fata colegilor mei, unii dintre acestia fiind printre marii actori ai tarii, apoi publicul si propriii mei studenti, care erau în sala. Cumplite emotii, dar totul s-a terminat cu bine. Revazand întalnirea noastra, transmisa la televiziune, mi-am dat seama ca totul a fost bine si cu totii doream sa ne revedem la urmatoarea întalnire.

Aceasta a avut loc la Craiova unde am început sa ne amintim de cei care, între timp, ne-au parasit definitiv. Si daca va fi sa ne mai vedem, vor

trebui, cei ce vor fi acolo, sa consta-te ca sunt mai putini decat putinii dinainte ...

De fapt, întalnirile noastre au fost pana acum, trei. Prima a avut loc la Brasov, în 1981, la 25 de ani de la absolvire. Eram toti - mai putin Mircea Constantinescu-Govora, care ne-a parasit primul. Îndraznesc sa spun ca eram înca tineri, ca aproape nu se schimbase nimic între noi.

Eram parca adolescenti, desi multi dintre noi aveam ghiocei la tample. Nu ne-a fost teama sa pomenim si sa apreciem contributia lui Vlad Mugur la educatia si pregatirea noastra profesionala, desi acesta plecase – emigrase de fapt – si se stabilise în Germania occidentala. Atunci am considerat cu totii ca Gina Patrichi, desi nu era cu noi, este si va ramane colega noastra, a promotiei noastre.

Teatrul din Brasov a fost o gazda primitoare, iar Tudor Vornicu a preluat spectacolul, în regia TV a lui Dan Puican si l-a transmis, în doua emisiuni, pe postul national de televi-ziune. A fost o seara de pauza în teatrele bucurestene si în majoritatea celor din provincie, neputandu-se juca aproape nimic, atat de prezenti eram în toate distributiile stagiunii de atunci.

Pe scena, Cozorici – cu vocea sa unica – a recitat în în-tregime “Luceafarul“, Silvia Popovici a impresionat cu accen-tele tragice ale unui

monolog din “Matca” lui Sorescu. Rautchi a fugit din scena cand venise la rand, din cauza emotiilor. De fapt, mai multi au procedat asa. Eu am spus un monolog din “Vasile Lucaciu” de Dan Tarchila.

Amza, ca de obicei, a fost deliciul serii alaturi, bineînte-les, de Draga Olteanu. Amza a început cu niste amintiri de la filmari. Una fiind formidabila.

Filma în “Mihai Viteazul” si o pana sau un accident de circulatie (fara urmari) îl facea sa întarzie la filmari. Mergea spre Selimbar unde asteptau ceilalti interpreti si sute de figuranti. Masina lui nu era lasata sa plece de militienii sositi la fata locului, orice explicatie era refuzata. Atunci, cineva spune ca e vorba de o filmare, de figuranti care asteapta, de cheltuieli etc.,etc. Militianul – de neclintit. Ca ultim argument, un om din echipa îl roaga pe Amza sa coboare si îl prezinta militianului ca dovada concreta ca e vorba de Amza Pellea. Amza era în costum si machiat. Militianul imperturbabil spune sec: ”Lasa, tovarase, povestea cu Mihai Viteazul, acesta este Amza Pellea!”.

Sigur ca întamplarea povestita de Amza a starnit rasul celor din sala, minute întregi. Bineînteles ca aceasta secventa nu a fost inclusa în spectacolul prezentat la televiziune.

O alta “piesa” de rezistenta în repertoriul lui Amza Pellea era “Procesul de la Urlati”. Era vorba de un proces al caninelor, desfasurat în fata judecatorului si procurorului, cu tot ce decurge de aici. Iar Amza interpreta latraturile într-un mod unic.

Cand Draga Olteanu începea sa recite din cantecele tiganesti ale lui M.R.Paraschivescu spectatorii erau la picioa-rele ei.

Din pacate, Amza si Rautchi, parasindu-ne prea devre-me, iar Silvia Popovici fiind grav bolnava, n-au mai raspuns prezent la întalnirea de la Targu Mures.

Aici, la Targu Mures, a recitat pentru ultima data Gheor-ghe Cozorici “Scrisoarea a-III-a“, iar George Constantin, cu o premonitie fantastica, citea monologul din “Furtuna”, adevarat testament al marelui Shakespeare, dar si un ramas bun al marelui actor adresat noua, colegilor, si deopotriva publicului.

Acesti doi neasemuiti actori, dimpreuna cu Silvia Popo-vici si George Fera, nu au mai fost prezenti la citirea catalo-gului în 1996 la Craiova, unde Silviu Stanculescu a cantat (în duet cu Titi Rucareanu) pentru ultima oara, Mihai Stoicescu a recitat si el ultima poezie iar noi am ramas mai saraci prin plecarea acestor minunati si dragi artisti ai scenei romanesti, alaturandu-se celor care ne-au parasit pentru totdeauna.

–Astazi, am sa va pun o întrebare pe care majoritatea celor care iau interviuri o pun actorilor. Dumneavoastra chiar aveti emotii? Cand ati avut cele mai mari emotii în teatru?

–E greu de raspuns cand un actor a avut cele mai mari emotii. Însasi notiunea de emotie cuprinde în sine un capitol întreg al psihologiei umane. Arta actorului presupune retrairea unor emotii imaginate de autorul textului dramatic. Daca arta spectacolului de teatru este arta reprezentarii firesti, în arta interpretului rolul fundamental îl are retrairea unor emotii, a unor sentimente proprii personajului interpretat.

Întrebarea ta se refera, cred, la un moment anume. Si actorii leaga emotiile puternice de anumite roluri sau întam-plari. Numai ca aceste întamplari legate, sigur, de interpretarea unor roluri pot fi mai multe, iar emotia sa aiba intensitati diferite. Eu am avut, în cei 47 de ani de stat în scena, momente deosebite, jucand rolul titular din Montserrat, rolurile Ion, Vasile Lucaciu, precum si atunci cand jucam în specta-colele “A cincea lebada”, “Arca lui Noe” si “Domnisoara Nasta-sia”. De ce emotii? Rolurile din aceste piese (si as putea adau-ga multe altele) au fost de o mare complexitate psihologica.

În „Montserrat”, eroul era pus în fata unei situatii limita pentru ca nu dezvaluia locul unde era ascuns Simon Bolivar –întemeietorul Boliviei de astazi – în fata lui erau împuscati oameni nevinovati. Înconjurat în distributie de mari actori – Lulu Savu, Stefan Iordanescu, Aurel Decu, Octavian Cosmuta si regizorul Gheorghe Harag, iar eu fiind la începutul meseriei, emotiile mele deveneau la un moment dat deosebite. Uneori ma simteam depasit de situatie. Cu un consum enorm de concentrare, de detasare de tot ce eram eu, am reusit totusi coplesit de emotie sa realizez un rol care a fost apreciat atat de regizor, de colegi cat si de spectatori.

În “Ion” dupa Liviu Rebreanu, emotiile au fost cumplite. Voi reveni mai tarziu asupra acestui rol, cu emotiile si întam-plarile deosebite prin care am trecut pana la ridicarea cortinei în premiera si dupa aceea. De asemenea, cu “Vasile Lucaciu”, ”A cincea lebada“ sau “Domnisoara Nastasia”. Prin urmare re-venind la întrebare, e greu de spus cand un actor a avut cele mai mari emotii, cata vreme orice ridicare de cortina pe orice scena ar fi aceasta si cu orice spectacol, pentru un actor înseamna emotie. Dar, cum spuneam, emotiile nu sunt ace-leasi, ele manifestandu-se cu intensitati diferite.

–Va mai amintiti de debut, de primul rol pe care l-ati jucat dupa absolvire?

–Greu de imaginat ca debutul în teatru si primul rol jucat ar putea fi uitat. Sigur, îmi amintesc foarte bine primul rol jucat dupa absolvire. Piesa se numea “Clubul capitanilor celebri” de V. Kreps si K. Mint. Un fel de poveste. Într-o biblioteca, seara, din rafturile ei coborau eroii unor carti, precum Robinson Cru-soe, Tartarin din Tarascont, baronul Műnchausen, capitanul Nemo, Hucklebery Finn, etc. Printre acestia era si un marinar, Ciaikin – eroul unei nuvele. Era foarte important momentul (atat avea în spectacol) acestui marinar, pentru ca aducea la cunostinta tuturor o iminenta nenorocire ce avea sa se întample pe corabia unde se petrecea actiunea. Eram coplesit de emotie, mai ales ca alaturi de mine în scena erau Iancu Economu, Stefan Iordanescu, Iulian Bratu, Vera Taco, Hanibal Teodorescu, Valentin Rusmir. A fost un debut bun, iar actorii pe care i-am numit mi-au devenit în anii ce au urmat parteneri obisnuiti, de la care am învatat mult.

–Ati ales teatrul din Baia Mare sau ati fost repartizat aici?

–Debutul meu la Baia Mare a avut loc în urma repartiza-rii primite de la minister. De fapt, oriunde as fi fost repartizat, eu as fi cerut Baia Mare. Nu aveam pe nimeni în lume decat pe mama care începea sa aiba nevoie

de ajutorul meu. Firesc, deci, sa fi cerut Baia Mare, pentru a fi alaturi de mama mea. În acelasi timp, colectivul artistic era deosebit de valoros. La numai un an dupa venirea mea, teatrul din Baia Mare cucerea, cu “Inspectorul de politie” de J.B.Pristley, premiul I într-o între-cere a tuturor teatrelor din tara. Trupa de teatru era formata, între altii, din Stefan Mihailescu-Braila, Stefan Iordanescu, Lulu Savu, Iancu Economu, Iulian Bratu, Liana Sandra Popescu, Ileana Pop, Costin Iliescu, Rodica Dianu, Ion si Silvia Uta si noi, absolventii: George Fera, Dan Puican, Emil Reus, Ion Niciu, Ion Sasaran.

–Va mai amintiti de scena teatrului din Baia Mare a anului 1956, anul debutului?

–Scena teatrului din Baia Mare, chiar daca era modest utilata, era acelasi loc sacru, asa cum sunt toate scenele din lume. Pentru mine a fost, a ramas si va ramane pana cand nu voi mai fi, locul unde daruirea sufleteasca si contopirea emo-tiilor traite de actori trebuie sa ajunga în sala precum cuvantul Evangheliei din Altar, la credinciosi.

–Dintre anii de actorie, cei mai multi i-ati petrecut la Baia Mare. Cati au fost?

–Am fost angajat al Teatrului baimarean din august 1956 pana în ianuarie 1988, iar din martie 2002 si pana în prezent am fost reangajat.

–Cat de rodnici au fost?

–Îndraznesc sa spun ca este o viata de om, de munca, pentru ca am muncit foarte mult. Am avut parte de regizori buni, de colegi deosebiti si de un personal de scena si administrativ daruiti unui scop unic: spectacolului.

Afisele teatrului baimarean ne-au anuntat spectacolele din Belgrad pana în Cracovia, din Sulina pana la Baia Borsa, din Iasi pana în Oravita. Nu exista localitati în Romania, mai mari decat Viseul de Sus, în care sa nu se fi jucat un spectacol al teatrului din Baia Mare si asta ma face sa fiu mandru ca am slujit scena baimareana peste 30 de ani.

–Care este rolul pe care l-ati interpretat de cele mai multe ori?

–Cel mai jucat rol al meu a fost Dragomir din “Napasta” de I.L.Caragiale. Cred ca au fost peste 500 de spectacole. A urmat Tache în “Tache, Ianke si Cadar”, apoi „Ion” din piesa cu acelasi nume de Mihail Sorbul, dupa Liviu Rebreanu, Valorin din “Se cauta un vinovat” de Marcel Aimé, Luca în „Domnisoara Nastasia” si altele. Nu am o evidenta a numarului de spectacole.

–Ati facut o socoteala, ati adunat toate rolurile pe care le-ati interpretat? Cate ies la numaratoare?

–Statisticile le fac altii. În activitatea mea s-au adunat 132 de roluri pe scena, la care le-as adauga pe cele din filme, vreo 10, si spectacolele pe care le-am pus în scena, vreo 14. Sunt destul de multe chiar pentru anii mei petrecuti pe scenele în care am interpretat roluri sau am stat în fata aparatului de filmat. Am satisfactia si pot sta senin în fata oricui, pentru ca socotesc ca mi-am facut cinstit datoria si întotdeauna cu probitate profesionala.

–Actorul colaboreaza cu regizori si cu regizori-actori. Pe care îi preferati?

–În munca actorului la crearea unui personaj interdependenta între actor si regizor este determinanta. Indiferent daca regizorul este specialist în regia spectacolului sau este actor care-si asuma aceasta responsabilitate. Asumarea în sine este importanta. Aceasta responsabilitate venita din partea oricui este garantul reusitei.

Adrian Lupu a fost actor si a ramas pana la urma regizor. Gavriil Pinte este în prima parte a activitatii sale actor, apoi cadru didactic universitar, iar dupa aceea regizor, acti-vand în principal la redactia emisiunilor de teatru din cadrul Radiodifuziunii Romane. Liviu Ciulei este

actor, regizor si arhi-tect. Nu exista si nu a existat decat birocratic diferente între a fi actor, fara a putea realiza spectacole întregi sau a fi numit regizor, fara putinta de a juca atunci cand aveai datele necesare pentru interpretarea unui rol. Exemplele ar putea continua.

Problema ar mai putea fi discutata si sub alt aspect. În timp ce realizatorul unui spectacol, regizorul, are viziunea de ansamblu asupra întregului spectacol, actorul are de rezolvat propriul rol. Relatia acestui rol, personaj, cu celelalte personaje în contextul desfasurarii întregului spectacol este elementul principal, iar de colaborarea actorului cu regizorul, oricine ar fi acesta, depinde reusita unui spectacol.

Nu cred în spectacolele asa-zis “regizorale” în care actorul ar fi un manechin ce manuieste unelte, uneori de santier de constructii, numai pentru ca asa a spus regizorul în numele unui experiment ce si-l asuma.

Un spectacol trebuie sa aiba o conceptie unitara: a regizorului cu textul dramatic si cu cel care creeaza credibilitatea conceptiei artistice a spectacolului, iar acesta este actorul. Am vazut prea multe experimente care, de altfel, au trecut precum au venit si prea putine trairi în slujba unei adevarate educatii estetice a spectatorului.

–Vorbind despre maestri ai scenei romanesti as vrea sa-mi spuneti cum considerati colaborarea teatrului baimarean cu regizori celebri, precum Liviu Ciulei, Horea Popescu, Gheorghe Harag, Ion Sahighian si altii?

–În istoria de 50 de ani a teatrului baimarean, colabora-rea cu maestrii enumerati mai înainte a transferat existenta unui teatru din nordul îndepartat al tarii, în tumultul, în mijlocul vietii teatrale romanesti. Iata de ce, în 1957, spectacolul cu "Inspectorul de politie" de J.B.Priestley, în regia lui Horia Po-pescu, era laureat al premiului I la finala unui concurs unde participasera toate teatrele din tara. Si voi pomeni si alte întalniri la care teatrul baimarean era socotit etalonul teatrelor din afara Bucurestiului.

Întalnirea noastra cu maestrul Ion Sahighian s-a petrecut prin 1961, cand Domnia sa a acceptat o colaborare cu teatrul nostru punand în scena "Apus de soare" de Barbu St. Delavrancea. A fost unul din spectacolele care se juca cu toate biletele vandute. A fost un eveniment si îndraznesc sa spun ca nenea Fanica Iordanescu a realizat rolul Stefan cel Mare, ca nimeni altul, dupa inegalabilul George Calboreanu. Îl seconda cu o maestate extraordinara Maria Magda în Doamna Maria si, bineînteles, ceilalti actori: Teofil Turturica, Ion Uta, George Bossun, Costin

Iliescu, Catalina Buzoianu, Ion Sasaran, Simon Salca si colegii nostri de la Teatrul de Papusi. “Apus de soare”, desi o piesa cu un solist aproape detasat fata de celelalte personaje, ramane o piesa de colectiv. Fara o participare colectiva a tuturor interpretilor, piesa lui Delavrancea poate fi o cadere. Maestrul Sahighian stia foarte bine acest lucru. Ceea ce mi se pare remarcabil, însa, este faptul ca teatrul din Baia Mare avea un colectiv de interpreti cum poate nici un teatru de provincie nu avea. Acest lucru s-a vazut în spectacolul care nu scotea în evidenta un solist, un domnitor, ci o colectivitate, o tara, în fruntea careia se gasea un domnitor. Minunat spectacol si duioasa amintire pentru mine, acum cand vorbesc despre el si despre cel care mi-a fost profesor în anul IV de studii, maestrul Ion Sahighian. Prezenta domniei sale pe afisul teatrului baimarean ramane o onoare pentru noi toti, foarte putini astazi, care am participat la realizarea spectacolului cu “Apus de soare”.

Liviu Ciulei venea la Baia Mare într-un impas al existen-tei sale în teatru. Nu pentru ca ar fi fost într-un impas profesi-onal, Doamne, fereste! Era mai puternic decat în oricare alta perioada a carierei sale. Avusese însa loc o premiera la Teatrul „Bulandra” din Bucuresti cu piesa

“Revizorul” de Gogol, teatru al carui director era Liviu Ciulei. Piesa fusese montata de Lucian Pintilie într-un mod care a deranjat Ambasada U.R.S.S. din Bucuresti si în urma unui demers – de acuma diplomatic – piesa a fost scoasa de pe afis iar directorul, nimeni altul decat Liviu Ciulei, schimbat. De asemenea si secretarul de partid, nimeni altul decat Toma Caragiu. La sedinta respectiva, acesta se ruga de actori sa voteze schimbarea lui – comedie totala!

În aceasta perioada, perspicacitatea si discernamantul unui excelent om de teatru baimarean, director al teatrului, Iosif Capoceanu, a facut posibila colaborarea teatrului nostru cu marele regizor Liviu Ciulei, acesta a acceptat sa vina la Baia Mare sa monteze “Clipe de viata” de W. Saroyan si, nu numai atat, a acceptat sa joace cu noi în cateva reprezentatii rolul principal si ne-a facilitat primirea decorului de la „Municipalul” bucurestean. Am si astazi benzile de magnetofon cu muzica acestui minunat spectacol.

Emotia era generala. Piesa, cu actiunea într-un bar în care unul intra, altul iese, avea un personaj central, un client care sta în acest local si are convorbiri cu cei care intra si ies, dar mai ales cu o femeie care vine sa-si faca plimbarea trecand prin acest bar. Spre deosebire de marele regizor care a fost Liviu Ciulei, de arhitectul si scenograful de exceptie Liviu

Ciulei, actorul Liviu Ciulei a fost unul obisnuit. Cu toate astea întalnirea în replica, în scena cu Liviu Ciulei a fost pentru fiecare actor baimarean un moment de gratie, un moment, as spune, unic. Simplitatea, prietenia, sugestiile lui veneau parca din partea unui prieten, nu din partea maestrului. Comporta-mentul în scena, prezenta la repetitii si la spectacole erau ade-varate momente de etica profesionala cum rar întalnesti vreodata. Spectacolul a fost minunat si ramane una din amintirile mele de neuitat.

Tot atunci, Iosif Capoceanu a pus bazele unei colaborari cu maestrul Ciulei, care avea sa duca la cel mai bun spectacol al teatrului din Baia Mare în cei 50 de ani de existenta. Este vorba de “Somnul ratiunii” de Antonio Buero Vallejo, la care Liviu Ciulei semna regia si scenografia. Era vorba de o piesa care avea ca subiect o parte din viata genialului pictor spaniol Goya. Interpretul principal era un actor de o factura cu totul speciala si de un talent exceptional. Se numea Tanase Cazimir. Îl secondau în distributie: Tzenka Velceva Binder, Vasile Constantinescu, Cornel Mititelu, Vasile Prisacaru. Re-gret ca nu am facut parte dintr-un asemenea spectacol, dar ma bucur ca acesta a fost cel mai bun în

existenta teatrului baimarean si asta datorita maestrului Ciulei si, adaug, fericit sa fac asta, datorita actorilor baimareni.

La premiera a asistat si directorul Teatrului de Comedie din Budapesta, marele om de teatru Varkony, care ar fi dorit sa puna piesa în repertoriul teatrului budapestan. Liviu Ciulei dorea sa puna si sa joace rolul Goya la Bucuresti. Dupa extraordinara reusita de la Baia Mare nici unul nu a mai facut nimic din ceea ce îsi propusesera. La Bucuresti, spectacolul nostru s-a jucat cu sala arhiplina, multi spectatori regretand ca nu au putut vedea spectacolul. Cred ca si în amintirile marelui Liviu Ciulei momentul Baia Mare si, mai ales, “Somnul ratiunii” ramane un moment de referinta.

Pentru mine, prezenta lui Gheorghe Harag, ramane uni-ca si de neuitat. Marele regizor era la începutul carierei sale. Venise în Baia Mare în 1953 cu o promotie a Institutului din Cluj pentru a înfiinta sectia Maghiara a Teatrului din Baia Mare. Aceasta sectie s-a mutat, cred, în 1954, pentru a înfiinta Teatrul Maghiar din Satu Mare.

Gheorghe Harag a ramas, însa, un colaborator de mare prestanta artistica al teatrului din Baia Mare. În 1958, în repertoriul nostru figura si

piesa „Montserrat” de Emmanuel Roblés, o piesa deosebit de frumoasa, cu o încarcatura dramatica deosebita. Subiectul pornea de la un fapt real petrecut în 1918 în Venezuela, unde se refugiase revolu-tionarul Simon Bolivar (cel care avea sa fie întemeietorul Boliviei de astazi). Cautarea acestui fugar de catre trupele imperiale duceau spre nobilul ofiter Montserrat. Acesta stia unde se ascunde Bolivar si, pentru ca nu a marturisit, în fata lui erau împuscati oameni nevinovati. Distributia era impre-sionanta: Lulu Savu, Ion Uta, Stefan Iordanescu, Nicolae Po-pescu, Hanibal Teodorescu, Larisa Stase Muresan, Octavian Cosmuta si subsemnatul.

Nu-mi iesea nimic. Harag nu ierta nimic. O data am în-tarziat 10 minute, venind de la Satu Mare unde aveam o clasa la Scoala Populara de Arta. Întarziase trenul si Gheorghe Harag, cu o candoare unica, mi-a spus ca nu am întarziat 10 minute, ci 120. Uimit, am spus ca nu este adevarat. Atunci mi-a spus: ”Domnule, noi, 12 oameni te-am asteptat pe dum-neata. Asta înseamna ca ai întarziat 120 de minute”. Toata repetitia s-a dus dracului. Îmi venea sa ma sinucid (si nu exa-gerez). Pur si simplu eram inhibat – nu reuseam nimic. Spre repetitiile generale lucrurile au început sa se desluseasca, iar dupa o generala în costum si lumini, Harag

a admis ca s-ar putea sa iasa ceva. Eram bolnav. A venit premiera, pe la Craciun (1959). A fost un mare succes. Doua saptamani s-a jucat cu casa de bilete închisa.

De sarbatori, Harag a venit la mine acasa. Nu mi-a spus decat sa nu uit ca acesta este începutul unei meserii mai dura decat o misiune pe front. Apoi a adaugat: „Tu ai putea îndeplini cate o misiune. Chiar dificila."

Si astazi am amintirea acelui rol si a întalnirii cu cel care avea sa ramana în istoria teatrului romanesc „Marele Harag".

Am plecat la Targu Mures din Baia Mare la înmorman-tarea lui pentru a-l omagia si a depune o floare pe mormantul lui. Am mai jucat în regia lui „Peripetiile bravului soldat Sveik" si „Fire de poet" de O'Neill. Teatrul baimarean, si mai ales eu, poate înscrie la loc de cinste, cred, colaborarea cu un mare regizor, cum a fost Gheorghe Harag.

Dupa acesti regizori, care reprezinta nume ce vor fi retinute de o Istorie a Teatrului Romanesc, multi altii au venit si au realizat spectacole cu actorii teatrului din Baia Mare. Între acestia se remarca Petru Mihail, un regizor meticulos, de o probitate profesionala deosebita. Riguros, de o disciplina excesiva, îngrijindu-se de tot ce concura la realizarea unui spectacol, dar mai ales recunoscand rolul primordial al actorului. Petru Mihail ramane unul din cei mai doriti colabo-ratori ai teatrului baimarean.

Un tanar regizor, alaturi de un tanar scenograf, Radu Dinulescu si Florin Harasim, i-as socoti „tineri furiosi”, au creat un moment deosebit la Baia Mare prin anii 1980-82, punand în scena piesa „Ancheta asupra unui tanar care nu a facut nimic” si „Leonce si Lena”. Înaintea lor, prin 1979-1980, Dan Stoica a realizat un remarcabil spectacol Paul Everac, montand „A cincea lebada”, iar dupa aceea „Padurea împietrita” de R. Sherwood.

O alta colaborare deosebita, care a dus la realizarea celui mai bun spectacol, dupa „Somnul ratiunii”, a fost cu Geta Vlad de la Teatrul Giulesti, care a montat, în 1961, „Liturghia de la miezul noptii” de Peter Karvas, acest spectacol avand în distributie pe Stefan Iordanescu, Lulu Savu, Costin Iliescu, Mircea Olaru, Ion Sasaran, Larisa Stase Muresan, Catalina Buzoianu.

Am jucat în toate aceste spectacole, care au întregit în mine ceea ce aveam sa dovedesc mai tarziu în scena sau la catedra, pregatindu-mi studentii pentru întalnirea cu scena profesionista.

–Se spune ca un actor nu este realizat deplin daca nu a jucat nimic din dramaturgia lui Caragiale. Ce roluri ati interpre-tat din dramaturgia marelui Caragiale?

–Cu siguranta, Caragiale este cel mai mare dramaturg al romanilor, iar pentru orice actor, dramaturgia genialului scriitor este o piatra de încercare. Am avut bucuria sa interpretez în regia lui Adrian Lupu, rolul Dragomir, în “Napasta”, alaturi de Vasile Constantinescu (Ion Nebunul) si Olga Sîrbul (Anca). Spectacolul s-a jucat peste 15 ani, trecand de 500 de reprezentatii. Cu adevarat – o experienta unica pentru mine, mai ales ca în stagiunea 2002-2003 aveam sa realizez eu acest spectacol si sa joc alaturi de alti actori. Nu socot cu nimic mai prejos realizarea artistica a lui Romeo Barbosu în Ion si a Danei Ilie Barbosu în Anca decat a predecesorilor lor. Dimpotriva, apropierea de firescul, aproape cotidian, al unor spectacole de astazi face ca cei doi actori interpreti sa fie doriti de orice regizor care ataca un repertoriu de greutate. Am avut, de asemenea bucuria cu acest ultim spectacol, cu “Napasta”, sa colaborez cu un coleg drag mie, Ioan Costin care, desi regizor tehnic, în teatrul din Baia Mare a realizat în spectacol un personaj – Gheorghe – ce se încadra perfect în prestatia artistica a celorlalti trei interpreti. În acelasi spectacol “Napasta”, în 2002, am avut satisfactia sa constat, încredintandu-i un rol principal, ca Vali Doran este un talent cu reale calitati. Daca va intra în unele capitole ale Istoriei Teatrului Universal si Romanesc, Doran are toate sansele sa termine în scena o cariera care ar fi putut începe cu ani

în urma. Este un talent cert si sper sa reuseasca, cu atat mai mult cu cat el este în prezent student al Institutului de Teatru din Cluj.

Piatra de încercare pentru un actor – mai ales de comedie – sunt comediile marelui Caragiale.

M-a ajuns si pe mine napasta, alta decat celebra piesa, sa joc în capodopera lui Caragiale “O scrisoare pierduta”. Cand am vazut distributia am înlemnit. Trebuia sa joc rolul celebrului “politai Pristanda”. Am încercat în fel si chip sa scap de teroare, dar degeaba. Regizorul a ramas neclintit si a trebuit sa încep repetitiile. Nimeni nu spunea nimic, iar regizorul Sergiu Savin era chiar multumit. Asta ma durea si mai mult. Sigur, a fost premiera, apoi alte spectacole, dar în nici unul nu am avut convingerea ca fac ceva din ceea ce credeam ca ar trebui facut jucand *Pristanda.*

De la început am învatat o scena celebra în economia piesei, scena numararii steagurilor, puse de Pristanda în locurile hotarate de prefectul judetului, Tipatescu. Acest perso-naj era interpretat de Cornel Mititelu, un foarte bun actor de comedie, dar care era predispus la a-si uita de personaj si a trece la un ras molipsitor ori de cate ori avea prilejul. Si asta în plin spectacol. Scena cu pricina, calvarul meu, se juca cu delectarea

permanenta a lui Mititelu, în fata neputintei mele de a dovedi unde am pus steagurile. Si pentru ca “scena” sa fie completa, lui Mititelu îi facea placere sadica sa-mi ceara “sa le mai numaram o data”. Bineînteles ca nu-mi iesea numaratoa-rea, tocmai pentru ca nu învatasem textul în speranta ca voi fi mai “natural”. Cornel Mititelu radea cu lacrimi. La un spectacol, ca sa-l conving, am început sa plang. Conu Tipatescu - Mititelu a izbucnit într-un ras ce nu a mai putut fi stapanit si, cu lacrimi în ochi, din cauza acestui ras, a iesit din scena, neputand vorbi deloc. Am ramas nauc. A trebuit sa fie trasa cortina si, dupa o vreme, sa reluam spectacolul. Bineînteles ca toata lumea era pe jos. Eu eram nedumerit.

Asa ca nu pot spune ca sunt un actor realizat fara sa fi jucat Caragiale.

–Unii actori îsi îndruma copiii spre a îmbratisa o cariera teatrala. Dumneavoastra ati facut-o?

–Sunt piese, destul de multe, în care unele personaje, importante chiar, sunt copii. Firesc, interpretii sunt cautati între copii. Asa s-a întamplat la “Steaua Zimbrului” de Valeriu Ana-nia, unde rolurile Roman si Petru Musat, trebuiau interpretate de copii de vreo 9 si 7 ani. Copilul meu, Bogdan, si a colegului Mititelu, Doru, aveau anii potriviti. Si-au facut rolurile cu farmecul si inocenta proprie varstei care era si cea a

personajelor din piesa – aceea de “coconi domnesti”. Mai tar-ziu a revenit în repertoriul teatrului “Domnisoara Nastasia” de G.M.Zamfirescu. În aceasta piesa exista rolul Luca Lacrima – un copil sarman, crescut pe la casele oamenilor. Un rol frumos, important în piesa. A fost distribuit, din nou, fiul meu Bogdan. Era elev în clasa a-IX-a la liceu. Rolul a fost bine realizat, avand din nou ca interpret candoarea începutului de adolescenta. Am încercat o discutie despre ce ar însemna daca do-rinta lui ar fi sa urmeze arta dramatica. Nu l-a interesat. La ce se întampla astazi în institutia teatrala îmi dau seama ca intuitia lui a fost buna. Bogdan se afla la New York, fiind un remarcabil medic psihiatru, cu lucrari în domeniu si profesor la una din universitatile de acolo.
Fetita mea, Zenaida, a început scoala la o clasa de gimnastica. Dupa clasa a IV-a nu a mai continuat, în schimb îmi spunea ca ar dori sa urmeze Arta Dramatica.Transferul meu la Targu Mures unde baiatul era student la medicina, avea în vedere si posibilitatea ca fiica mea sa urmeze cursurile Universitatii de Teatru. Nu a fost asa. Nu a mai venit la Targu Mures, iar la sfatul mamei sale s-a casatorit, plecand în S.U.A. A fost un pas gresit pe care, din pornire, nu l-am agreat. Dupa un an, totul se terminase. Noroc de mana întinsa de varul meu, Mircea Fanatan, care împreuna cu sotia lui,

Cornelia, au ajutat-o pe fiica mea sa-si gaseasca un rost în New York. Acolo a devenit studenta la Marymount Manhattan College, unde a urmat cursurile de arta dramatica avandu-l sef de catedra pe Andrei Serban.

Institutia teatrala din S.U.A. functioneaza pe alte principii decat în Romania, asa încat posibilitatea de a fi angajat într-un teatru este foarte limitata. Activitatea în teatre se bazeaza, în principal, pe contracte pentru un rol sau în cazuri mai rare, pentru o stagiune. În momentul de fata este pe
lista de asteptare a unui proiect de spectacol la New York, fiind, bineînteles, angajata într-un serviciu pentru a-si asigura existenta.

–Regretatul om de teatru Mircea Marian va intervieva cu prilejul premierei "Un pahar cu sifon" de Paul Everac, în stagiunea 1984 – 1985 a Teatrului Drama-tic din Baia Mare. Erati atunci la "al treilea maraton în doi", cum se exprima Mircea Marian vorbind despre piesele în doua personaje. Ati mai jucat în acea perioada în "Emigrantii" de Slawomir Mrozek, alaturi de Vasile Constantinescu, de asemenea "Între patru ochi" de Alexander Ghelman, împreuna cu Olga Sarbul. La întrebarea "cum e teatrul în doi?" ati raspuns ca "este precum viata în doi, grea, dura, cu

sclipiri de sublim, iar cei ce vor fi în sala îmi vor gasi sufletul revarsat în scena." Partenera dumneavoastra din spectacolul "Un pahar cu sifon", actrita Tzenka Velceva-Binder spunea ca "Ion Sasaran e pentru mine mai mult decat un camarad de razboi. Ne-am urmat destinul în niste conditii nu întotdeauna de invidiat...". Legat de aceeasi piesa, Adrian Dohotaru scria în revista Flacara ca "are tensiunea conversa-tiilor noastre zilnice, are conflictul petrecut în imediata noastra vecinatate, poate chiar în viata noastra, ... are finalul pe care îl refuzam pentru ca ne sperie pana la paroxism, dar care trage toate semnalele de alarma posibile prin constiinta." Asa este?

–Spun si astazi ca "teatrul în doi" este precum viata în doi: grea, dura, cu sclipiri de sublim sau, daca vrei, o vesnica "agonie si extaz". Nu-mi pot permite de fapt a da o defininitie a vietii în doi. Filme celebre au încercat si nu stiu daca au reusit. Ma gandesc la "Un barbat si o femeie", la "Parfum de femeie", la "Pas în doi", sau la celebrul "Pe lacul argintiu".

În viata unui actor exista, între altele, situatii exceptionale. Una din aceste situatii este si aceea cand esti pus în situatia de a interpreta o monodrama, adica o piesa cu un singur personaj sau o piesa cu doua personaje, adica o „piesa în doi", cum obisnuim noi sa spunem. Cei doi

actori se gasesc într-adevar într-o situatie exceptionala. Cum altfel s-ar putea numi prestatia lor – aceea de a tine treaza atentia spectatorilor timp de o ora si jumatate – daca nu exceptionala?

Am avut parte în cariera mea de trei asemenea piese. ”Emigrantii” de Slavomir Mrozek, „Între patru ochi” de Al. Ghelman si „Un pahar cu sifon” de Paul Everac. Daca ar fi sa comentez pe larg aceasta întrebare atunci convorbirea noastra, numai la acest subiect, ar trebui sa aiba aproape paginile unei carti.

Voi încerca sa ma rezum la ceea ce consider a fi esential.

Daca admitem ca viata în doi, sau numai un crampei al acestei vieti, este un complex de întamplari sau trairi dramatice, atunci veti admite ca pentru doi actori pusi în fata spectatorilor sa reproduca – prin reprezentare – aceste trairi, ale celor doi, este o sarcina deosebita.

În limbaj teatral, o piesa în doua personaje se numeste un text sau o piesa de virtuozitate actoriceasca.

Toti dorim, nu exista actor sa nu doreasca, sa avem parte de o piesa în doi. Am avut bucuria sa joc în trei piese care aveau doua personaje. Bucuria mea s-a dovedit a fi mai degraba o adevarata golgota. Dincolo de frumusetea textului, piesa, oricare ar fi ea, se dovedeste a fi un adevarat test de rabdare, de aducere-aminte a tot ce-ai învatat în scoala si ai facut

în teatru, de a-ti pune în valoare vorbirea care trebuie sa fie impecabila, de a-ti coordona miscarile, dar mai ales de a forma un cuplu cu partenerul cu care interpretezi piesa respectiva.

„Emigrantii” lui Mrozek punea fata în fata doi fugiti din lagarul socialist. Un intelectual si un taran. Unul plecase sau evadase pentru a-si gasi libertatea de a gandi, iar celalalt pentru a-si agonisi bani pentru el si familia ramasa acasa. Numai ca unul nu a gasit libertatea totala de a gandi si nimeni nu i-a recunoscut meritele, iar celalalt a agonisit bani, dar mancand conserve de carne destinate animalelor. Cumplita depersonalizare. Cumplita înjosire a demnitatii umane. Aceas-ta era piesa. Mie si lui Vasile Constantinescu ne revenea „in-grata” sarcina de a convinge spectatorul de drama traita de cei doi. Piesa tinea o ora si cincizeci si doua de minute. Era un adevarat tur de forta, dar împreuna cu regizorul Ion Deloreanu am reusit. Mi-e greu sa spun ca a fost o demonstratie de maiestrie actoriceasca, dar cu certitudine ca o asemenea piesa nu poate fi jucata decat de doi actori stapani pe toate secretele meseriei lor. Voi mentiona un fapt aparte în viata mea ca actor. Într-un turneu la Caracal, jucand doua spectacole, matineul si seara, dupa reprezentatii, aveam cu doua kilograme si juma-tate mai putin. Asta

însemna, printre altele, doua spectacole cu „Emigrantii”. Alaturi de noi, ca si în multe alte spectacole, s-a aflat o persoana deosebita – doamna Cornelia Codreanu, doamna care veghea asupra memoriei noastre si ne îndruma tehnic pasii în scena.

„Între patru ochi”, piesa ucraineanului Al.Ghelman, are titlul original **:** „*Între patru ochi de fata cu lumea întreaga*”. Minunat titlu, dar afisul nostru anunta doar “Între patru ochi”. Un cuplu, sot si sotie, îsi discutau viata, reprosandu-si reciproc neîmplinirile si greselile unuia fata de celalalt. Evolutia dramatica a conflictului era cumplita, ajungand la paroxism. În acest moment, un telefon, un banal telefon, îi anunta pe cei doi despre starea copilului lor care se gasea în spital în urma unui accident. Cel care vorbea era chiar copilul care-si întreba parintii daca sunt bine si daca totul e bine între ei. Nu stiu daca am avut un alt moment mai greu de realizat în scena decat momentul raspunsului ce trebuia sa-l dau fiului meu din piesa, acela ca totul e bine, ca nu e nimic rau, ca totul e bine în familie. Îmi amintesc si astazi replica „totul e bine, mamica e langa mine, da, dragul tatii”. Cumplita teroare sa te poti concentra sa convingi ca totul e asa precum spui, desi totul era altfel. Numai ca în fata acestei imensitati cei doi întelegeau ca trebuie sa ramana împreuna si ca, de fapt, nu aveau motive sa fie altfel.

„Un pahar de sifon” era pentru mine a treia întalnire cu o piesa a lui Paul Everac. Jucasem „Ferestre deschise”, „A cin-cea lebada” si apoi „Un pahar cu sifon”.

Textul era foarte frumos, actoriceste tentant, dar deosebit de greu. Din nou se punea în discutie „virtuozitatea actoriceasca”. Dan Alecsandrescu punea la Baia Mare o piesa, „Poveste de dragoste cu Andra Cantuniari”, a lui Mircea Marian. Nu stiu de unde a pornit ideea. Mi s-a propus piesa si, împreuna cu Tzenka Velceva-Binder, am acceptat. Dupa repe-titiile la masa, Dan a plecat vreo zece zile la Budapesta, asa încat am continuat sa lucrez cu Tzenka. Cand a venit Alecsan-drescu piesa era „în picioare”, cum se spune în teatru, asa încat nu am mai avut nevoie decat de putine repetitii. Corect, Dan Alecsandrescu, m-a întrebat daca accept sa fiu trecut pe afis, ca asistent regizor. I-am spus ca accept, bucuros. Piesa vorbea de o femeie care venea în tara dupa ce plecase în Occident, pentru a racola un foarte bun tehnician, ce urma sa mearga acolo, împreuna cu ea, oferindu-i beneficii materiale deosebite si recunoasterea deplina a calitatilor sale profesionale.

De mentionat ca între cei doi, înainte, fusese o dragoste curata, care trebuia sa se termine printr-o casatorie, asa încat toata reîntalnirea avea

o încarcatura dramatica deosebita. Si înca ceva, acesti doi oameni înca se mai iubeau. Ea, pentru ceea ce ar fi putut sa devina langa omul pe care-l iubea, el pentru ceea ce îi daruise sufleteste, crezand în ea. O piesa deosebita, cu un final imprevizibil si cu o interventie a mea care reabilita, de fapt, eroul „negativ” în finalul piesei domnului Everac, prin simplul cuvant adresat publicului „De ce? De ce?!”

Am stat mult de vorba cu maestrul Everac, dar nu mi-a spus nici un cuvant despre adaosul meu la text. Asteptam un cuvant bun, dar se pare ca uneori tacerea spune mai mult decat orice cuvant ai spune.

Paul Everac mi-a oferit de asemenea unul dintre cele mai frumoase roluri din viata mea în „A cincea lebada”, unde, împreuna cu Magdalena Cernat si Paul Antoniu, am realizat, în regia lui Dan Stoica, un spectacol deosebit. Paul Antoniu a facut unul din cele mai bune roluri din cariera lui, un rol realizat cu totul remarcabil.

Revenind însa la „piesa în doi”, trebuie sa spun cate ceva despre cei trei parteneri pe care i-am avut în aceste spectacole.

Vasile Constantinescu a fost, cred, dupa Vasile Cretoiu, Stefan Iordanescu si Stefan Mihailescu-Braila, cel mai bun actor pe care l-a avut teatrul din Baia Mare. Am fost, cred, cel mai important partener din cariera lui. Era nervos. Vroia sa subordoneze totul în favoarea lui în scena.

Era un egocentrist, dar, în repetitiile cu partenerii si condus de un regizor ferm, devenea un partener ideal. De altfel, subordonarea scenica, asa cum o vroia el, se datora dorintei de a realiza un spectacol bun. Numai ca orice solist are nevoie de un dirijor si asta întelegea si nenea Vasile pana la sfarsit.

Vasile Constantinescu a fost în existenta teatrului baimarean un actor de exceptie. Nenumarate spectacole ne-au pus fata în fata: ”Ion”, „Vlaicu-Voda”, „Napasta”, „Take, Ianke si Cadar”, „Vasile Lucaciu”, „Luna pentru cei dezmosteniti” si altele. Niciodata însa pe scena nu am avut neîntelegeri. Îndraznesc sa spun ca, alaturi de umarul meu, cel al lui nenea Vasile a sustinut teatrul baimarean. Marturie stau spectacolele în care am jucat amandoi de-a lungul anilor.

Olga Sarbul, femeia de-o viata a lui nenea Vasile, ma-ma celor doi copii cu care el se mandrea atat de mult, era o fiinta delicata, plapanda si, precum o furnica muncitoare, îsi tinea cei trei „barbati” din casa. Te întrebai cum de mai are timp de teatru si mai ales de unde transfigurarea în scena în atatea si atatea roluri. Era un partener desavarsit. Docila la repetitii, uitand de treburile gospodaresti, facea eforturi deosebite sa fie întotdeauna asa cum cerea regizorul. Liviu Ciulei a avut cuvinte

superlative pentru Olga Sîrbul. Pentru mine a fost partenera timp de douazeci de ani, timp în care am reusit, cred, sa dam viata personajelor din „Nora”, „Hedda Gabler”, „Napasta”, „Ion”, „Între patru ochi”, „Io, Mircea Voie-vod”, „Vlaicu Voda” si multe altele. Mi-e dor de Olga si-mi pare rau ca nu mai putem fi împreuna în scena. Sper sa-i ajute Dumnezeu sa fie sanatoasa din nou .

Tzenka Velceva-Binder, partenera mea din „Paharul cu sifon”, o alta „piesa în doi”, este o dragoste, o colega, o par-tenera cum putine am avut în aproape cincizeci de ani de stat în scena. Rar om, de o cinste, de o camaraderie si de o puritate sufleteasca asa cum a fost Tzenka, în tot timpul cat am fost colegi în teatrul din Baia Mare e greu de gasit. Daca socotesc bine, de la „Vlaicu si feciorii lui”, piesa ei de debut în 1961, si pana la revolutie am fost partenerul ei principal în cele mai mari succese pe care le-a avut pe scena baimareana. De la debut, continuand cu „Harap Alb”, „Lupta cu umbra”, „Maria Stuart”, „Ion”, „Hedda Gabler”, „Luna pentru cei dez-mosteniti”, „Uneori liliacul înfloreste si toamna”, „Scrisoarea pierduta”, si, desigur, „Un pahar cu sifon”, Tzenka a fost întot-deauna cel mai bun si mai drag prieten pe care l-am avut. Niciodata nu am avut o animozitate. Întotdeauna ne-am înteles si ne-am completat, ne-am sprijinit la nevoie. Poate este cea mai luminoasa amintire a mea de

camaraderie si probitate profesionala. Regret ca nu am jucat si în alte „piese în doi”, care mi-ar fi permis sa vorbesc si despre alti colegi minunati, cei amintiti mai sus raman adevarate efigii în viata mea pe scena teatrului baimarean.

–Ati mai dori sa interpretati înca o data unele din rolurile jucate? Actorii au o asemenea dorinta?

–Eu ma apropiu de fiecare rol cu o teama cumplita. Orice rol este pentru mine un univers necunoscut, chiar daca la prima lectura totul pare clar. Patrunzand însa în interiorul, în psihologia personajului ce urmeaza sa-l interpretez, descopar atat de multe necunoscute încat ma cuprinde teama. Comportamentul, relatia cu celelalte personaje, felul de a gandi, de a se misca, de a reactiona, mersul, gestul, înfati-sarea, toate acestea sunt probleme ce trebuie rezolvate de un actor. Apoi, toate datele acestea trebuie integrate în conceptia generala a spectacolului, care-i apartine regizorului, ca principal realizator. Iata schitat doar o parte din drumul pe care-l parcurge un actor pana la premiera unui spectacol. Apoi, concentrarea, retrairea unor sentimente ce apartin persona-jului, aceasta dedublare continua te face ca actor sa-ti iubesti personajul ca pe o fiinta ce-ti apartine, ce se naste din propriul tau suflet si trup.

Întotdeauna mi-am iubit personajele pe care le-am interpretat pe scena, cu unele m-am contopit aproape, asa încat mi se pare firesc sa doresc a le interpreta înca o data. Cred ca si alti actori au o asemenea dorinta. De altfel, am avut parte sa joc acelasi rol peste ani, multi ani de la prima interpretare într-un spectacol cu aceeasi piesa. Mi-am dat examenul de licenta interpretand rolul *Clesci* în "Azilul de noapte" de Maxim Gorki. Peste mai bine de 20 de ani am jucat acelasi rol în aceiasi piesa la Baia Mare în regia lui Otto Rapapport, iar dupa alti 20 de ani, la Targu Mures jucam aceeasi piesa, interpretand un alt rol, acela al batranului *Luca.* Gorki este un autor universal, iar piesele sale s-au jucat din Australia, pana în Canada. Întalnirea cu un rol din dramaturgia marelui scriitor este un moment fericit pentru orice actor. Dorinta mea de a rejuca un rol s-a împlinit, iar faptul ca la a treia întalnire cu aceeasi piesa am interpretat un alt rol, mi-a dat o satisfactie deplina.

Acelasi lucru s-a întamplat cu personajul titular din "Vasile Lucaciu" de Dan Tarchila, pe care l-am interpretat, dupa Baia Mare în 1978, la Cluj, în 1999 si din nou la Baia Mare, dupa înca patru ani. Întamplare fericita, întrucat condu-cerea teatrului mi-a încredintat în aceste zile si realizarea acestui nou spectacol cu piesa lui Dan Tarchila.

Sunt multe roluri pe care mi le-as fi dorit sa le dau viata înca o data, dar, cum spuneam, asta se întampla mai rar în viata unui actor. Poate cel mai dorit personaj din întreaga mea cariera, cu care as fi dorit sa ma reîntalnesc, a fost *Ion, fiul Glanetasului,* din monumentalul roman a lui Liviu Rebreanu. Nu s-a putut si am ramas cu amintiri de neuitat si cu marea bucurie ca în peste 90 de spectacole m-am contopit cu personajul din piesa pe care-l simteam ca pe un predecesor ancestral, de-al meu.

–Constatin Paraschivescu, în cartea "Cavaler fara iluzii" dedicata regizorului Petre Sava Baleanu, referindu-se la premiera cu dramatizarea "Ion", scria despre regizor urmatoarele: "a încercat o exploatare a valentelor scenice ale textului, sobra, cu economie de mijloace ... s-a straduit sa imprime o autenticitate care sa evite naturalismul ... L-au servit Olga Sîrbul în rolul framantatei Ana, Ion Sasaran în rolul titular cu remarcabila vitalitate, culoare si forta tragica. Spectacolul s-a jucat si la Nasaud, prilejuind descendentilor lumii descrise de Rebreanu în roman o restituire emotionanta a propriului lor trecut." Cum a fost spectacolul de la Nasaud ?

–Înainte de a vorbi despre spectacolul de la Nasaud trebuie sa spun ca întalnirea mea cu "Ion" s-a petrecut cu multi ani înainte. Eram în clasa

a IX-a, la Liceul “Gheorghe Sincai”. Locuiam în satul Sasar si zilnic veneam pe jos pentru a-mi urma cursurile liceale la Baia Mare. Acasa, în sat, timpul meu trecea cu treburile gospodaresti, cu pregatirea lectiilor si cu cititul. Unchiul meu, Vasile Rogojan, un eminent învatator, care statea în comuna Recea, m-a îndemnat sa citesc, punandu-mi în mana romanele lui Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, Mihail Sadoveanu, Octav Desila, Ion Agarbiceanu si, bineînteles, Liviu Rebreanu.

Anii mei de liceu, pana la absolvire, au fost si anii întal-nirii cu tot ce a dat mai bun proza romaneasca între cele doua razboaie, iar “Ion” m-a impresionat atat de mult încat, într-o zi de primavara, dupa ce se arase ograda casei în care locuiam, am sarutat brazda, plangand ca pamantul arat nu este al meu. Împlinisem 17 ani si înca nu purtasem pantofi. Eram foarte sarac, iar romanul lui Rebreanu ma facuse sa rabufnesc, imaginandu-ma un al doilea Ion.

Am citit aproape tot ce a scris Liviu Rebreanu. Niciodata nu i-am gasit egal (poate peste ani, Marin Preda sa-i fie aproape), iar “Ion “a ramas cartea mea de suflet, pentru totdeauna.

Peste ani, student fiind în anul III, am vrut sa fac la clasa o scena din dramatizarea lui Mihail Sorbul, dupa romanul lui Rebreanu, dar faptul ca maestrul Baltateanu jucase rolul m-a inhibat total, asa încat am renuntat.

Aveam sa ma întalnesc cu piesa lui M.Sorbul dupa 18 ani, cand a fost inclusa în repertoriul teatrului din Baia Mare, iar Petre Sava Baleanu avea sa fie regizor. Am fost distribuit împreuna cu Sandu Popa, un actor bun, cu fizic ideal pentru eroul lui Rebreanu.

La sfarsitul stagiunii 1969–1970, urma sa începem repe-titiile. Într-o duminica dimineata, în 7 iunie, din acel an, un autobuz nemernic si ucigas mi-a lovit copilasul care, dupa un ceas de la accident, a trecut în lumea îngerilor Dumnezeesti, lasandu-ma pana astazi neîmpacat si amputat sufleteste, pentru totdeauna. Asa s-a stins Mugurel Sasaran.

Nu ma simteam în stare sa încep repetitiile, asa ca totul a fost amanat pana la începutul stagiunii urmatoare.

Pictorul scenograf, Virgil Miloia, venit la Baia Mare în august, a plecat la Nasaud pentru a vedea satul în care Liviu Rebreanu plasase actiunea romanului sau. Am plecat împreuna. Mai fusesem în Pripas, astazi comuna Liviu Rebreanu, la casa memoriala a marelui scriitor, o cunoscusem si pe lelea Rodovica, prototipul Anei din roman, dar acum întal-
nirea mea cu lelea Rodovica (în varsta de 82 de ani) avea cu totul o alta încarcatura. Dupa multe întrebari, dupa ceea ce dansa povestea, printre altele “ca Ion a trait în buna întelegere cu socrul sau, ca s-au iubit si au

avut trei copii, doua fete si un baiet si ca nu o murit lovit în cap, ci de galbanare, iar ea nu s-o spanzurat cum o scris Domnisoru' facand-o de rusine, ca traieste si astazi si merge la lucru la "colectiva", ca nu-i da nimeni macar 200 de lei pentru cat s-o castigat cu cartea aceea în care au zis ca s-a spanzurat". Dupa ce lelea Rodovica ne-a povestit toate necazurile prin care trece am îndraznit sa o întreb:

–Lele Rodovica, uita-te la mine. Cam ce fel de barbat îs eu, dupa cum o fost Ionu dumitale?

S-a uitat la mine blajin, cu multa bunatate si mi-a spus:

–Apoi, Domnule, Ionu meu o fost barbat!

Am simtit ca pica sura pe mine. I-am spus scenografului Miloia si sefului de productie Baban ca nu ma mai intereseaza piesa si ca putem pleca la Baia Mare, dar batrana a continuat.

–Da sa stii ca Niculae samana bine cu tata-so.

–Cine-i Niculae, am întrebat-o.

–Feciorul meu din Dumitra.

I-am multumit si am plecat. Dumitra era prima comuna în drumul nostru de întoarcere spre Baia Mare.

Am oprit în fata pravaliei, langa biserica si am întrebat un taran daca nu cumva stie unde sta Niculae Boldijer (numele adevarat al eroului din romanul “Ion” era Boldijer).

–D-apoi iacata-l, dumnealui îi Niculae.

Întra-devar în fata pravaliei, mai era un om pe care nu-l bagasem în seama. Era mic de statura, cu o palarie neagra, o vesta la fel, avea o mustacioara “musca”, cum poarta unii taranii, si o privire agera, nedumerita cand m-am apropiat de el. L-am întrebat:

–Dumneata esti Niculae Boldijer?

–Da, domnule, mi-a raspuns.

–Mai, Niculai, mai! Dac-ai sti tu!

Si l-am ridicat în brate, tinandu-l sus.

–Vai de mine, Domnule! Ce-i cu dumneata?

–Nimic, ma. Iarta-ma.

N-aveam ce spune, orice explicatie era de prisos. Nu ar fi înteles nimic. L-am lasat nedumerit si am plecat spre casa .

Spre sfarsit de noiembrie, în 1970, aveam premiera cu “Ion”. Sandu Popa nu a mai putut juca, fiind prins într-un rol principal la un film. A urmat un sir de spectacole, iar în primavara anului 1971 – un turneu prin

Moldova si multe deplasari în judet si în localitatile limitrofe judetului nostru. Asa am ajuns la Nasaud. Sala era arhiplina. Aveam palmele livide. Nu-mi gaseam locul. Jucasem de multe ori în Nasaud, dar niciodata coplesit de emotii ca acum.

Spectacolul a început cu întarziere, dar se juca foarte corect si cu multa concentrare. În pauza s-a petrecut un lucru cu totul iesit din comun, ce avea sa ramana pentru mine o amintire unica. O femeie a venit la mine, plangand în hohote si repetand mereu :

–Vai, tatuca meu! Vai, Domnule, vai tatuca!

Nu stiam ce sa fac. Încercam sa o sustin si am cerut cabinierei o cana cu apa. Toti cei de fata erau nedumeriti.

–Vai, Domnule, nu-mi trebuie apa. Eu îs fata lui Ion.

–Tu esti Florica?, am întrebat-o stiindu-i numele de la mama ei, lelea Rodovica.

–Vai, Domnule, stii cum ma cheama. Ioi, tatuca!

Eram buimacit. Pur si simplu nu mai puteam vorbi. Încercam sa înteleg ce se petrece în sufletul acestei femei aproape de varsta mea si-mi era imposibil. Am linistit-o si ne-am despartit, dupa care am început partea a doua a spectacolului. Faceam eforturi extraordinare sa ma pot

concentra si sa termin spectacolul. Am reusit si, pana la urma, spectacolul s-a terminat cu bine si cu un succes deosebit.

Florica a venit dupa spectacol si, cu ochii înlacrimati, mi-a multumit ca si-a „vazut tata înca o data”, dupa cum spunea dansa.

A doua zi, împreuna cu Augustin Cozmuta, Olga Sarbul si însotiti de Florica am fost în vizita la lelea Rodovica – avea sa fie ultima noastra întalnire.

Augustin Cozmuta a scris un reportaj frumos ce s-a publicat în ziarul baimarean de atunci.

–Ati mai avut întamplari de acest fel?

–Da, jucam în 1979, la Baia Mare, “Vasile Lucaciu” si am fost anuntat ca la spectacol va veni si nora lui Vasile Lucaciu. Era vorba de sotia preotului Epaminonda Lucaciu, care a venit însotita de fiul ei, medicul Vasile Lucaciu, nepotul marelui patriot. Toti interpretii aveam emotii, firesti de altfel, stiind despre prezenta oaspetilor nostri de onoare. Sala era plina. Desi nu ma uit niciodata în sala, de data asta parca un fluid ce venea dinspre spectatori m-a facut sa simt pentru o clipa în primul rand, prezenta celor doi. Aveam senzatia ca ma scufund, dar imediat mi-am

revenit si, detasandu-ma de tot ce era în afara relatiei mele cu partenerii din scena, am reusit împreuna cu ei sa realizam un spectacol deosebit, rasplatit cu aplauze repetate, venite din partea spectatorilor ce au umplut sala pana la refuz.

Socotesc întamplarea deosebita, deoarece jucam în fata unui spectator care l-a cunoscut bine pe Vasile Lucaciu. Preocuparea mea principala era legata de faptul ca trebuia sa contrapun cu prezenta mea scenica o imagine care, cu siguranta, a fost comparata cu imaginea adevarata a celui care a fost Vasile Lucaciu. Asemenea întamplari raman pentru totdeauna în amintirea actorului interpret.

Cand am jucat mai tarziu la Cluj, spectacolul, au venit stranepotii lui Vasile Lucaciu, oferindu-ne flori, dupa reprezen-tatie. Un spectator mi-a trimis o emotionanta carte postala.

Sigur ca aproape fiecare spectacol lasa în urma sa întamplari de tot felul. O astfel de întamplare, legata de un alt spectacol, am avut-o jucand “Ecaterina Teodoroiu” de Nicolae Tautu. Piesa vorbea despre lupta si moartea eroinei de la Jiu.

Jucam *sublocotenentul Panoiu*, logodnicul Ecaterinei. Personajul a existat în realitate si s-a numit Gheorghe Manoiu, era învatator. Acesta a ramas în viata dupa terminarea primului razboi mondial. În 1944 era

concentrat în armata romana, avand gradul de capitan. A cazut pe front la Tarnaveni, langa Targu Mures în toamna anului 1944. Despre viata învatatorului Manoiu am aflat cand am repetat piesa “Ecaterina Teodoroiu”, interesat fiind sa stiu cat mai multe despre personajul ce urma sa-l interpretez pe scena. Era un caracter deosebit si mi-a ramas drag interpretandu-l de doua ori în doua spectacole diferite , la distanta de 10 ani unul de celalalt. Stiind ca e înmormantat la Tarnaveni, într-unul din turnee am luat un buchet de flori, o lumanare si am plecat la cimitirul de pe dealul Tarnavenilor, în speranta ca voi gasi mormantul capitanului, învatator Manoiu. Nu am avut noroc. Poate crucea de pe mormant se deteriorase, poate era înmormantat în alt cimitir, asa încat m-am oprit în fata unui mormant ce nu mai avea cruce, am aprins o lumanare si am asezat buchetul de flori. Am spus o rugaciune si m-am regasit usurat sufleteste si parca mai bun. Pentru mine, acela era mormantul celui ce-i dadusem viata pe scena.

–Referitor la punerea în scena a piesei „Vasile Lucaciu” în anul 1978, domnul Ion Igna, director al Teatrului baimarean, spunea ca regizorul Ion Ieremia “a facut un spectacol care avea sa ramana multe stagiuni în repertoriu, iar actorul Ion Sasaran, cu o reala disponibilitate

patetica, reusea adevarate performante de captatie a publicului. Am vazut lacrimand pana si demnitari în loja oficiala.” Acest spectacol l-ati jucat si cu Teatrul National din Cluj Napoca în regia aceluiasi Ion Ieremia în anul 1999. Acum pregatiti din nou “Vasile Lucaciu”, de data aceasta în propria directie de scena. De unde vine dragoastea dumneavoastra pentru acest personaj?

–Piesa “Vasile Lucaciu” sau “Scene din viata lui Vasile Lucaciu” a fost scrisa de Dan Tarchila special pentru teatrul din Baia Mare. Numele lui Lucaciu nu a prea fost pomenit nici macar cand era vorba de Marea Unire. Firesc. În regimul comunist, un preot, mai ales greco-catolic, nu era pomenit deloc sau totdeauna era asociat cu un raufacator. În 1977, la aniversarea a 25 de ani de la înfiintarea teatrului baimarean, între piesele ce sarbatoreau evenimentul, se numara si “Moartea lui Vlad Tepes” de Dan Tarchila. Autorul, prezent la eveniment, s-a întalnit cu domnul Pop Gheorghe, care era prim-secretar al judetului Maramures. Acesta stia de la o sedinta avuta la Bucuresti ca se discutase si personalitatea lui Vasile Lucaciu în contextul luptei pentru Unirea Transilvaniei cu Romania, astfel ca, întalnindu-se cu Dan Tarchila, domnul Gheorghe Pop i-a sugerat acestuia ideea de a scrie un text dramatic despre Vasile Lucaciu.

Asa a prins contur ceea ce avea sa numeasca mai tarziu dramaturgul Dan Tarchila “Scene din viata lui Vasile Lucaciu”.

Piesa, fara a fi un text de virtute literara, chiar în dramaturgia lui Dan Tarchila, înfatisa momente deosebite din viata lui Lucaciu. Perioada de detentie, o scena acasa la Sisesti, si mai ales prezenta acestuia la procesul memorandistilor. Ideea de unitate a poporului roman, existenta lui într-o tara romaneasca libera alaturi de alte natiuni si alaturi de alte nationalitati conlocuitoare, este ideea centrala si unica a piesei si este, în acelasi timp, ratiunea de a exista si lupta pentru înfaptuirea acestei idei a lui Vasile Lucaciu.

Oare s-ar putea sa nu-ti fie draga o asemenea idee si un asemenea om care si-a închinat întreaga viata pentru înfaptuirea unui vis milenar al romanilor? Dar cand ti se pune în fata, ca actor, posibilitatea de a da viata unui astfel de personaj, e greu de presupus ca asa ceva ar fi posibil, desi astazi e orice posibil.

Spun asta pentru faptul ca, dupa ce am afisat distributia pentru spectacolul stagiunii 2003-2004, un tanar coleg, abia ajuns în Baia Mare de pe bancile facultatii, si-a exprimat dezacordul cu orice valenta literara a textului dramatic si a cerut sa nu joace în spectacol. Nu voi spune nimic

mai mult. Compatimesc asemenea fiinte. Ei nu au nimic sfant, chiar daca fac matanii duminica, atata vreme cat întamplari sfinte ale Istoriei Romanilor îi lasa indiferenti.

V-am mai spus ca orice actor îsi iubeste personajele pe care le interpreteaza. Bineînteles ca nu pe toate la fel. Pot exista personaje pe care un actor sa nu le poata iubi chiar daca acestea i-au prilejuit succese la public.

În ceea ce ma priveste, întalnirea mea cu *Vasile Lucaciu* din piesa lui Dan Tarchila mi-a prilejuit realizarea unui rol deo-sebit de complex si greu de realizat. E greutatea interpretilor de a rosti texte cu un continut patriotic, ce reclama un anumit patetism, o anumita emfaza în vorbire si un anumit fel de a sustine o cauza care cere adeziunea la aceasta cauza a celor care te urmaresc si te asculta.

Aici a fost principala greutate de care m-am lovit realizand rolul *Vasile Lucaciu*. Si, totusi, rolul mi-a fost si mi-a ramas drag, socotindu-l deosebit de important în cariera mea. Ma straduiesc sa fiu convingator, mi-e teama de retorism, de vorbirea *parlamentarista* care ne zgarie timpanele si astazi.

Sper sa-mi ajute Dumnezeu sa readuc în fata specta-torilor un *Lucaciu* care nu trebuie uitat, mai ales în zilele noas-tre. Nu cred ca

trebuie sa fim învatati a ne pretui înaintasii. Ei ar trebui sa traiasca în noi, altfel ratiunea de a exista ca urmasi ai lor ar putea fi pusa sub semnul întrebarii.

Demnitarul de care vorbea Ion Igna si care plangea la premiera piesei nu mai era ministrul Patinilet, ci copilul unor moti din Apuseni care vedea în scena pe cel care i-a reprezentat pe bunicii sai ca deputat de Beius în primul parlament al Romaniei Mari. Acesta a fost Vasile Lucaciu pentru motii Apusenilor nostri.

–Dupa atata calatorie printre fantomele rolurilor care va urmaresc as vrea sa-mi vorbiti despre dumneavoastra, altul decat actorul. Unde v-ati nascut, unde v-ati petrecut copilaria?

–M-am nascut într-un sfarsit de noiembrie a anului 1933. Mama îmi spunea ca pamantul era înghetat si plin de bruma. Cu o seara înainte, a simtit ca va naste. S-a chinuit toata noaptea, dar în dimineata zilei de 25 noiembrie, m-a adus în lume. Am ramas singurul ei copil si singura ei “cruce” pe care a dus-o cu demnitate pana la trecerea în nefiinta. Îndraznesc sa spun ca am fost si singura ei mangaiere în clipele de restriste. Nu exista cuvinte sa multumesc pentru tot ce a fost mama în

viata mea. Si astazi, dupa mai bine de 20 de ani de cand s-a stins, mi-e dor de ea si as vrea sa-mi fie alaturi sa-mi mangaie fruntea. Am fost bucuria si mandria ei, dar si necazul si, uneori, durerea ei.

Copilaria mea a început în satul Sasar unde m-am nascut si unde s-a terminat, spun eu, înainte de a fi început cu adevarat. Bunicul meu Pavel Lucaciu era pe front în 1914 cand, bunica murind, mama a ramas orfana. Ea a fost crescuta dupa aceea de o matusa buna a ei. A ramas cu tot ce putea dori o fata la tara: o casa cu ograda, doua fartai de pamant (o jumatate de hectar), o vaca si acareturile din gospodarie. Bunicul si-a refacut viata, casatorindu-se. Mama a urmat cele sapte clase în sat, iar la 17 ani s-a casatorit cu Pavel Sasaran, unul din feciorii lui Iacob Sasaran.

Mama avea 19 ani cand m-am nascut, iar tata 26 de ani. Familia tatalui meu avea niste datorii la banca si toata zestrea mamei a acoperit o parte din aceste datorii, asa ca de cand am început a pricepe cat de putin ce se petrece în jurul meu, am priceput, în primul rand, ca suntem foarte saraci. Asta am simtit toata viata mea si, precum mama, mi-am dus “crucea” crescandu-mi copiii si dandu-le tot ce au avut nevoie pentru a trai pe picioarele lor si a duce o viata decenta si cinstita.

Stateam într-o casuta închiriata si prietenii mei, pe cand aveam sase ani, erau copiii lui Mihaiu Babii a lui Ionu Isorului si cei ai lui Aurel a

Hanului. Au fost primii copii pe care-i stiu de vecini si cu care m-am jucat.Totul s-a terminat la 6 ani cand, primavara, de Sfantul Gheorghe, un om din Bozanta Mica cau-
ta prin sat un copil pentru a-i pazi cele 16 oi. Niciodata nu am înteles de ce m-au dat de sluga. Am stat pana la Sfantul Dumitru, cand am revenit acasa suparat si parca maturizat, dupa un an de slugarit.

Peste un an aveam sa stiu ce înseamna strainatatea. În 1940, în decembrie, parintii mei s-au refugiat, luandu-ma cu ei. Am ajuns de Craciun la Tintea, langa Moreni, la fratele mai mare al tatalui meu, unchiul Iulian. Acolo era si sora mai mica a tatei, matusa Ana. Tata lucra la o sonda de petrol, iar în primavara am plecat la Moreni. Nu am fost primit la scoala pentru ca nu aveam certificatul de botez. Am mers apoi la Anina, în Caras Severin, unde tata s-a angajat la mina. Era miner de meserie. Aici s-a produs ruptura între parintii mei.(Nu am stiut niciodata de ce si nici nu am cautat sa aflu). Mama a stat cu un barbat care, de fapt, m-a crescut pana am devenit student. Plecand din Anina am colindat o buna parte din tara. Îmi vine sa cred ca tatal meu vitreg nu vroia sa fie concentrat si de aceea mergeam din loc în loc. Primind certificatul de botez, am început scoala primara la o colonie muncitoreasca langa

comuna Talmaciu, aproape de Sibiu. De aici am ajuns la Lupeni, apoi la Campul lui Neag, unde am început clasa a-II-a primara. Am terminat-o la Banita, langa Petrosani, unde tatal meu vitreg era miner la o cariera a fabricii de var. Din nou am fost pe drumuri. Am mers spre Deva, apoi la Arad si mai pe urma la Lugoj si Caransebes. Nu prea aveam cu ce sa traim. Era în 1943. Razboiul adusese si mai multa saracie. În Lugoj, unde se mutase întreaga administratie a judetului Satu Mare, parintii m-au încredintat, pentru a fi întretinut, unei unitati militare, unde mai erau si alti copii. Este adevarat ca m-au întrebat si pe mine si îmi amintesc ca am fost de acord. Ei s-au stabilit la Cavaran, o comuna la 40 de km de Lugoj, unde era o cariera de piatra si o fabrica de var, iar tatal meu vitreg s-a angajat acolo. Pentru mine începea un capitol nou si cu totul special. Devenisem unul din soldatii Regimentului 5 Rosiori din Lugoj. Era 15 iulie 1943. În regiment eram 12 copii de trupa. Cel mai mare avea 16 ani, iar eu, cel mai mic, aveam 10 ani. Tot acum, tatal meu bun a murit la Anina, în urma unui accident de munca, iar eu am aflat abia peste un an acest lucru. Într-unul din turneele mele prin tara, trecand prin Anina, am încercat sa-i gasesc mormantul în cimitirul Celnic. Desi am cautat fiecare mormant nu l-am gasit si, întocmai ca la Tarnaveni, am pus flori si am aprins o lumanare pe un mormant necunoscut, gandind ca acolo se afla

tatal meu. M-am rugat sa-i fie tarana usoara si am plecat cu sentimentul orfanului ce-si pierduse tatal.

La cei zece ani pe care-i împlineam, abia toamna devenisem copil de trupa. În vacante, mergeam la parinti sau la ateliere pentru a învata o meserie, iar în timpul anului scolar urmam cursurile scolii primare “Ion Vidu” din Lugoj. M-am obisnuit cu viata de cazarma si cu toate obligatiile impuse de regulamente. Eram în plin razboi. Am urmat în Lugoj clasele a III-a si a IV-a, iar în 1945, dupa terminarea razboiului, am fost detasat la Cercul Teritorial din Satu Mare de care apartineam administrativ.

Între timp si parintii au revenit în Sasar, tatal meu vitreg angajandu-se la mina de la Valea Borcutului, apoi la Ilba si la Baia Sprie.

La Satu Mare, în 1945, toamna, deveneam elev la Liceul “Mihai Eminescu”. Era o criza cumplita. Eram vreo 15 copii de trupa si nici unul nu avea acasa o situatie materiala cat de cat buna. Parintii ma ajutau cat puteau, iar eu mergeam uneori duminica în permisie. Seceta din 1946 a fost resimtita si în Nordul Ardealului, unde sute de refugiati moldoveni cereau adapost. Continuam cursurile liceale la Satu Mare. În 1948 s-a desfiintat tinerea copiilor de trupa în unitatile militare, asa ca dupa terminarea clasei a III-a am fost lasat la vatra.

Lasam în urma cinci ani petrecuti în armata si ma reîntorceam în satul pe care-l parasisem cand aveam 7 ani. Acum aveam 15 ani. Eram adolescent fara a putea spune ca am avut o copilarie, de fapt. Traiam într-o saracie continua. Tatal meu vitreg facea cu greu fata, dintr-un singur salariu, sa întretina o familie. Mama lucra si ea prin sat, asa ca ne-am descurcat. Parintii au hotarat sa nu întrerup scoala si mi-au dat voie sa urmez mai departe cursurile liceale.

În 1948, dupa o reforma a învatamantului, am intrat în clasa a VIII-a la Liceul "Gheorghe Sincai" din Baia Mare, pe care l-am absolvit în 1952, dupa care am plecat la Bucuresti, iar dupa admitere am devenit student la Institutul de Arta Cinematografica.

La începutul anului 1953, tatal meu vitreg moare, iar mama ramane singura fara nici un sprijin. Am vrut sa întrerup studiile, dar mama s-a împotrivit angajandu-se la mina "Nistru" ca vagonetar subteran. Orice cuvant în plus e de prisos. Ulterior s-a angajat îngrijitoare în statia C.F.R. din Baia Mare. Aici am gasit-o dupa absolvire în 1956 cand am fost repartizat la Teatrul de Stat din Baia Mare, unde sunt si astazi, dupa o întrerupere de 12 ani cat am functionat la Teatrul National si la Universitatea de Teatru din Targu Mures.

–V-ati nascut în anii unei crize economice mondiale, ati trait al doilea razboi mondial si colectivizarea agriculturii. Ati trecut prin tot ceea ce propaganda comunista cerea sa faceti într-o institutie de cultura. Am vazut în programa analitica din studentie ca ati studiat aproape în fiecare an marxism si limba rusa. Au trecut 14 ani de la revolutia din decembrie 1989. Ce simtiti, ce ne spuneti despre spectrul politic actual? Unde este pentru dumneavoastra "luminita" care se spune ca s-ar afla la capatul tunelului?

–Daca stau bine si ma gandesc, toti cei care împlinesc 70 de ani am trecut prin tot ce au însemnat neajunsurile din timpul razboiului si ne-am trecut tineretea într-o disciplina impusa de un regim în care totul era subordonat unui scop prestabilit si dinainte hotarat. Astazi stim ca perioada colectivizarii a fost o lupta pe viata si pe moarte între taranii cinstiti si reprezentantii unui regim care nu tineau seama de nimic, pentru îndeplinirea unui scop dinainte hotarat. Oare ce au simtit soldatii mutilati pe front care, în 1946, erau împroprietariti iar în 1954 erau fortati sa intre în gospodarii colective? Cate drame s-au petrecut atunci? E greu de imaginat astazi. Dupa 60 de ani suntem pusi a vota o constitutie care sa ne garanteze proprietatea. Cumplita jumatate de secol am trait. Atat de

cumplita încat suntem pusi în fata altei întrebari hotaratoare si nu-i de mirare ca sovaim. Cum va fi într-o Europa unita? Unde va fi locul nostru si cum vom fi tratati, dincolo de reuniunile festiviste si interesele greu de mascat, ale unora, în ceea ce priveste soarta Romaniei?

Vom fi chiar egali în Europa în 2007? Eu cred ca nu vom fi nici în 2070!

Revenind, însa, la întrebare si la convorbirea noastra, trebuie sa spun ca nu m-a deranjat faptul ca am învatat limba rusa. Obligativitatea de a învata o disciplina sau alta starnea nemultumiri, iar reactia nu s-a lasat asteptata. Acelasi lucru s-a întamplat si cu “Filozofia marxista” sau, mai ales, cu “Istoria Partidului Comunist al U.R.S.S.” sau, si mai cumplit, studierea biografiei lui Stalin. Am trecut prin toate, dar am ramas cu sentimentul omului siluit moral, obligat sa faca ceva împotriva convingerii lui. Au fost si oameni devotati ai regimului comunist care s-ar fi sacrificat daca Partidul o cerea. Oare chiar asa a fost? Îndraznesc sa spun ca as avea respect pentru un om care s-ar fi jertfit pentru Ceausescu, dar nimeni, absolut nimeni, un individ macar, nu l-a aparat în nici un fel pe comandantul suprem, presedinte al tarii sau sef suprem de partid. În oricare din aceste ipostaze, N.Ceausescu nu a fost aparat de nimeni în nici un fel. Si, Doamne, cati au trait împarateste de pe urma lui ! Cata

tristete pentru cei care pretind ca au fost devotati ideologiei comuniste! Si cata minciuna a guvernat relatiile din timpul perioadei comuniste! Uneori cred ca toti am fost mincinosi.

În regimul comunist exista un resort al propagandei foarte bine pus la punct, începand cu un secretar al Comitetului Central si continuand cu toate structurile de partid, pana la propagandistii cursurilor de partid sau agitatorii resortului de propaganda al organizatiei de baza. Sigur ca erau directive, obligatorii pentru întregul Partid, care erau însa adaptate la specificul muncii fiecarui domeniu de activitate. Firesc, teatrului si cinematografului le reveneau sarcini precise, ca si învatamantului, editurilor, ziaristilor si tuturor Uniunilor de creatie.

Cred însa ca în teatru existau cele mai mari posibilitati de a mai strecura cate o “soparla”, cum spun ziaristii.

Repertoriul unei stagiuni cuprinde piesele ce urmeaza a fi realizate de un teatru pe timp de un an, de obicei din august pana în iulie a anului viitor. În acest repertoriu al stagiunii aveam obligatia sa includem piese: cu tematica din lupta si viata comunistilor, cu tematica legata de viata si preocuparile tinerilor (educati în spirit comunist) si, pana prin anii 1966, si cate o piesa sovietica precum si cate o piesa din dramaturgia romaneasca

de actualitate. Cum repertoriul unei stagiuni cuprindea cinci, uneori sase titluri sau mai multe, majoritatea teatrelor puneau o piesa istorica din dramaturgia nationala, reusind astfel sa rezolve “problema” piesei de actualitate. Cele sovietice erau realizate cu marii clasici ai literaturii ruse si astfel repertoriul scapa, uneori, de rigorile impuse de sectiile de propaganda sau de Ministerul Culturii. Sigur, se puneau în repertoriu piese din Schiller, Goldoni, Lope de Vega, Moliere, Shakespeare, Tolstoi, Cehov, Gorki si alti mari dramaturgi ai lumii. De fiecare data, însa, chiar daca ar fi fost vorba de “Hamlet”, la vizionarea spectacolului, care era obligatorie, participa si instructorul sectiei de propaganda si cel de la controlul presei, care puteau avea drept de veto în consiliul artistic, cerand amanarea premierei, pana la îndeplinirea observatiilor facute de ei. Sigur, seful sectiei de propaganda de la Partid sau secretarul erau informati. Uneori ni se recomanda sa scoatem sau sa înlocuim replici sau chiar scene întregi dintr-o piesa vazuta în vizionare dar ulterior noi le puneam la loc motivand, daca era nevoie, ca e un reflex din moment ce am repetat si am învatat textul.

Acesta era, de fapt, avantajul teatrului fata de alte domenii, asa încat spectatorii, fara a sti de “soparlele” noastre, primeau spectacolul

întreg, iar daca mai adaugam si anumite accente pe cuvant sau în propozitie, atunci sensul replicilor era cel hotarat de noi.

Trebuie sa spun ca nu am avut nici o situatie care sa fi dus la suspendarea unui spectacol din cauza actorilor, pentru ca am fi jucat ostentativ împotriva recomandarilor facute la vizionare. Am avut greseli, ale unora dintre noi, dar spectatorii ne-au menajat întotdeauna si la un nou spectacol ne primeau ca si cum nu s-ar fi întamplat nimic.

Cat priveste ceea ce as putea spune astazi, dupa 14 ani de la revolutie, spectrul politic actual, apoi as începe tot cu teatrul, care este în democratia noastra post-revolutionara, prima mea tristete. Prima, pentru ca arareori salile sunt pline. Tristete, pentru faptul ca foarte multi spectatori nu au mai venit la teatru de mai bine de 10 ani. Tristete, pentru faptul ca actorul licentiat îsi începe viata cu un salariu ce-i permite doar sa-si închirieze o garsoniera, daca vrea sa traiasca omeneste. Si tristete fiindca, desi avem libertatea de a ne alege repertoriul pe care îl vrem, totusi nu-l facem, uneori, tinand seama de ceea ce ar multumi atat actorii cat si, mai ales, spectatorii.

Cat priveste “luminita” de la capatul tunelului, daca ea se va vedea în 2070, nu în 2007 cum se trambiteaza mereu, atunci va fi bine si pentru

romani. Dar pana atunci poate va exista un tunel si din Baia Mare pana la Mara, astfel ca la capatul tunelului vom vedea splendida poarta de la prima casa din Mara, ce are încrustat în ea semnul soarelui binefacator si ocrotitor al oamenilor.

–Va propun sa discutam si despre pasiunile actorului Ion Sasaran. Care sunt acestea?

–Dragul meu, de ce nu si despre vicii, pentru ca nimeni nu stie unde sfarseste pasiunea si unde începe viciul. Dar trebuie sa raspund la întrebare, altfel convorbirea noastra n-ar putea continua. Nu stiu cum voi fi judecat, dar pasiunea mea constanta a ramas teatrul. Dar nu numai teatrul. Am o ade-varata pasiune sa gatesc. Îmi place sa stau la bucatarie, gandindu-ma la placerea celor ce vor gusta din bucatele gatite de mine. Iar daca se întampla sa gatesc un peste prins de mine, atunci sunt cu adevarat fericit.

Tot atat de adevarat este ca niste paharele de tuica ma fac la bucatarie pe deplin fericit.

Sunt pasionat de pescuit, de vita-de-vie din curtea mea care-mi da, în an bun,100 de litri de vin.

Sunt pasionat de monede vechi romanesti si austro-ungare.

Sunt pasionat de muzica simfonica si sunt fericit cand pot sa-mi procur sau sa-mi copiez un C.D. pe care nu-l am.

Mai sunt pasionat de fiul meu cel mic, Iulian, cu care ma ciondanesc zilnic încercand sa-l conving de necesitatea de a învata mai mult si de a fi mai ascultator. Si pasiunea e atat de mare încat a doua zi reluam tratativele din nou.

Si apoi, domnule, draga, mai sunt si alte pasiuni care nu trebuie neaparat spuse. Destul ca le avem !

–Eu stiu ca sunteti pasionat si de poezie. O cititi si uneori o scrieti. Sunteti un admirator al lui Nichita Stanescu. Despre „poetul necuvintelor” ce ne spuneti?

–Era prin august 1982, trebuia sa merg la Costinesti pentru filmari la “Tapinarii” în regia lui Ion Camarzan. Sediul productiei de film era în Bucuresti, pe strada Mendeleev, în imediata apropiere a Pietei Amzei. Am ajuns dis-de-dimineata în Bucuresti. Am început prin a-mi trece din timp umbland prin piata. Am intrat la un chiosc sa-mi cumpar tigari. Alaturi de mine un om într-un pulover împletit din fire groase cere doua pachete de

„Carpati” fara filtru. Ma uit si raman coplesit de emotie: era Nichita marcat de o noapte de nesomn. Desi eram de o varsta cu el am devenit elevul care-si vede idolul. Am ramas pironit uitandu-ma cum se pierde printre tarabele din piata. Si astazi îmi pare rau ca nu i-am oferit sticla cu horinca ce-mi era în sacosa. Am ramas cu bucuria ca-l vazusem pe neasemuitul poeziei romanesti de-o varsta-n tinerete si maturitate cu mine.

–As mai dori sa-mi vorbiti si despre celelalte arte dragi actorului Ion Sasaran. Ati trait o “viata de om“ în Baia Mare, un oras cu o veche traditie în arta plastica. Ati creat pe scena în timp ce Mihai Olos, Ilie Camarasan, Mircea Hrisca, Titus Petruse si altii au creat pe panza. Ne-am întalnit la recitalurile de poezie ce însoteau vernisajele poetului si pictorului Gheorghe Chivu. Într-o duminica cetoasa si trista de iarna, în postul Craciunului, ne întorceam amandoi întristati de la înmormantarea pictorului Titus Petruse unde ati adus un casetofon si l-ati pus pe mormantul proaspat sa-i cante pictorului colinde. Care sunt amintirile dumneavoastra de nesters din “colonia pictorilor baimareni”?

–„Cand amintirile-n trecut...” asa spunea nemuritorul Eminescu. De fapt, convorbirile noastre sunt, în mare parte amintiri. Într-o zi îi spuneam unui foarte tanar coleg, vazand saracia din jurul nostru: *Dragul meu, eu*

am si cateva bucurii. Am amintiri, între altele. Sa-ti ajute Dumnezeu sa ai si tu, dar dar sa nu-ti aduci aminte niciodata de salile goale sau de spectacole suspendate. De multe ori în amintirile noastre raportam totul la ceea ce ne-a placut foarte mult sau la ceea ce ne-a displacut sau întristat foarte mult. În amintirile mele, nimic si nimeni nu ocupa mai mult loc decat copiii mei si rolurile mele care sunt, în egala masura copiii mei si socot amintire si ultimul meu rol alaturi de ultimul meu copil.

Baia Mare este ograda mea de amintiri. Ma întrebi de celelalte arte dragi mie. Prin 1958 exista în Baia Mare o orchestra semisimfonica avand în frunte un profesor dirijor, Vasiliu Becea, si un concert-maistru, Francisc Balogh. Primul mi-a fost profesor de muzica în liceu iar al doilea, un bun prieten si coleg o data cu înfiintarea Ansamblului de Cantece si Dansuri „Maramuresul” din Baia Mare. Prezentam concertele orchestrei din Baia Mare împreuna cu domnul Györbiro, un remarcabil notar, care facea prezentarea în limba maghiara. Asa am avut bucuria sa-l cunosc pe Stefan Ruha, pe maestrul Mihai Constantinescu, un mare violonist, pe neasemuitul Ion Voicu si pe multi altii veniti sa onoreze orchestra din Baia Mare. Mai tarziu aveam sa-l cunosc pe maestrul Tudor Jarda, de care ma leaga o prietenie ramasa în urma colaborarilor Domniei Sale cu Ansamblul

„Maramuresul”. Asa am început sa iubesc muzica simfonica. Aceasta dragoste însa începuse din din timpul studentiei, cand compozitorul Radu Paladi, care-mi era profesor, îsi daruia sufletul pentru a ne initia în tainele patrunderii în imensitatea care este muzica simfonica. În ceea ce ma priveste, mai datorez si bunului meu prieten si coleg de teatru, Vasile Fanea, mult pentru îndemnul lui de a asculta muzica simfonica si, de asemenea, lui Paul Antoniu care, în desele noastre turnee, colindand prin librarii si magazine „Foto-Sport-Muzica”, ma îndemna sa cumpar discuri, iar pana la urma amandoi împrumutam bani sa mai cumparam cate un disc.

Amintiri, Gherasim Domide, legate de o vreme a pionie-ratului meu în lumea spectacolului. Nici astazi nu sunt altfel. Prietenii mei sunt si vanzatorii din magazinele unde poti gasi carti sau discuri muzicale de orice gen, dar de calitate.

Dintotdeauna m-a impresionat pictura. De copil priveam coplesit de emotie chipurile de pe Iconostasul bisericii din Sasar. Am fost deosebit de impresionat de cele douasprezece tablouri înfatisand drumul parcurs de Isus spre Golgota si caruia i se spune „Calea Crucii”. Mai tarziu, aceleasi chipuri, dar altfel facute si în alte biserici, aveau sa-mi contureze o lume a mea, a închipuirii mele, dar întotdeauna a sufletului meu.

Mai tarziu, student fiind, muzeele Bucurestiului au fost o hrana continua a sufletului meu. La Muzeul National de Arta mergeam saptamanal sa vad anumite tablouri, iar cand am avut bucuria, peste timp, sa ma aflu în salile unor muzee din Budapesta, Praga sau Dresda, ca sa nu mai vorbesc de Amsterdam, fericirea mea a fost deplina.

Proaspat venit în Baia Mare, dupa absolvirea Institutului, aveam sa întalnesc în teatru un om minunat, un pictor, asistent scenograf, care avea sa fie primul meu mare prieten, care-mi facea cunostinta cu pictura baimareana si cu scoala de pictura de aici. Se numea Ludovic Slevenski. Era un om minunat . Un real talent. Am gasit tablouri semnate de el cu peisaje baimarene, în muzeul din Budapesta.

Slevi-baci, cum îi spuneam noi, mi-a aratat panze ale lui Nagy Oskar si Ivany Grünwald. Tot atunci l-am cunoscut pe marele grafician Erdős Paul, care a fost si directorul Teatrului de Stat din Baia Mare, pe Lidia Agricola si pe marele Vida Geza. Cu el, ca scenograf, am realizat „Montserrat”.

Prin 1960, în Baia Mare începe a se cristaliza un nucleu de tineri pictori si sculptori care, dupa zece ani erau cunoscuti în tara si, desigur, începeau sa-si spuna cuvantul în colonia pictorilor din Baia Mare. Printre

ei se numarau si Iosif Balla, Traian Hrisca, Ida Grumaz, Mircea Hrisca, apoi Mihai Olos, Ilie Camarasan, Iosif Hamza, Valentina Bostina, iar mai apoi Nicole Apostol. Un tanar li se alatura încercand sa prinda mai mult din taina amestecului de culoare: se numea Titus Petruse.

Eram prieteni. Cu unii împarteam o bucata de paine sau o sticla cu bere sau stateam nopti întregi în suete inter-minabile, dar avand întotdeauna de castigat. A doua zi eram, parca, mai bogati sufleteste dorind sa ne revedem din nou. Atelierele noi din colonia pictorilor au fost o adevarata mana cereasca, mai ales pentru cei tineri, maestrul Vida Geza fiind „nasul" acestor constructii. Aici am vazut „Orasul universal" a lui Olos, florile lui Traian Hrisca, sculpturile Valentinei Bostina si coltul de atelier unde-si gasea refugiul si linistea Ilie Camarasan.

De fiecare în parte ma leaga amintiri duioase, dragi sufletului meu.

La Balla, sus pe deal, la casa lui, aveai impresia ca te gasesti pe alt taram. Ida Grumaz mi-a fost colega la teatru. Mircea Hrisca a fost o vreme actor la Teatrul de Papusi. Ilie Camarasan a fost si el scenograf la teatru, iar Nicu Apostol a înnobilat holul teatrului cu minunata lui fresca.

Valentina Bostina, cu sufletul ei mare si cu o sensibi-litate rar întalnita, mi-a oferit o sculptura, o adevarata opera de arta, ce sta la capataiul mormantului unde-si doarme somnul de veci copilasul meu,

Mugurel. Prin ea am avut placerea sa-l cunosc pe Petre Stoica, remarcabilul poet care-i era sot.

Mihai Olos mi-a fost de asemenea, unul din oamenii dragi mie dimpreuna cu Ion Iuga, poetul caruia îi facusem „cunostinta” cu Serghei Esenin, oferindu-i un volum al acestuia, la vremea cand termina liceul.

Eram cu totii la început de drum, cu totii doream sa ne realizam, doream ceva în viata noastra.

Dupa 1965, pana prin '75, toti romanii simteau ca speranta lor ar putea prinde viata, dar tot ce a urmat avea sa duca inevitabil la Decembrie 1989.

–Stiu ca sunteti un împatimit dupa poetul Serghei Esenin. Cum se patrunde în universul poeziei acestui mare poet?

–În general cred ca e greu de spus cum se patrunde în universul poeziei unui poet. Pentru asta ar trebui sa fii un exeget de valoare, ori eu nu sunt asa ceva.Pot însa a spune ca împatimirea dupa un poet, oricare ar fi acesta, în cazul nostru Serghei Esenin, poate duce la o patrundere în universul poeziei lui, nu ca exeget, ca analist sau estetician, ci ca simplu cititor care-si regaseste în versurile lui crampeie, trairi, din propria-i viata sau aspiratii, dorinte, visuri, din ceea ce doreste a fi viata lui. Sub acest

aspect pentru mine Esenin ramane poetul care mi-a dat o confirmare ca tot ce simteam, copil de taran fiind, este adevarat, ca trairile mele îsi au radacina în seva vetrei mele natale, a satului meu în care au trait parintii mei si stramosii lor. Nu este patetism în ceea ce spun.

Student fiind, prin 1953, la Biblioteca „Cartea Rusa”, am cerut un volum de Esenin. L-am primit doar pentru sala de lectura. Am lasat buletinul si abia peste cateva zile am restituit cartea. Aproape toti colegii care faceau atunci cunostinta cu poezia eseniana vroiau sa-l reciteasca, sa-l aiba mereu alaturi. Noua, Esenin ne dadea senzatia ca existam cu adevarat, cata vreme ne regaseam în versurile lui. Prin el, fara a spune nimic, protestam. Prin el am devenit constienti ca nu ne vom putea adapta la tot ce prefigura comunismul, asa încat, precum marele poet, nu puteam spune, cu imensul regret, decat „as vrea sa fiu vanturela vremurilor noi”. El nu a putut fi si, avand cel din urma curaj, acel al lasului, s-a sinucis.

Noi am rabdat o jumatate de secol, iar astazi, dupa 14 ani de la Revolutie, dorim sa avem o vanturela, care sa ne arate, nu de unde bate vantul, ci spre ce taram ne îndreptam. Am însa convingerea ca niciodata romanii nu vor pluti în deriva si ca ori cat de îndepartat va fi taramul, odata si odata vor ajunge la el.

–Sunteti unul dintre actorii care v-ati început studentia la Institutul de Arta Cinema-tografica. Doresc sa punctam cateva eveni-mente deosebite legate de filmul artistic de lung si de scurt metraj. În ce filme ati fost distribuit?

–Întalnirea cu un aparat de filmat în sine, fara a fi vorba de un film, este un eveniment. În clipa în care auzi zumzetul aparatului de filmat devii un alt om. În clipa aceea esti cu adevarat emotionat. În masura în care poti stapani si controla aceste emotii, poti deveni util unei productii cinematografice. Un gest, o clipire, o tresarire, aproape imperceptibile pentru ochiul normal, pot deveni hidoase pentru ochiul "neiertator " al aparatului de filmat .

Firescul în comportare, în gest si mimica este cheia princi-pala ce deschide usa spre o realizare artistica într-un film.

Am avut bucuria sa fiu distribuit în cateva filme si sa stiu – vazand dupa aceea pelicula – cata satisfactie îti da ceea ce poti realiza într-un film.

Prima mea colaborare cu o echipa de filmare a fost pe cand eram student. Era, de fapt, o nuvela cinematografica si se numea "Popescu 10

în control”, cu Marcel Anghelescu în rolul principal. Aveam o replica, trecand pe o ulita dintr-un sat, împreuna cu alti tineri. Asta se întampla prin anul 1955.

A urmat apoi un rolisor în “Pintea“, era o scena în genericul filmului împreuna cu Florin Piersic. Au venit apoi multe filme asa-zise “utilitare”, cu mici scenarii si exemplificari, legate de protectia muncii. Regizorul Mihai Bucur venea deseori la Baia Mare. Asa am filmat la Combinatul Chimic si în subteran, la Nistru si Suior, la IMUAS si pe Valea Borcutului. A fost o ucenicie care avea sa-mi fie de mare folos pentru mai tarziu, cand am fost distribuit în mai multe filme.

În „Ultima frontiera a mortii”, care vorbea despre ucide-rea eroilor de la Moisei de catre armata hortista, în film armata era hitlerista, am jucat pe unul din cei ucisi acolo. Distributia cuprindea actori de prima categorie ai scenei si ecranului din Romania: Emanuel Petrut, Florin Piersic, Ion Dichisianu, Mariana Mihut, Zoltan Vadasz si tanarul Vlad Radescu. Regi-zor era Virgil Calotescu.

A urmat apoi „Ancheta” în regia lui Constantin Vaeni. Jucam alaturi de Mircea Albulescu, Gheorghe Cozorici, Ion Caramitru, George Motoi si altii. Filmul avea ca subiect anche-tarea unui accident de munca la Combinatul din Galati, unde au murit opt oameni.

Un film aparte a fost pentru mine „Un cer senin...” al regizorului Andrei Blaier. Fusesem coleg de an cu Andrei Blaier. A venit la Baia Mare pentru filmari împreuna cu Geo Saizescu. Filmul era o comanda a Departamentului de Protectia Muncii din ministerul de resort. Spun un film aparte, fiindca am filmat cu Ilarion Ciobanu – un mare actor al filmului romanesc si cu Violeta Andrei, de asemenea o foarte buna actrita de film.

Cu Ilarion Ciobanu m-am întalnit prin 1969 într-un film regizat de Mircea Iva. Am filmat alaturi de Dorin Dron, Ilarion Ciobanu, Eugen Tugulea si marele si inegalabilul George Calboreanu. Maestrul tinea foarte mult la mine, asa ca l-am

invitat la noi, propunandu-i o colaborare cu teatrul baimarean pentru a interpreta Vlaicu Voda în piesa lui Alexandru Davilla. Surprins, a acceptat o întalnire cu directorul de atunci – Victor Pop – un jurist cu prestatii deosebite în magistratura, dar care a devenit director al teatrului nostru. Traiam în tara tuturor posibilitatilor, asa încat nu trebuie sa mire pe nimeni ca un jurist era director de teatru cata vreme un cismar conducea Romania.

Maestrul Calboreanu a venit la o convorbire cu Vicu Pop, acesta fiind anuntat de mine ca vom veni împreuna. Momentul în care marele actor a fost deosebit de emotionat, aproape s-a pierdut din cauza emotiei, a fost atunci cand în biroul directorului si-a vazut propriul bust care trona pe un piedestal, anume facut pentru asta. Este bustul din holul teatrului baimarean pe care-l vedem la fiecare spectacol. Nu stiu ce au discutat cei doi. Eu am parasit discret biroul directorului asteptandu-l pe maestru, afara. Pe drum mi-a spus: „*De ce te daruiesti, domnule, atat de mult?!”* iar peste un timp, *”Domnule, Sasaranule! De ce nu mi-ai spus ca ma voi întalni cu mine în biroul directorului dumitale*?”

Rar mi-a fost dat sa vad un mare actor, de talia lui George Calboreanu, atat de emotionat cand vede o sculptura ce-l reprezinta, oriunde s-ar gasi aceasta. Încerc sa nu mai discut ceea ce cred actorii tineri despre noi cei batrani. Îndraznesc sa spun ca studentii mei stiu ce înseamna scena si valorile care au dus teatrul romanesc pe scenele din lumea întreaga, iar întalnirea mea cu maestrul George Calboreanu, ramane una din amintirile mele de capatai.

–La filmarile care s-au realizat în Maramures, la „Întoarcerea din iad”, m-ati luat si pe mine cu dumneavoastra cateva zile, ca figurant. La plecare, pe drum, fiecare era concentrat asupra rolului, dar la întoarcere

era o atmosfera incendiara, de destindere, de descatusare. Au fost cateva zile deosebite sa fiu alaturi de Maria Ploae si Remus Margineanu, de Vasile Nitulescu, Ana Ciontea, Lucia Mara, Constantin Branzea si altii. Dumneavoastra ce amintiri mai deosebite aveti de la acest film?

–Nuvela „Jandarmul” a scriitorului Ion Agarbiceanu sta la baza scenariului de film , dupa care s-a realizat „Întoarcerea din Iad”. Întalnirea mea cu regizorul Nicolae Margineanu a fost un moment norocos. Mi-a încredintat un rol principal în filmul pe care l-a realizat în satele maramuresene de pe Valea Izei. Filmam împreuna cu Maria Ploae, Ana Ciontea, Lucia Mara, Remus Margineanu, Constantin Branzea, Livia Baba, Vasile Nitulescu si altii între care si tu, ca figurant. Bucuria realizarii unei secvente de film este deosebita. Actorii de teatru raman cu niste fotografii care-i reprezinta, în anumite momente din spectacol. Actorul de film ramane în posteritate, „traind” pentru spectatori , chiar daca el s-a savarsit din viata.

Este adevarat ca relatia nemijlocita a actorului de teatru cu publicul, creeaza acel miraj, acea contopire nemijlocita cu spectatorul, da o semnificatie cu totul speciala actului de întru-chipare a unui personaj în timp ce actorul de film asteapta întalnirea cu publicul detasat de relatia

care se creeaza între spectator si filmul pe care acesta îl vizioneaza. În oricare dintre aceste situatii actorul are un rol privilegiat fiind, de multe ori, idolul spectatorului care-l priveste si îl asculta.

„Întoarcerea din iad” a fost poate cel mai frumos film în care am fost distribuit si, desigur, mi-a prilejuit cel mai frumos rol. Am avut bucuria, la acest film, sa vad o scena în care juca si fiica mea, Zenaida. Era o scena la un notar. Acesta era interpretat de Cornel Mititelu. Printre hartiile si dosarele care umpleau rafturile notariatului aparea o fiinta, parca din alta lume. O fetita inocenta, care crea în scena un contrast izbitor cu tot ce se întampla acolo. A fost dorinta regizorului Nicolae Margineanu de a adauga aceasta aparitie în secventa de la notar, dupa ce a vazut-o pe Zenaida. Avea pe atunci 12 ani.

Filmul „Întoarcerea din iad” a obtinut la Festivalul international al filmului de la Moscova, în 1983, o diploma speciala.

Cu regizorul Nicolae Margineanu m-am reîntalnit dupa Revolutie. Regiza „Undeva în est”- film realizat dupa unul din romanele scrise de Augustin Buzura. Era în 1992. Eu interpretam un rol de mica întindere în acest film. Departarea de Bucuresti si, cred, lipsa banilor pentru

productiile cinema-tografice au facut sa nu ne mai întalnim pe platourile de filmare, dar sa ramanem prieteni buni.

–Dar de la filmul „Tapinarii”, care s-a realizat în regia lui Ion Carmazan, ce amintiti aveti?

–„Tapinarii” a fost o experienta cu totul aparte pentru mine. O distributie cu actori deosebiti: Serban Ionescu, Remus Margineanu, Mariana Buruiana, Zoltan Vadasz, Ion Andrei, Ioana Dragan si altii. Am filmat la Piatra Neamt, în Muntii Tarcaului. Stateam si filmam în parchetul de unde tapinarii taiau copacii, îi transportau cu taful. Luam masa la cabanele forestiere din munti.

Am început filmarile în 17 septembrie si le-am terminat pe 12 decembrie. La realizarea unui film, un rol determinant îl are ceea ce numim în mod obisnuit: echipa. De altfel, termenul denumeste o colectivitate de munca careia i se spune: echipa de filmare. Spun asta deoarece spiritul de echipa la toate filmele la care am lucrat a însemnat pentru mine prietenii, momente de daruire, de ajutor între realizatori, de rabdare cand se faceau greseli, de mari bucurii cand filmul era terminat.

Am avut si o întamplare aparte într-una din zilele de filmare. Dupa un spectacol la Baia Mare am mers cu trenul toata noaptea, ajungand

dimineata la Comanesti, langa Bacau, de unde o masina m-a dus la Piatra Neamt. Cu aceiasi masina calatorea Ion Andrei, sosit de la Constanta, si George Apostu, marele sculptor, de la Bacau. Apostu juca si el un rol în film. Era un ger sec, ne era frig. I-am servit cu niste tuica, am baut cate un pahar, sa ne încalzim. Pe drum, George Apostu, ca sa nu ramana mai prejos, a dat niste vin, avea o damigeana cu un vin deosebit de bun, Fetească de Cotnari.

Nu eram obisnuit sa beau, în plus aveam zi de filmare... Frigul si insistentele lui George Apostu, m-au facut sa mai beau cateva pahare. Ajunsi la Piatra Neamt, am plecat imediat la Bicaz, unde filmam mai multe secvente. Toate bune, numai ca la coborarea din autobuz, aveam picioarele de plumb. Eram deosebit de vesel si nu ma prea tineau picioarele. Apostu zambea prin colturi. Regizorul, Ion Carmazan, era deosebit de sever în timpul filmarilor, neadmitand nici un fel de relaxare, în afara preocuparilor legate de ceea ce aveam de facut în cadru.

A observat si el starea mea. Nu a spus nimic. Dupa ce a fixat cadrele ce urmau sa fie filmate, a venit la mine si mi-a spus ce aveam de facut. Mai precis, trebuia sapata o groapa pentru a fi înmormantat unul din tapinari. Am ramas surprins. De ce tocmai eu? Nu putea fi luat un figurant ? Regizorul a insistat si urma sa începem filmarea. Eram pe marginea unui

parau. Eu eram pulbere. Pluteam. Remus mi-a spus dupa aceea ca am avut niste probleme cu pastravii pe care-i cainam, pentru ca oameni nemilosi îi pescuiau. Ce sa mai spun? George Apostu, care stia puterea vinului pe care mi-l daduse, radea pe înfundate. Am început filmarea. Înarmat cu o lopata si un tarnacop am început sa sap groapa. Era un ger cumplit. S-au filmat primele cadre dupa care aparatul a trecut în alta parte. Regizorul mi-a cerut sa sap mai departe. Dupa vreo ora ajunsesem sa fiu în groapa vreo 25 de centimetri. Obosisem. Ma încalzisem, desi era tot atat de frig. A revenit aparatul de filmat cand eu sapasem o jumatate de metru în adancime. Eram epuizat.

–Domnu' Carmazan, chiar e nevoie sa sap atat de mult?

–Dar trebuie sa încapa mortu', domnu' Sasaran. Sapati înainte!

–Pai nu ma ajuta nimeni?

–Nu. Dumneata ai fost cel mai bun prieten al mortului. Sapa înainte!

Am sapat înainte. Eram frant. Ma trezisem de-a binelea.

S-a filmat din nou la adancimea la care ajunsesem. I-am spus regizorului ca nu mai pot sapa. Carmazan s-a uitat la mine si cu un ton dojenitor mi-a spus:

–Sper sa nu moara nimeni pana maine. Nu de alta, dar n-a mai ramas nici un strop de vin!

A fost prima si ultima data cand am baut ceva înaintea unei secvente de film în care intram si eu .

„Tapinarii” ramane un adevarat poem închinat padurarilor, care au regrete atunci cand trebuie sa sacrifice „vieti” taind podoaba muntilor nostri. Filmul a fost prezentat la New York, unde a fost rasplatit cu o mentiune.

–În perioada cand eram militar în termen, într-o cazarma nu prea romantica de la Lipova, dumneavoastra erati ocupat cu premiera spectacolului, „Ancheta asupra unui tanar care nu a facut nimic” de Adrian Dohotaru. Îmi amintesc ca mi-ati trimis prin posta un plic mare cu caietul program al spectacolului si o invitatie pentru premiera. Pe programul spectacolului, dupa îndemnul „fa dracului o fapta vitejeasca sa primesti o permisie”, mi-ati urat „sa-ti fie bocancii usori si arma necrutatoare”. Comandantii nu m-au lasat în permisie sa pot vedea premiera. Despre acest spectacol, Adrian Dohotaru spunea: „candva poate mai tarziu sau mai devreme, eroul principal al acestei anchete îsi va potrivi ceasul dupa acela al realitatii în asa fel încat sa-si faca din timp

un aliat, nu un dusman.” Ce credeti, eroul piesei de atunci si-a potrivit ceasul dupa timpul de azi?

–Spectacolul cu piesa lui Adrian Dohotaru a fost un moment important al teatrului din Baia Mare . Îmi pare rau ca nu ai putut veni la premiera, Gherasim Domide, deoarece elevii de atunci, între care si fiul meu , mai mic decat tine, veneau la acest spectacol de mai multe ori. Firesc, ar trebui sa ne întrebam astazi: cum s-a întamplat asa ceva ? Se pare ca ceea ce se petrecea pe scena facea parte din viata tinerilor, din preocuparile lor, dar mai ales din momentele de rascruce la care se afla orice tanar la capatul adolescentei. Momentul potrivirii ceasului dupa acela al realitatii este momentul crucial, de viata, al oricarui tanar. Ulterior, autorul, Adrian Dohotaru, a reluat aceasta tema si în piesele „Îndragostitii de la 9 seara” si „Concurs de împrejurari”. Am jucat în toate aceste piese de teatru, devenite spectacole pe scena teatrului din Baia Mare si, atat la sediu, cat si în numeroasele deplasari si turnee, tinerii, spectatorii nostri fideli, umpleau salile. În ce masura au gasit un raspuns, nu pot spune. Stiu însa ca si astazi si, probabil întotdeauna, tinerii vor cauta raspunsuri la întrebarile ce si le pun chiar si în sala de spectacole.

În masura în care teatrul ca institutie si spectacolul teatral ca modalitate de a da raspunsuri la unele întrebari ale spectatorilor, va raspunde acestor întrebari, teatrul îsi va dovedi menirea pe deplin. Altfel, totul devine experiment.

–În anul 1988 ati plecat la Teatrul National din Targu Mures. Primul rol pe care l-ati jucat acolo a fost Werle, mare comerciant, în piesa “Rata salbatica” de Henrik Ibsen în regia domnului Dan Alecsandrescu. În caietul program al spectaco-lului regizorul va prezenta pe dumneavoastra si pe actorul Radu Dobre Basarab spunand ca "Daca viata de scena a actorului este o suma a debuturilor, atunci sa numim un nou debut momentul în care reputatii actori ai teatrului romanesc Radu Dobre Basarab si Ion Sasaran se întalnesc cu scena targumureseana. Pe cei doi actori îi prezinta si reprezina propriile biografii artistice, cuprinzand adevarate antologii ale personajului dramatic, de la filigranari la monumental, de la lacrima la hohotul de ras, de la romanesc la universal." În acelasi caiet program al spectacolului "Rata salbatica" dum-

neavoastra spuneati ca regizorul Dan Alecsandrescu a fost un adevarat pedagog. Cum ati colaborat cu regizorul Dan Alecsandrescu si la care din spectacolele pe care le-ati jucat?

–Debutul meu la Targu Mures a fost într-adevar cu “Rata salbatica” de H. Ibsen în rolul Werle. Pentru mine a fost un “pas facut cu dreptul”, cum se spune, toata lumea apreciind acest rol realizat de mine. Întalnirea mea cu Ibsen se datoreaza tot lui Dan Alecsandrescu, care venea la Baia Mare în 1969 si monta “Nora”. Mai apoi am jucat si în “Hedda Gabler” în regia Zoei Anghel-Stanca.

Revenind la Dan Alecsandrescu, cu el am lucrat dupa Ion Deloreanu si Petre Meglei, cele mai multe spectacole si cele mai importante roluri. De-a lungul celor peste doua decenii, colaborarea noastra a fost una colegiala, prieteneasca, întotdeauna cu respectul pentru regi-zorul care a fost si va ramane Dan Alecsandrescu. La unul din spectacole, cum am mai spus, m-a rugat sa accept sa fiu trecut pe afis ca regizor secund. Era vorba de spectacolul “Un pahar cu sifon “ de Paul Everac. Ceva mai încolo am sa va dau amanunte. Dan Alecsandrescu era cu adevarat un regizor pedagog, îi placea aceasta ipostaza si îi facea o adevarata placere cand se ivea prilejul sa se dezlantuie spunand tot ce gandeste despre rol sau despre spectacolul întreg.

Ceva nu iesea la repetitiile noastre cu “Rata salbatica”. Îmi facea mereu observatii si nu prea stiam ce vrea. A cerut scuze colegilor pentru

cateva minute si ne-am retras în scena. Abia peste doua ore si jumatate terminam cele “cateva minute” iar a doua zi, dupa repetitie, fara sa întrerupa nici macar o clipa aceasta repetitie mi-a multumit spunand ca nu mai are nimic de adaugat.

Asa am ajuns la premiera. Ceva asemanator s-a întamplat si la “Regina Iocasta”, dar si aici colaborarea noastra a fost în folosul si spre binele spectacolului.

Dan Alecsandrescu a fost un adevarat om de teatru în toate spectacolele la care noi am colaborat si cred ca acestea au depasit cifra 10.

–În asteptarea întalnirii cu publicul din Targu Mures si a spectatorului care va judeca, cum v-ati integrat în colectivul artistic targumuresean? Ati spus atunci ca "fiecare întalnire cu publicul ma emotioneaza". Cum îl emotioneaza pe actorul Ion Sasaran fiecare întalnire cu publicul?

–La Targu Mures, dupa 32 de ani petrecuti la Baia Mare, trebuia sa sustin un nou si mare examen. Intram într-un colectiv de Teatru National. Debutam într-o mare piesa din dramaturgia universala. Un afis cu numele Henrik Ibsen emotioneaza numai cand îl citesti. Cum sa nu fi avut eu emotii cand într-o piesa ca “ Rata salbatica” ma întalneam cu un public nou, care nu stia mai nimic despre mine? Si nu este vorba numai de un

debut , oricare ar fi acesta, ci de cei care vor mai veni sau nu sa te vada si asta în functie de cum ai reusit ca actor sa-I convingi de calitatile tale de interpret si de felul cum faci echipa cu ceilalti interpreti. Aceasta a fost si este emotia mea constanta la întalnirea cu spectatorii în fiecare spectacol.

–Atunci ati declarat ca motivele care v-au determinat ca, dupa 32 de ani de teatru la Baia Mare sa veniti la Targu Mures, au fost: " ...fara a-i amenda pe baimareni, motivele omului care doreste sa fie într-un colectiv mai bun..."

–Adevarat ca am venit la Targu Mures pentru ca ve-neam la un teatru situat deasupra celui din Baia Mare. De asemenea probleme strict personale ma faceau sa iau aceasta hotarare: fiul meu cel mare era student în anul III la Universi-tatea de Medicina, iar fiica mea, care urma sa termine liceul, dorea sa vina la Institutul de teatru din Targu Mures. Fiul meu a terminat la Targu Mures, fetita mea a terminat facultatea de teatru la New York, iar eu am ramas în continuare credincios scenei din Targu Mures si, de doi ani încoace, ca întotdeauna, celei din Baia Mare.

În alta ordine de idei, prin 1988 începea sa se întample cate “ceva” la teatrul baimarean, deoarece imediat dupa mine au plecat: Adrian Ratoi,

Viorica Geanta, Dan Astilean, Radu Dimitriu, Mara Dimitriu, Stefan Mares, Cerasela Stan, Tzenka Velceva-Binder, Marius Olteanu. Prin anul 1992-1993, mai erau vreo doi actori profesionisti angajati la Baia Mare.

Cu sapte ani în urma, adica prin 1997, am avut satisfactia ca o parte dintre studentii clasei mele sa devina actori la Baia Mare. Ei se numesc : Adriana Covaci, Claudiu Pintican, Nicoleta Bolca, Petre Ghimbasan, iar mai tarziu Claudia Fortan, Sergiu Focsa, Daniel Fat, Felicia Guzman, toti de la Universitatea din Targu Mures, carora li s-au alaturat absolventi ai Institutului din Cluj si au facut sa renasca teatrul baimarean.

–De la Teatrul National Targu Mures, a fost foarte aproape colaborarea cu învatamantul universitar teatral din Targu Mures unde ati fost lector, sef de catedra, conferentiar universitar. Mai mult, cursurile dumneavoastra de retorica si arta argumentatiei au fost ascultate si de studentii de la Facultatea de drept a Universitatii „Dimitrie Cantemir”. Cum a fost viata universitara, cum v-ati simtit printre studenti?

–Am mai vorbit despre viata universitara printre studentii de la teatru. Dintre cei de la Drept, sunt astazi multi care lucreaza în magistratura sau avocatura. Cu multi ma întalnesc si trebuie sa spun ca

am avut bucuria sa-mi multumeasca pentru ce am realizat la cursurile de Retorica, pentru ca, profesand, si-au dat seama cat de necesare le erau notiunile pe care le-am discutat si analizat la cursuri si în seminarii .

Cat despre studentii mei sau de la alte clase cu care am avut cursuri de “Arta vorbirii scenice“ sau de “Istoria cinematografiei” sau “Istoria artei”, relatiile noastre au fost prietenesti, fara un protocol rigid, mai degraba ca între studenti de varste diferite. Am avut si o premiera nationala – daca pot spune asa – în învatamantul artistic din Romania.

Am fost în Ucraina, la Cernauti, de unde în urma unui examen, am selectat o clasa de romani din Bucovina de Nord care au devenit absolventi ai Universitatii de Teatru din Targu Mures si care, în prezent, sunt actori la teatrele din Oradea, Arad, Petrosani.

Oricum perioada petrecuta la catedra a fost pentru mine un examen cu viata, cu ceea ce pot face ca pedagog, asa încat dupa aceasta experienta deosebita am îndraznit sa ma apropiu de ceea unii spun regie artistica – eu ramanand la ceea ce spun ca se poate numi un realizator de spectacol.

–Ce alte amintiri mai aveti de la Teatrul National din Targu Mures?

–Targu Mures si Teatrul National de aici a devenit din 1988 a doua mea casa. Colegii m-au asimilat si, dupa primul spectacol, faceam parte din trupa. Era o noua colaborare a mea cu regizorul Dan Alecsandrescu, a doua cu o piesa de H. Ibsen, el realizand un spectacol Ibsen cu piesa “Nora“, într-un moment remarcabil pe scena baimareana, în 1969. Un an mai tarziu, în 1970, prezentam acest spectacol pe scena Teatrului Contemporan din Belgrad.

La Targu Mures, rolul batranului Werle din “Rata salba-tica” mi-a prilejuit pe scena Nationalului un debut deosebit, spectacolul fiind, si pentru Dan Alecsandrescu, o remarcabila reusita regizorala.

Desi m-am transferat la Universitatea de Teatru, în 1991, dupa un concurs pentru ocuparea unui post de conferentiar universitar, am ramas colaborator permanent al Teatrului National, realizand peste 18 roluri în toate stagiunile de pana acum .

Daca ar fi sa vorbesc despe amintirile mele de cand lucrez la Teatrul National din Targu Mures, ar fi, de asemenea multe de spus. Am avut patru premiere nationale: “Valentina” de Dimitrie Roman, “Regina Iocasta“ de Constantin Zarnescu, “Arca lui Noe“ de Lucian Blaga si “Smerita“ de F.Dostoevski.

În toate spectacolele acestea am avut roluri principale si îndraznesc sa spun, reusite actoricesti. Spectacolele “Arca lui Noe“ si “Smerita“ au fost preluate si de postul national de televiziune.

La Targu Mures m-am întalnit cu toti colegii mei de generatie pe care spectatorii o numesc “de aur”.

La Targu Mures mi-am întemeiat un nou camin, dupa esecul avut într-o casnicie anterioara. Aici s-a nascut Iulian, cel de-al patrulea copil al meu.

La Targu Mures însa am fost primit de o trupa de actori ce putea face cinste oricarui Teatru National din tara. Faptul ca m-au asimilat, desi veneam dintr-un alt teatru, a fost pentru mine un noroc si o bucurie, am simtit ca am o noua familie si niciodata nu voi putea spune altfel despre colegii mei din Targu Mures.

Cand m-am prezentat la concurs, Mihai Gingulescu, un remarcabil actor, m-a întrebat ce m-a determinat sa plec din Baia Mare? Am raspuns cinstit vorbind despre copiii mei, unul student la Targu Mures si altul care intentiona sa vina la Targu Mures, cat si despre faptul ca Nationalul targumuresean însemna un plus în cariera mea. Alaturi de acest raspuns exista si o fisa de creatie, care probabil a convins comisia de concurs sa

ma accepte. A fost un moment deosebit pentru mine si pentru existenta mea ca actor.

Dan Alecsandrescu a fost unul din regizorii cu care am realizat spectacole deosebite în viata mea. Riguros, mai totdeauna dorind sa fie dominant în relatia cu actorul, Dan era în acelasi timp un coleg minunat. Am realizat multe spectacole împreuna, unele deosebit de importante în cariera mea, cum ar fi: “Regina Iocasta”, “Arca lui Noe”, “Smerita” si neuitatul spectacol cu “Rata salbatica”. În toate, Dan m-a ajutat prin tot ce mi-a sugerat, mi-a propus si uneori mi-a impus ce trebuie sa realizez în interpretarea unui rol. Spunea ca totul porneste de la studiul asupra rolului, de la intentia interpretului si, cateodata, l-am auzit spunand: “*Domnule, talentul conteaza, restul e rrrrebut!”*

Sigur, la Targu Mures m-am întalnit si cu alti regizori. Am avut bucuria sa imprim pentru televiziune trei spectacole deosebite cu “Arca lui Noe”, “Smerita” si o emisiune a “Maestrilor” cu secvente din “Regina Iocasta”.

Dar teatrul din Targu Mures înseamna mai presus de orice, colegii mei care m-au primit aici si care, în spectacolele pe care le-am realizat, au fost partenerii mei: Dan Glasu (în “Smerita”), Marinela Popescu, Ion Fiscuteanu si Aurel Stefanescu (în “Rata salbatica”), Nicolae Cristache (în

“Arca lui Noe” si „Azilul de noapte”), Mihai Gingulescu si Cornel Popescu (în “Richard al II-lea”), sau Dan Radulescu, Alexandru Pavel, Elena Purea, Anca Florea (în “Azilul de noapte”). În egala masura ceilalti colegi au devenit si prietenii mei dincolo de scena dupa cum fostii mei studenti sunt actualii mei colegi si parteneri pe scena Nationalului din Targu Mures. Fostii mei studenti, sunt mandria mea si dovada ca munca mea la Universitatea de Teatru a dat roade.

Teatrul din Targu Mures este, alaturi de cel din Baia Mare, casa si adapostul sufletului meu si, fara nici o deosebire, aceste doua teatre m-au consacrat si mi-au dat un nume în familia actorilor din Teatrul Romanesc.

–Valentin Marica facea o dedicatie deosebita unui grup de actori, unde va nominaliza si pe dumneavoastra, într-un program de spectacol la Teatrul National din Targu Mures. El scria: "...si în aceasta seara, actorii sunt Acolo. La altarul cuvintelor. În lumea lor de lacrimi din care se nasc bucuriile; în lumea lor de surasuri din care se nasc intrebarile; în lumea lor în care ne întalnim pe noi însine.

Ne prindem de corabia lor cu amandoua mainile.

Începe Povestea

Întotdeauna Acolo. La altarul tacerilor, al pasilor, al strigatului, al durerii, al stelelor, al mangaierii.

Poate e numai azi.

Poate e numai noapte.

Poate sunt numai maini; poate e numai o inima, ca o pasare. Însa, Acolo, mereu vine omul sa-l vada pe OM; sa-i arate omului raza de soare si chiar sa i-o dea ca semn de noroc." Va mai amintiti de Valentin Marica, de dedicatie?

–Valentin Marica este un prieten al meu. L-am gasit în Targu Mures, secretar literar la National, apoi a trecut la Studioul Regional de Radio. Fiind sef de catedra, l-am invitat sa tina cursuri de Istoria Teatrului la Universitatea de Teatru. I-am citit si pretuit volumele de versuri si am ramas prieteni.

Consideratiile lui despre actor si ce reprezinta actorul prin talentul sau în viata oamenilor ne flateaza si ne da, în plus, sentimentul ca daruirea noastra emotioneaza si da clipe de trairi estetice tuturor celor ce ne privesc si vin în sala de spectacol pregatiti pentru aceste trairi sufletesti.

–La Targu-Mures v-ati implicat mult si în activitatea didactica. Cum se vede teatrul de la catedra dupa multi, foarte multi ani de activitate pe scena?

–Catedra profesorului de Arta Dramatica nu este si nu poate fi departe de scena teatrului propriu-zis. Scoala, la orice nivel si-ar desfasura activitatea, nu face altceva decat sa pregateasca elevul sau studentul pentru a deveni un om util societatii în care traieste, indiferent de profesia ce si-a ales-o. Scoala de teatru, însa, difera oarecum de majoritatea scolilor. Scoala de teatru, ca si cea de muzica, de pictura, de sport sau dans, îsi selecteaza candidatii facand o alegere a celor dotati, pentru ca ulterior acestia sa învete alfabetul profesiei alese. Nu poti citi si nu poti scrie daca nu cunosti alfabetul. Iar acest alfabet nu-l poti învata decat de la un profesionist, în cazul teatrului de la un actor sau regizor, care nu este rupt de activitatea institutiei teatrale, ci se gaseste implicat în ea, existand ca artist în colectivitatea artistica ce creeaza spectacole. Restul e paleativ.

Aceasta a fost convingerea mea cand am acceptat propunerea rectorului Universitatii de Teatru din Targu Mures –profesorul universitar si regizorul Calin Florian – de a ma prezenta la concurs pentru ocuparea

unui post de conferentiar universitar. În tot timpul celor 10 ani la catedra nu am întrerupt nici o clipa activitatea în teatru, jucand în acest rastimp peste 20 de roluri, la Targu Mures, la Baia Mare, la Cluj si la „Studioul” Universitatii.

Nu m-as fi angajat daca ar fi trebuit sa renunt la activitatea scenica, asa încat perioada mea de activitate didactica nu numai ca nu m-a îndepartat de scena, ci m-a apropiat si mai mult prin însasi activitatea de pedagog, devenind uneori exemplu de colaborare si interdependenta între studenti si colectivul artistic profesionist ce realizeaza un spectacol.

Pentru mine a fost o perioada unica. Am avut satisfactia sa redevin student, sa am preocuparile, bucuriile si necazurile celor ce-mi erau studenti, astazi cand au devenit colegii mei, pe scena ma încearca un sentiment de mandrie, de satisfactie, pentru ceea ce am reusit sa facem împreuna.

–În stagiunea teatrala 1990-1991, doamna conferentiar universitar Adriana Pitesteanu a pus în scena la Teatrul National Targu Mures, spectacolul "Tache, Ianke si Cadar” de Victor Ion Popa. Din distributie faceati parte dumneavoastra (în rolul lui Cadar) si Gavriil Pinte (în rolul lui Itic). În stagiunea trecuta (2002-2003) si în aceasta (2003-2004) sunteti amandoi implicati în regia unor spectacole la Teatrul Municipal din Baia

Mare. Cum se împaca cele doua generatii de artisti? Aveti viziuni diferite asupra spectacolului sau nu?

–L-am cunoscut pe Gavril Pinte pe cand era elev la unul din liceele din Baia Mare, la actualul “Mihai Eminescu”, daca nu ma însel. A venit la mine, la Scoala Populara de Arta, spunandu-mi ca ar vrea sa dea admitere la Institutul de Teatru. I-am ascultat repertoriul si mi-am spus cateva pareri. Simteam ca are talent, ca doreste cu ardoare sa devina actor. Cunoscandu-ne mai bine, am constatat influenta buna exercitata asupra lui de un remarcabil profesor de literatura –Augustin Botis. Coincidenta a facut ca, la Baia Mare, sa fie în acest timp – invitat ca regizor – actorul Constantin Codrescu, sef de catedra la Institutul de Teatru Targu Mures. I-am vorbit de dorinta lui Gavriil Pinte. Sigur ca, determinant, a fost talentul si prestatia lui la examenul de admitere .

Ulterior ne-am întalnit la Teatrul de Nord din Satu Mare, unde el fusese repartizat. Era începutul lui si în a-si concretiza o mai mare dorinta: aceea de a regiza, de a pune în scena spectacole. A început la Satu Mare cu un Molière, pe scena „Studioului”.

Plecand la Targu Mures, ne-am reîntalnit, eu fiind la National, el proaspat asistent universitar. Am devenit colegi de scena în “Take, Ianke si Cadar”, pe scena Nationalului targumuresean. Facea un rol de success, un rol generos din scriere si interpretat cu aplomb de Gavriil Pinte.

Transferandu-ma la Institutul de Teatru, am devenit colegi de munca dar ulterior Gavriil Pinte s-a mutat la Universi-tatea de Arta Teatrala si Film Bucuresti devenind, în acelasi timp si student al Facultatii de Regie.

Sigur ca ne-am întalnit periodic, ramanand si astazi în relatii prietenesti.

Pe scena baimareana ne-am întalnit ca realizatori ai unor spectacole. E foarte greu sa spui ca doua generatii de artisti nu se pot împaca sau ceva de genul acesta. Generatiile între ele nu pot decat sa se completeze, sa se întregeasca, sa ramana în cerintele fundamentale ale artei spectacolului; sluji-torii acelui unic scop – acela de a educa estetic – acela de a se adresa sufletului omenesc prin mijloace diferite dar, repet, slujind aceluiasi scop, aceluiasi ideal.

Indiferent daca un spectacol se cere, sau se spune, sau se pretinde a fi experiment , daca el nu raspunde necesitatii de a naste întrebari si raspunsuri în mintea spectatorului, de ai transmite sentimente, acest spectacol nu se poate numi spectacol, ci altceva. Sanctiunea vine

imediat. Si nu din partea cuiva ci din partea celor pentru care noi realizam spectacole si pentru care existam:spectatorii. În definitiv, pentru cine reali-zam spectacole? Nu cred ca cineva poate spune: nu-mi pasa! Cine spune asa va avea întotdeauna sala goala si va avea mai putina dreptate sa vorbeasca de “ingratitudinea “spectatorului.

Nu putem exista ca artisti în afara spectatorilor, în afara efortului de a diminua o parte din cheltuielile care se fac întretinand o institutie teatrala – altfel institutia teatrala nu-si gaseste logica existentei sale în viata oamenilor.

Au existat mari experimente în decursul desfasurarii actului artistic teatral. Sa ne amintim de Andrei Serban si experimentul “Trilogiei antice”. Mai precis, ceea ce remarca-bilul regizor propunea înaintea schimbarii din 22 decembrie 1989 pe scena unui mic teatru din New York. A facut acelasi lucru pe scena Nationalului bucurestean, fiind în aceeasi perioada chiar directorul Nationalului. Ce s-a ales din celebrul experiment? Cine-l continua? A facut apoi un spectacol cu surle si fanfare (nu numai în orchestra), cu “Oedip” a lui George Enescu si nu oricum, ci cheltuind multe milioane de lei. Iar astazi, în cadrul aceluiasi festival grandios ce ne

aminteste de genialul compozitor, sa asistam la un alt spectacol, desigur, cu cheltuielile de rigoare.

Unde este experimentul care se dorea a fi clasic?!

Marele regizor Purcarete revolutiona prin experiment sau printr-o noua viziune aceeasi comoara a tragicilor antici: Eschil, Sofocle, Euripide. S-au primit premii meritate, s-au facut turnee pe meridianele lumii, dar Nationalul din Craiova merge mai departe. Si din nou ma întreb cine continua marea inovatie, marele experiment?

As vrea sa vad un actor de comedie care sa faca un gest în plus decat a facut unicul Charlie Chaplin. Atunci lumea va spune ca s-a nascut un nou geniu al artei actoricesti. Dar nici un actor nu a trecut pe langa genialul talent fara a învata ceva. Aceasta este inovatia, acesta este adevaratul experiment.

Cat priveste teatrul, exista unul care se numeste “Experiment”, altul “Act”, altul “Foarte mic” si multe studiouri care se numesc în fel si chip. Acesta este un lucru deosebit, unde într-adevar se încearca modalitati noi de expresie în arta spectacolului, dar de aici pana la a motiva un experiment prin care actorii citind niste biletele la sfarsitul spectacolului, în care explica cum au facut sau au vrut sa faca , este o cale destul de lunga.

Sigur ca ceea ce spun este o parere, dar mi-am format aceasta parere trecand prin tot ce s-a experimentat în ultimii cincizeci de ani în teatrul romanesc.

–Ati avut calitatea de dascal multi ani. Fie ca ati fost la scoala populara de arta, la liceul pedagogic sau în amfiteatrele universitare. Daca în scoala v-ati întalnit cu posibile viitoare talente, la universitate studentii sunt viitorii actori, viitorii colegi ai dascalilor-actori. Ce relatii se stabilesc între dascali si studenti?

–Si tu esti cadru didactic la universitate. La tine cum e?

–Prima mea specializare este ingineria. Nu sunt artist. La facultatea de inginerie, la electrotehnica prinzi viata în formule. Intensitatea, tensiunea si alte marimi ale curentului electric au formule consacrate de ani de zile. Nu poti schimba formula curentului electric. Formula de interpretare a unui rol si-o imagineaza diferit fiecare student, fiecare actor, fiecare regizor. Nu-i asa?

–Gherasim Domide, trebuie sa-ti spun ca, la fel ca tine si eu sunt *inginer*. În sprijinul afirmatiei mele vine marele Maxim Gorki care spunea: “Actorul este inginerul sufletului omenesc”. Aici convorbirea noastra ar putea fi încheiata pentru ca, spre deosebire de o formula matematica

definitiv consa-crata cum ar fi $ax^2+bx+c=o$, ceea ce spunea Gorki poate fi discutat. Cutele sufletului omenesc sunt nenumarate, în timp ce formula matematica este una de neclintit. Inginerul lucreaza cu ea fara a putea scadea sau adauga nimic. ”Inginerul sufletului omenesc”, actorul, își foloseste modulatiile sufletului sau încercand sa patrunda în “formula” sufletului celor ce-l privesc si asculta, mai precis în sufletul spectatorilor. Iata diferenta dintre noi. Exista însa si interdependenta dintre noi. Nu am auzit sa fi existat vreun inginer care sa nu fi avut suflet, dupa cum nu am întalnit un actor care sa nu se fi socotit “inginer al sufletului omenesc”, chiar daca nu stia ca aceasta “ecuatie” îi apartine lui Gorki.

Cat priveste formula de interpretare a unui rol, aceasta exista. Exista personalitatea interpretului pe care-l interpre-teaza si exista, din pacate, personalitatea personajului care o depaseste pe cea a interpretului. Iata, deci, ca relatia interpret-personaj ar putea fi exprimata printr-o ecuatie. Problema e foarte simplu de rezolvat. Fara talent nu ai ce cauta în scena, dupa cum nu poti rezolva o ecuatie daca nu ai cunostinte matematice.

–Secolul al XXI-lea este tot mai agitat si mai stresant. Oare cat va mai conta teatrul, cultura vie în educatia acestui secol? În ultimul rol pe care l-ati jucat în aceasta vara în ambianta cetatii din Targu Mures si pe care eu l-am putut vedea la Baia Mare, în timp real prin intermediul

internetului, un fragment suna asa: “gandul înseamna pierdere de vreme! Scoala s-a scurtat, disciplina s-a îmblanzit, s-a renuntat la filozofie, istorie ... Conteaza viata imediata ... De ce sa mai înveti si altceva în afara de a apasa butoane: clic, clic. Ofera oamenilor concursuri la care pot castiga. Îndoapa-i cu date inofensive, umple-i cu “fapte” pana la refuz, sa se simta sufocati si totodata “sclipitori”. Si atunci vor avea impresia ca gandesc, vor avea senzatia de miscare fara a se clinti din loc. Nu le oferi nimic ca filosofia sau sociologia ca sa faca legatura între lucruri...”. Cat de adevarate sunt aceste afirmatii? Au nevoie oamenii acestui secol de teatru, de cartea tiparita, de scrisori scrise cu mana tremuranda de emotie sau au nevoie doar de concursuri si de internet?

- Am convingerea ca teatrul va exista atata timp cat vor exista oameni pe pamant sau pe alte planete. Despre secolul acesta în care traim s-a spus ca va fi “ori religios ori nu va fi deloc”. Mi-e teama de prea multe soboruri de preoti. Uneori, ca într-o piesa din teatrul absurdului, asta îmi aduce aminte de “cursurile de partid”, tinute într-o epoca trecuta.

Credinta e în noi, în minunea pe care a faurit-o Dumnezeu, în Om. Acesta este tot ce poate fi mai deplin în univers, tocmai pentru ca este

creatia Celui Atotputernic. Orice plus, într-un echilibru, face balanta sa se încline spre abis, spre prabusire, ori numai de asa ceva nu este nevoie.

Rolul interpretat de mine în vara anului 2003 este într-un scenariu creat de Liviu Pancu, dupa cartea lui Ray Bradbury, “Fahrenheit 451”. Putina lume stie ca, pe scara Fahrenheit cifra 451, înseamna gradul de topire a hartiei. Ei bine, spectacolul “F451” punea în discutie hoarda celor care au ars în piata publica valorile umanitatii, valori consemnate în carti. Personajul meu spune :” Fiecare carte reprezinta un om. Poate ca unui om i-a trebuit o viata pentru a-si încredinta gandurile sale hartiei, cunostintele sale despre om, despre viata înconjuratoare”. Superba cugetare si criminala actiune a celor ce ard cartile.De fapt, acestia ard umanitatea.

A fost o întalnire superba cu publicul, în cetatea medievala din Targu Mures, unde timp de cinci seri, de la ora 22 pana dupa miezul noptii, sute de spectatori au asistat la spectacol coplesiti de ceea ce vedeau si ascultau, într-un spatiu deschis în care uneori erau participanti la actiunea scenariului nostru teatral.

În acelasi timp se punea în discutie si ceea ce cuprinde întrebarea pusa mie despre “tehnica” secolului în care traim. Nu se mai poate trai în afara a tot ce a cucerit tehnica. Tot ce ne înconjoara e tehnica si, din

nefericire, ne ramane foarte putin timp si pentru sufletul nostru. Tehnica, deci butoane pe care apasam si primim tot ceea ce dorim. Tehnica, televizorul, m-a facut partas la primul pas facut de om pe Luna. ”Un pas mic pentru om, dar unul imens pentru omenire”, spunea astro-nomul pamantean devenit selenar. Am convingerea însa ca, un moment, o clipa, în “viata” dusa pe Luna s-a gandit la cei dragi. Am convingerea ca o coarda a simfoniei sufletului a vibrat pentru un gand pamantean de care omul “lunatic” nu s-a putut desprinde nici în acele clipe.

Si mai cred ca atunci cand tragedia altor temerari, care se avantau spre stele în 2003, s-a produs, acestia au trecut în nefiinta cu imaginile pamantene ale celor dragi. Prin urmare, cred, de asemenea, în nemurirea cuvantului scris ramas în paginile cartilor, cred în tot ceea ce sufletul omenesc plas-muieste dincolo sau în acelasi timp cu tot ceea ce mintea omului creeaza pentru om si pentru ocrotirea omului.

–Cum se pregateste actorul Ion Sasaran înaintea unui spectacol?

–Pregatirea actorului dinaintea unui spectacol este diferita de cea a omului obisnuit care se duce la munca.Sunt unele diferente. În primul caz, al omului obisnuit – ca sa spun asa – exista niste automatisme de rutina, în timp ce, în al doilea caz, ai obligatia ca de la o zi sau seara la

alta, sa faci altceva. Într-un fel te pregatesti sa intri în scena jucand “Revizorul“ lui Gogol sau “Hamlet” si într-alt fel jucand “Ion“, dupa Liviu Rebreanu, “Moara cu noroc“ sau “Hagi Tudose”.

O pregatire sufleteasca, mai precis psihologica, a actorului înaintea unui spectacol este nu numai o obligatie profesionala, ci si o necesitate, din care rezulta prestatia pe scena a actorului interpret. Iata de ce apare ca o necesitate – si este în practica profesionala a actorului, prezenta cu un ceas înainte de începerea spectacolului – în aceasta perioada se “intra în pielea personajului“, în timp ce actorul se îmbraca, în timp ce-si face machiajul, în timp ce-si repeta anumite replici sau scene din spectacol, el încearca sa devina personajul pe care-l vor vedea si auzi spectatorii.

Un actor nu poate avea “o zi proasta”, cum se spune. Un actor nu are voie sa greseasca, deoarece spectatorul nu va veni înca o data sa-l vada într-o “zi buna”. Asta se poate si se întampla la fotbal, unde spectatorul din tribuna trece foarte usor de la urale, de la aplauze, la urlete si huiduieli, în functie de “ziua cea buna” a fotbalistului.

Nu m-am întrebat niciodata cum reactioneaza în adancul sufletului sau spectatorul. Mi-a fost frica sa ma gandesc. Îmi vin în minte versurile marelui sonetist Mihail Codreanu:

“*Mi-e inima un saltimbanc grotesc*

Cum întalnesti adeseori prin iarmaroace.

El vrea nu vrea e nevoit sa joace

Pentru placerea celor ce-l privesc.”

Actorul trebuie sa uite de necazurile, de greutatile, de bucuriile chiar, ale vietii sale personale atunci cand intra în teatru. Este fantastic de greu, dar nu imposibil. Altfel, totul este o minciuna, o prefacatorie, iar spectatorul nu iarta niciodata.

Teatrul este o mare dragoste, o imensa dragoste si daruire. Nu poti iubi mintind. Cel de alaturi va simti lucrul acesta, chiar daca nu va spune nimic.

–A întarziat actorul Ion Sasaran la vreun spectacol?

–A fi întarziat la un spectacol sau a lipsi, e o problema foarte serioasa. Practic, nu ai voie sa întarzii. Regulamentele de serviciu nu permit asa ceva. Dar se mai întampla, nu pentru ca actorii ar fi si ei oameni obisnuiti, ci pentru ca si actorii gresesc si, desigur, suporta consecintele.

Nu am auzit niciodata ca un tren ar fi plecat la ora 6.10, cand acesta avea plecarea anuntata pentru ora 6.00 din cauza unor calatorii veniti cu întarziere.

Cum se poate, deci, ca o sala plina cu spectatori sa astepte începerea spectacolului pentru ca un actor a întarziat? Asa ceva nu e permis.

Se spune ca la Comedia Franceza, într-o seara spec-tatorii veniti la unul dintre spectacole au vazut arborat doliul. Surprinsi, acestia au întrebat ce s-a întamplat, cine murise? Directorul a dat explicatii, anuntand numele celui disparut. Spectacolul s-a suspendat. Dupa cateva minute de la ora la care trebuia sa înceapa spectacolul, a venit si actorul întarziat. Contrariat, acesta a mers la director care i-a spus sec: „Am crezut ca ai murit, din moment ce nu ai venit la ora anuntata pentru începerea spectacolului. Iata de ce am arborat doliul". Comentariile sunt de prisos .

Dar, cum spuneam ... se mai întampla.

Jucam o piesa a lui Pavel Bellu, "Muntele cu 77 de inimi", în care era vorba de Razboiul pentru Independenta din 1877. Interpretam un personaj care intra în scena pe ultimile zece pagini din text din care cinci erau un monolog al acestui personaj, despre ceea ce a fost la Plevna. E

vorba despre celebrul maior Moise Groza, erou al Razboiului pentru Independenta.

Într-o seara, primesc un telefon de la regizorul tehnic, care ma întreaba de ce nu sunt la teatru întrucat a început deja partea a II-a a spectacolului. Eram acasa cu regizorul Bogdan Berciu pe care-l invitasem la masa si tocmai ne cinsteam cu niste pahare cu vin. Am înlemnit. Nu mai stiu cum am ajuns la teatru si nu mai stiu cum m-am îmbracat, am intrat în scena exact la momentul în care trebuia sa-mi spun replica – celebra de altfel: „Sosesc de la Plevna". Vasile Constantinescu a icnit si mi-a soptit un *„îhîîî"* cu foarte multe subantelesuri... A doua zi, cu aceleasi subîntelesuri, profesorul dr. Achim Valeriu – unul dintre vremelnicii directori ai teatrului, m-a întrebat: *"Cum a fost spectacolul de aseara? Ai avut vreo problema?".* Am raspuns senin: "*Nici una*" desi ca orice director, domnul Achim stia totul. Nu am fost pedepsit cu toate ca meritam.

Trebuie sa mai spun un lucru: un regizor tehnic, nu are voie, prin obligatie de serviciu, sa înceapa un spectacol fara a se asigura ca toti actorii sunt prezenti chiar daca unul apare la sfarsitul spectacolului. Ori, un telefon dat la începutul specta-colului ma scutea de întamplarea

aceasta neplacuta ce putea avea urmari, pentru mine mai ales. Cu toate acestea, regizorul tehnic de atunci, Jeni Jurca, ramane în amintirea mea o colega si o prietena draga.

–Cum leaga si dezleaga actorul Ion Sasaran vraja?

–Ca sa legi sau sa dezlegi o vraja trebuie sa fii vrajitor. Asa ca depinde la ce vraja te referi. Sigur ca actorul este un magician. Sigur ca daruirea lui, puterea lui de reprezentare a unor caractere dramatice, sensibilitatea si emotivitatea ce o poate transmite spectatorilor, fac dintr-un actor un adevarat vrajitor. Actorul este un Histrion. Talentul sau îl pune în situatia de a întruchipa caractere diferite si fiecare din aceste caractere au "formule magice" la care recurge "vrajitorul" actor.

Cand se dezleaga vraja? La asta ar putea raspunde spectatorul. Pentru actor, vraja nu se dezleaga si nu se destrama niciodata. Am momente dupa aproape 40 de ani, cand traiesc cu aceeasi intensitate amintindu-mi momente din anumite spectacole fara a mai folosi "formule magice", deoare-ce impactul afectiv asupra psihicului meu în urma interpretarii unui rol a fost atat de puternic, încat acesta persista si astazi. Deci, pentru mine "vraja" nu se rupe niciodata.

–Cum intra actorul Ion Sasaran în teatru la saptezeci de ani?

–Se spune (si la cei saptezeci de ani ai mei pot întari ca este adevarat faptul) ca un actor nu are varsta. Un actor moare cand nu mai traieste în scena si, chiar mort fiind, el traieste mai departe prin ceea ce a creat si a lasat în urma lui.

Parafrazand ceea ce se spune prin "*Cine nu a sadit un pom, nu a cladit o casa nu a crescut un copil, nu stie ca a trait*", îndraznesc sa spun ca actorul care nu a starnit un zambet, nu a înlacrimat ochii celor care l-au privit si nu a starnit un sentiment celor care au venit la spectacolele lui, a trecut degeaba prin scena.

La cei saptezeci de ani ai mei raman senin si intru în teatru si în scena precum preotul care intra în altar pentru slujirea Sfintei Liturghii.

As dori sa mai spun ceva fara a fi un raspuns neaparat la o întrebare. Serghei Esenin spune asa:

"Noapte buna!
Tuturor, noapte buna!…….
Eu sunt tot cel care-am fost.
Aceeasi mi-e inima….."

Nu stiu daca este neaparat un ramas bun, desi o încheiere a convorbirilor noastre ar putea avea din parte-mi un ramas bun.

Esenin termina o poezie prin a spune ca ar dori sa fie îndreptar, o vanturela a vremurilor noi. Eu ma socot un soldat pe un front pe care nu-l cunosc, pe cel de astazi, desi stiu ca este al vremurilor noi.

Viata mea întreaga, tot ce-am daruit oamenilor prin munca mea ramane, daca nu un îndreptar pentru ei, cel putin o

clipa de emotie care le va aminti ca în acea clipa am fost împreuna.

“Restul e tacere”!

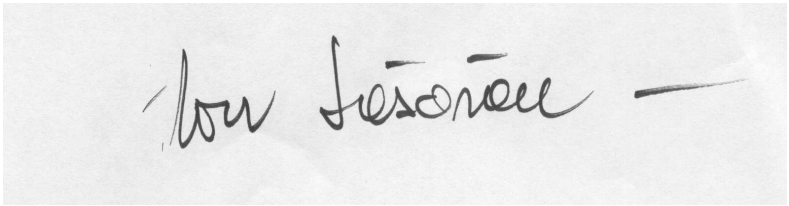

124

Dan Glasu si Ion Sasaran în “**Azilul de noapte**”

ADDENDA

1. ABSOLVENTII INSTITUTULIU DE ARTA TEATRALA SI CINEMATOGRAFICA BUCURESTI

din anul 1956

Albulescu Iorgu Mircea

Arghezi Mitzura

Arnautoiu Valeriu
Bancila Sanda
Buleandra Ion
Buref Flavia
Cimbru Victor Odillo
Constantinescu Mihai
Cozorici Gheorghe
Cremeniuc Stelian
Dobre Victoria
Enache Nicolae Praida
Ferra Gheorghe
Floca Nicolae
George Constantin
Hauca Igor
Laza Eugenia
Matei Valeria
Nica Elena
Niciu Ion
Olteanu Draga

Pellea Amza
Popovici Silvia
Puican Dan
Rautchi Constatin
Rebengiuc Victor
Reus Emil
Rucareanu Dumitru

Sasaran Ion

Stanculescu Silviu
Stoicescu Mihai
Toma Sanda
Todoran Eugen
Veresti Anca

2. ROLURI INTERPRETATE DE ACTORUL ION SASARAN

1. Academia de Teatru si Film (A.T.F.), 1955, rolul *Clesci* în **Azilul de noapte** de Maxim Gorki, regia artistica Ion Cojar
2. A.T.F., 1955, rolul *Marinarul batran* în **Tragedia optimista** de Vsevolod Visnevski, regia artistica Vlad Mugur
3. A.T.F., 1956, rolul *Un alguazil* în **Don Gil de ciorap verde** de Tirso de Molina, regia artistica Cristian Mihalache
4. A.T.F., 1956, rolul *Cristea* în **Furtuna în munti** de Sutö Andras, regia artistica Adam Kovacs
5. Teatrul dramatic Baia Mare, 1956, rolul *Marinarul Ceaikin* în **Clubul capitanilor celebri** de V.Kreps si K.Mint, regia artistica Petre Meglei
6. Teatrul dramatic Baia Mare, 1957, rolul *Secretarul comitetului de partid* în **Platon Krecet** de A.Korneiciuk, regia artistica Petre Meglei
7. Teatrul dramatic Baia Mare, 1957, rolul *Alexandru* în **Mormolocul** de C.Sincu si V.Nitulescu, regia artistica Gheorghe Cheta
8. Teatrul dramatic Baia Mare, 1957, rolul *Andrei* în **Întoarcerea lui Cristofor Columb** de Ludovic Bruckstein, regia artistica Petre Meglei
9. Teatrul dramatic Baia Mare, 1958, rolul *Jan Flemming* în **Institutorii** de Otto Ernst, regia artistica Stefan Iordanescu

10. Teatrul dramatic Baia Mare, 1958, rolul *Martin* în **Minerii** de Mihail Davidoglu, regia artistica Stefan Iordanescu
11. Teatrul dramatic Baia Mare,1958, rolul *Stepan* în **O chestiune personala** de Alexandru Stein, regia artistica Petre Meglei
12. Teatrul dramatic Baia Mare, 1959, rolul *Matei* în **Zburati pescarusilor** de Vasile Iosif, regia artistica Ion Deloreanu
13. Teatrul dramatic Baia Mare, 1959, rolul *Grisa Neznamov* în **Vinovati fara vina** de A.N.Ostrovski, regia artistica Ion Deloreanu
14. Teatrul dramatic Baia Mare, 1959, rolul *Inginerul Sava* în **Partea leului** de Constantin Teodoru, regia artistica Petre Meglei
15. Teatrul dramatic Baia Mare, 1959, rolul *Montserrat* în **Montserrat** de Emmanuel Roblès, regia artistica György Harag
16. Teatrul dramatic Baia Mare, 1959, rolul *Alexei* în **Într-un ceas bun** de Victor Rozov, regia artistica Petre Meglei
17. Teatrul dramatic Baia Mare, 1959, rolul *Sublocotenent Panoiu* în **Ecaterina Teodoroiu** de N.Tautu, regia artistica Ion Deloreanu
18. Teatrul dramatic Baia Mare, 1959, rolul *Luca* în **Domnisoara Nastasia** de G.M.Zamfirescu, regia artistica Ion Deloreanu

19. Teatrul dramatic Baia Mare, 1960, rolul *Al doilea medic* în **Peripetiile bravului soldat Svejk** de Iaroslav Hasek, regia artistica György Harag
20. Teatrul dramatic Baia Mare, 1960, rolul *Radu Voinea* în **Scrisori de dragoste** de Virgil Stoenescu, regia artistica Petre Meglei
21. Teatrul dramatic Baia Mare, 1960, rolul *Andrei* în **Vlaicu si feciorii lui** de Lucia Demetrius, regia artistica Ion Deloreanu
22. Teatrul dramatic Baia Mare, 1960, rolul *Evgheni* în **Vassa Jeleznova** de Maxim Gorki, regia artistica Petre Meglei
23. Teatrul dramatic Baia Mare, 1961, rolul *Banu Mares* în **Secunda 58** de Dorel Dorian, regia artistica Ion Deloreanu
24. Teatrul dramatic Baia Mare, 1961, rolul *Marian* în **Liturghia de la miezul noptii** de Peter Karvas, regia artistica Geta Vlad
25. Teatrul dramatic Baia Mare, 1961, rolul *Mart Tuisc* în **Fiul ratacitor** de Egon Ranet, regia artistica Ion Deloreanu
26. Teatrul dramatic Baia Mare, 1961, rolul *Petru Rares* în **Apus de soare** de Barbu St.Delavrancea, regia artistica Ion Sahighian
27. Teatrul dramatic Baia Mare, 1962, rolul *Zaris* în **Antigona si ceilalti** de Peter Karvas, regia artistica Petre Meglei

28. Teatrul dramatic Baia Mare, 1962, rolul *Serioja* în **Cred în tine** de V.Korostilov, regia artistica Jean Stopler
29. Teatrul dramatic Baia Mare, 1962, rolul *Tehnoredactorul* în **Generalul si nebunul** de Angel Vaghenstein, regia artistica Petre Meglei
30. Teatrul dramatic Baia Mare, 1962, rolul *Lisandru* în **Îndrazneala** de Gheorghe Vlad, regia artistica Mihai Radoslavescu
31. Teatrul dramatic Baia Mare, 1962, rolul *Lt. Dan Olteanu* în **Oameni si umbre** de Stefan Berciu, regia artistica Petre Meglei
32. Teatrul dramatic Baia Mare, 1963, rolul *Boris* în **Bulevardul Leningradului** de Isidor Stock, regia artistica Petre Meglei
33. Teatrul dramatic Baia Mare, 1963, rolul *Dan Plesa* în **Citadela sfaramata** de Horia Lovinescu, regia artistica Petre Mihail
34. Teatrul dramatic Baia Mare, 1963, rolul *Valorin* în **Se cauta un vinovat** de Marcel Aymée, regia artistica Marius Popescu
35. Teatrul dramatic Baia Mare, 1964, rolul *Urlea* în **Ferestre deschise** de Paul Everac, regia artistica Ion Olteanu
36. Teatrul dramatic Baia Mare, 1964, rolul *Mercutio* în **Romeo si Julieta** de W.Shakespeare, regia artistica Marius Popescu

37. Teatrul dramatic Baia Mare, 1964, rolul *Dl. Hardacre* în **Scandaloasa legatura dintre dl Ketle si dna Moon** de J.B. Priestley, regia artistica Mihai Radoslavescu
38. Teatrul dramatic Baia Mare, 1964, rolul *Horatiu* în **Seful sectorului suflete** de Al.Mirodan, regia artistica Petre Meglei
39. Teatrul dramatic Baia Mare, 1965, rolul *Radu Azoitei* în **Padurea fara copaci** de Valentin Munteanu, regia artistica Marius Popescu
40. Teatrul dramatic Baia Mare, 1965, rolul *Medicul* în **Vizita batranei doamne** de Fr.Dürrenmatt, regia artistica Miron Niculescu
41. Teatrul dramatic Baia Mare, 1965, rolul *Toth* în **Ziaristii** de Al.Mirodan, regia artistica Marius Popescu
42. Teatrul dramatic Baia Mare, 1966, rolul *Titus Noaptes* în **Insula spionilor** de Stefan Berciu, regia artistica Stefan Farkas
43. Teatrul dramatic Baia Mare, 1967, rolul *Tkacenko* în **Lupta cu umbra** de Valerii Tur, regia artistica Petre Meglei
44. Teatrul dramatic Baia Mare, 1967, rolul *Fred* în **Lizzie Mac Kay** de J.P.Sartre, regia artistica Stefan Farkas
45. Teatrul dramatic Baia Mare, 1967, rolul *Colonelul* în **Neîncredere în foisor** de Nelu Ionescu, regia artistica Petre Meglei

46. Teatrul dramatic Baia Mare, 1967, rolul *Closca* în **Procesul Horia** de Al.Voitin, regia artistica Marius Popescu
47. Teatrul dramatic Baia Mare, 1968, rolul *Sublocotenent Panoiu* în **Ecaterina Teodoroiu** de N.Tautu, regia artistica Ion Deloreanu
48. Teatrul dramatic Baia Mare, 1968, rolul *Galus* în **Fantana Blanduziei** de Vasile Alecsandri, regia artistica Petre Meglei
49. Teatrul dramatic Baia Mare, 1968, rolul *Harap alb* în **Harap alb** de Ion Creanga, regia artistica Petre Meglei
50. Teatrul dramatic Baia Mare, 1968, rolul *Tomy* în **Pete în soare** de Leopold Lahola, regia artistica Dan Alecsandrescu
51. Teatrul dramatic Baia Mare, 1969, rolul *Fabiom* în **Cainele gradinarului** de Lope de Vega, regia artistica Petru Mihail
52. Teatrul dramatic Baia Mare, 1969, rolul *Paddy O'Dowd* în **Fire de poet** de Eugene O'Neill, regia artistica Gyorgy Harag
53. Teatrul dramatic Baia Mare, 1969, rolul Amias, paznicul Mariei Stuart în **Maria Stuart** de Fr.Schiller, regia artistica Ion Deloreanu
54. Teatrul dramatic Baia Mare, 1969, rolul *Krogstad* în **Nora** de H.Ibsen, regia artistica Dan Alecsandrescu
55. Teatrul dramatic Baia Mare, 1969, rolul *Piotrovski* în **Razvan si Vidra** de B.P.Hasdeu, regia artistica Dan Alecsandrescu

56. Teatrul dramatic Baia Mare, 1970, rolul *Igor* în **Aventura pariziana** de Barillet si Gredy, regia artistica Marius Popescu
57. Teatrul dramatic Baia Mare, 1970, rolul *Mac Karthy* în **Clipe de viata** de William Saroyan, regia artistica Liviu Ciulei
58. Teatrul dramatic Baia Mare, 1970, rolul *Ducele de Alba* în **Don Carlos** de Fr.Schiller, regia artistica Marius Popescu
59. Teatrul dramatic Baia Mare, 1970, rolul *Ion, fiul Glanetasului* în **Ion** de Mihail Sorbul dupa L.Rebreanu, regia artistica Petre Sava Baleanu
60. Teatrul dramatic Baia Mare, 1971, rolul *Judecatorul de instructie* în **Cadavrul viu** de L.N.Tolstoi , regia artistica Ion Deloreanu
61. Teatrul dramatic Baia Mare, 1971, rolul *Gheorghe Mocanu* în **Steaua polara** de Sergiu Farcasan, regia artistica Petru Mihail
62. Teatrul dramatic Baia Mare, 1972, rolul *Avocatul N.Blaremberg* în **Adio, Majestate** de Al.Voitin, regia artistica Petre Popescu
63. Teatrul dramatic Baia Mare, 1972, rolul *Lar Brad* în **Avram Iancu** de Pavel Bellu, regia artistica Marius Popescu
64. Teatrul dramatic Baia Mare, 1972, rolul *Clesci* în **Azilul de noapte** de Maxim Gorki, regia artistica Otto Rappaport

65. Teatrul dramatic Baia Mare, 1972, rolul *Truta* în **Comedie cu olteni** de Gheorghe Vlad, regia artistica Marius Popescu
66. Teatrul dramatic Baia Mare, 1973, rolul *Tiganul* în **Pentru cine bat clopotele** de E.Hemingway , regia artistica Petru Mihail
67. Teatrul dramatic Baia Mare, 1973, rolul S*endrea, parcalab la Siret* în **Steaua Zimbrului** de Valeriu Anania, regia artistica Marius Popescu
68. Teatrul dramatic Baia Mare, 1973, rolul *Take* în **Take, Ianke si Cadar** de V.I.Popa, regia artistica Otto Rappaport
69. Teatrul dramatic Baia Mare, 1974, rolul *Ion* în **Acesti îngeri tristi** de D.R.Popescu, regia artistica Petru Mihail
70. Teatrul dramatic Baia Mare, 1974, rolul *Pascu* în **Domnisoara Nastasia** de G.M. Zamfirescu, regia artistica Ion Deloreanu
71. Teatrul dramatic Baia Mare, 1974, rolul *Vasile Olariu* în **Puterea si adevarul** de Titus Popovici, regia artistica Ion Deloreanu
72. Teatrul dramatic Baia Mare, 1974, rolul *Steve* în **Un tramvai numit dorinta** de T.Williams, regia artistica Ion Deloreanu
73. Teatrul dramatic Baia Mare, 1975, rolul *Gheorghe Nistor* în **Comoara din deal** de Corneliu Marcu Leoneanu, regia artistica Ion Deloreanu
74. Teatrul dramatic Baia Mare, 1975, rolul *Erzi* în **Coruptie la palatul de justitie** de Ugo Betti, regia artistica Marius Popescu

75. Teatrul dramatic Baia Mare, 1975, rolul *Dragomir* în **Napasta** de I.L.Caragiale, regia artistica Adrian Lupu
76. Teatrul dramatic Baia Mare, 1976, rolul *Unchiul Ben* în **Moartea unui comis voiajor** de Arthur Miller, regia artistica Adrian Lupu
77. Teatrul dramatic Baia Mare, 1976, rolul *Barbu* în **Uneori liliacul înfloreste si toamna** de Tudor Popescu, regia artistica Ion Deloreanu
78. Teatrul dramatic Baia Mare, 1977, rolul *James Tyrone* în **Luna dezmostenitilor** de Eugen O'Neill, regia artistica Ion Deloreanu
79. Teatrul dramatic Baia Mare, 1977, rolul *Ursu* în **Moartea lui Vlad Tepes** de Dan Tarchila, regia artistica Bogdan Berciu
80. Teatrul dramatic Baia Mare, 1977, rolul *Moise Groza* în **Muntele cu 77 de inimi** de Pavel Bellu, regia artistica Petre Popescu
81. Teatrul dramatic Baia Mare, 1978, rolul *X.X.* în **Emigrantii** de Slavomir Mrozek, regia artistica Vasile Constantinescu
82. Teatrul dramatic Baia Mare, 1978, rolul *Vasile Lucaciu* în **Vasile Lucaciu** de Dan Tarchila, regia artistica Ioan Ieremia
83. Teatrul dramatic Baia Mare, 1979, rolul *Vasile Mirea* în **A cincea lebada** de Paul Everac, regia artistica Dan Stoica

84. Teatrul dramatic Baia Mare, 1979, rolul *Eilert Lovborg* în **Hedda Gabler** de Henryk Ibsen, regia artistica Zoe Anghel
85. Teatrul dramatic Baia Mare, 1979, rolul *Lucius Metellus* în **Ramas bun, soare-apune** de Al.Popescu, regia artistica Ion Deloreanu
86. Teatrul dramatic Baia Mare, 1980, rolul *Reporterul* în **Ancheta asupra unui tanar care nu a facut nimic** de Adrian Dohotaru, regia artistica Radu Dinulescu
87. Teatrul dramatic Baia Mare, 1980, rolul *Directorul teatrului din vis* în **Doua teatre** de Jerzy Szaniawski, regia artistica Bogdan Berciu
88. Teatrul dramatic Baia Mare, 1980, rolul *Alan Squier* în **Padurea împietrita** de R.Sherwood, regia artistica Dan Stoica
89. Teatrul dramatic Baia Mare, 1981, rolul *Mircea* în **Io, Mircea Voievod** de Dan Tarchila, regia artistica Petru Mihail
90. Teatrul dramatic Baia Mare, 1981, rolul *Taranul* în **Speranta nu moare în zori** de Romulus Guga, regia artistica Radu Dinulescu
91. Teatrul dramatic Baia Mare, 1982, rolul *Gratian Serban* în **Valsul de la miezul noptii** de Viorel Cacoveanu, regia artistica Radu Dinulescu
92. Teatrul dramatic Baia Mare, 1983, rolul *Tata* în **Îndragostitii de la 9 seara** de Adrian Dohotaru, regia artistica Magdalena Klein

93. Teatrul dramatic Baia Mare, 1983, rolul *Pristanda* în **O scrisoare pierduta** de I.L.Caragiale, regia artistica Sergiu Savin
94. Teatrul dramatic Baia Mare, 1983, rolul *Spatarul Dragomir* în **Vlaicu Voda** de Al.Davila, regia artistica Gheorghe Jora
95. Teatrul dramatic Baia Mare, 1984, rolul *Primarul* în **Cum s-a facut de-a ramas Catinca fata batrana** de Nelu Ionescu, regia artistica Virgil Andrei Vata
96. Teatrul dramatic Baia Mare, 1984, rolul *Andrei Golubev* în **Între patru ochi** de Alexandru Ghelman, regia artistica Ion Deloreanu
97. Teatrul dramatic Baia Mare, 1984, rolul *Axinte* în **Oameni care tac** de Al.Voitin, regia artistica Victor Tudor Popa
98. Teatrul dramatic Baia Mare, 1984, rolul *Capitanul Cervenko* în **Padurea spanzuratilor** dupa Liviu Rebreanu, regia artistica Radu Dinulescu
99. Teatrul dramatic Baia Mare, 1984, rolul *Morega* în **Poveste de dragoste cu Andra Cantuniari** de Mircea Marian, regia artistica Dan Alecsandrescu
100. Teatrul dramatic Baia Mare, 1984, rolul *Nutu Valeanu* în **Un pahar cu sifon** de Paul Everac, regia artistica Dan Alecsandrescu

101. Teatrul dramatic Baia Mare, 1985, rolul *Tatal* în **Noile aventuri ale tanarului W.** de Ulrich Plenzdorf, regia artistica Virgil Andrei Vata
102. Teatrul dramatic Baia Mare, 1985, rolul *Procurorul* în **Sentinta pentru martori** de Viorel Cacoveanu, regia artistica Ion Deloreanu
103. Teatrul dramatic Baia Mare, 1985, rolul *Tudor* în **Un suflet romantic** de Tudor Popescu, regia artistica Alexandru Tocilescu
104. Teatrul dramatic Baia Mare, 1986, rolul *Dragomir* în **Napasta** de I.L.Caragiale, regia artistica Adrian Lupu
105. Teatrul dramatic Baia Mare, 1987, rolul *Prorectorul* în **Concurs de împrejurari** de Adrian Dohotaru, regia artistica Dan Alecsandrescu
106. Teatrul National Targu Mures, 1988, rolul *Werle* în **Rata salbatica** de H.Ibsen, regia artistica Dan Alecsandrescu
107. Teatrul National Targu Mures, 1989, rolul *Mociora* în **Valentina sau trenuri din zori** de Dimitrie Roman, regia artistica Adriana Pitesteanu
108. Teatrul National Targu Mures, 1990, rolul *Ilia Kuzmici* în **Smerita** de F.M.Dostoievski, regia artistica Dan Alecsandrescu
109. Teatrul National Targu Mures, 1990, rolul *Cadar* în **Take, Ianke si Cadar** de V.I.Popa, regia artistica Adriana Pitesteanu

110. Teatrul National Targu Mures, 1991, rolul *Berkutov* în **Lupii si oile** de A.N.Ostrovski, regia artistica Eugen Mercus
111. Teatrul National Targu Mures, 1991, rolul *Tiresias* în **Regina Iocasta** de Constantin Zarnescu, regia artistica Dan Alecsandrescu
112. Universitatea de teatru Tg.Mures, 1991, rolul *Tatal* în **Sechestratii din Altona** de J.P.Sartre, regia artistica Calin Florian
113. Teatrul National Targu Mures, 1991, rolul *Brinsley Pell* în **Un regat pentru un asasin** de Peter Karvas, regia artistica Gh. Jora
114. Teatrul National Targu Mures, 1992, rolul *Mosul* în **Arca lui Noe** de Lucian Blaga, regia artistica Dan Alecsandrescu
115. Teatrul National Targu Mures, 1992, rolul *Lord Augustus* în **Fantoma cu bretele** de Oscar Wilde, regia artistica Adriana Pitesteanu
116. Teatrul dramatic Baia Mare, 1993, rolul *Dragomir* în **Napasta** de I.L.Caragiale, regia artistica Adrian Lupu
117. Teatrul National Targu Mures, 1994, rolul *Maxim* în **Curve de lux** de Radu Iftimovici, regia artistica Dan Alecsandrescu
118. Teatrul National Targu Mures, 1995, rolul *Pero Perez* în **Don Quijote si Sancho Panza** de Mihail Bulgakov, regia artistica Marius Oltean

119. Universitatea de teatru Targu Mures, 1995, rolul *Xantos* în **Vulpea si strugurii** de G.Figueiredo, regia artistica Calin Florian
120. Teatrul National Targu Mures, 1998, rolul *Domnul Ionescu* în **Cazul Popescu** de Mircea Stefanescu, regia artistica Calin Florian
121. Teatrul National Targu Mures, 1998, rolul *John de Gaunt* în **Richard al II-lea** de W.Shakespeare, regia artistica Mihai Manolescu
122. Universitatea de teatru Targu Mures, 1999, rolul *Ion Sorcova* în **Domnisoara Nastasia** de G.M.Zamfirescu, regia artistica Ion Sasaran
123. Teatrul National Targu Mures, 2000, rolul *Duncan* în **Macbeth** de W.Shakespeare, regia artistica Stefan Iordanescu
124. Teatrul National Targu Mures, 2000, rolul *Cheval* în **Dineu cu prosti** de Francis Veber, regia artistica Mircea Cornisteanu
125. Teatrul National Targu Mures, 2000, rolul *Seriful Talbot* în **Orfeu în infern** de Tennessee Williams, regia artistica Elemer Kincses
126. Teatrul National Cluj-Napoca, 2000, rolul *Vasile Lucaciu* în **Vasile Lucaciu** de Dan Tarchila, regia artistica Ion Ieremia
127. Teatrul National Targu Mures, 2001, rolul *Scribul* în **Amorphe D'Ottenburg** de J.C.Grumberg, regia artistica Ioan Cristian

128. Teatrul National Targu Mures, 2002, rolul *Luca* în **Azilul de noapte** de Maxim Gorki, regia artistica Elemer Kincses
129. Teatrul National Targu Mures, 2002, rolul *Silviu Branea* în **Duelistul** de Petre Barbu, regia artistica Atilla Vizauer
130. Fundatia Scena – Tabara de vara Targu Mures, 2002, rolul *Montague* în **Romeo si Julia** de W.Shakespeare, regia artistica Liviu Pancu
131. Teatrul dramatic Baia Mare, 2003, rolul *Dragomir* în **Napasta** de I.L.Caragiale, regia artistica Ion Sasaran
132. Fundatia Scena – Tabara de vara Targu Mures, 2003, rolul *Montag* în **F.451** de Ray Bradbury, regia artistica Liviu Pancu

3. CRONICI, INTERVIURI, AMINTIRI

ð “Într-o istorie a spectaco-lelor care au marcat viata teatrala la Baia Mare trebuie înscris si cel cu piesa *“Apus de soare* “de Barbu Stefanescu Delavrancea. Spectacolul a beneficiat de regia unui artist de exceptie în domeniu: Ion Sahighian de la Teatrul National din Bucuresti. În rolul titular actorul Stefan Iordanescu. În imaginea din foto-grafia alaturata: o scena din spectacol cu actorii Ion Sasaran si Catalina Buzoianu (nimeni alta decat celebra regizoare si profe-soara de astazi, pe atunci corp ansamblu la Teatrul de Stat din Baia Mare). Teatrul baimarean împlinea atunci 10 ani de la înfiintarea si marca un varf al existentei sale.”

*(**V.R.Ghenceanu**, în „**Graiul Maramuresului**”, 8 august 1998)*

ð “În privinta prestatiei actorilor, pentru prima oara dupa mai multa vreme, am avut revelatia conlucrarii orchestrale a colectivului artistic, admirabil dirijat, chiar de pe scena, de profesorul, regizorul si actorul **Ion Sasaran**, care lasa în urma, printre altele, si un rol memorabil, cu *Ion Sorcova*. De asemenea, am remarcat evolutia întru totul stralucitoare a **Elenei Purea**, greu de egalat în rolul domnisoarei Nastasia, ca si travaliul

deosebit depus de **Alexandru Pavel** (în rolul lui Vulpasin), **Oana Stancu** (Niculina) si **Serenela Muresan** (Paraschiva)…”

(***Un spectacol de înalta tinuta,*** cronica de **Marius Însuratelu**, în **Cuvantul liber**, marti, 26 ianuarie 1999)

“Scurta aparitie în scena a lui **Ion Sasaran**, ”debut” stralucit la Targu Mures, este cu adevarat o ***aparitie:*** înmarmu-ritoare. Batran, dar viguros si neînduplecat, în ursonul sau negru si cu parul alb, ne aminteste efectul “vizitei” din piesa lui Dürrenmatt si parca e fantasma “batranei doamne” a aceluiasi. O aparitie terifianta…”

(**Serafim Duicu**, cronica la spectacolul „***Rata Salbatica***” de Ibsen, revista **„Vatra”**, decembrie 1988)

“Sa mai notam contributia lui **Ion Sasaran** la sublinierea acestor tensiuni, prin sensibilitatea pe care i-o atribuie lui *Ilia Kuzmici*, valet devotat al lui Teremski, delicat, atent si sfios, care vorbeste cu ochii si paseste cu inima prin preajma stapanului, gata sa alunge asperitatile daca i s-ar îngadui.”

(**Constantin Paraschivescu**, cronica la spectacolul „***Smerita***” de Dostoievski, revista **„Star”**, iulie 1990)

“Sunt foarte bucuroasa si emotionata ca domnul Ion Sasaran a ales aceasta piesa… Este fictiune în **Domnisoara Nastasia** doar pe jumatate. Cealalta jumatate este adevar de viata. Nastasia nu este altceva decat dorinta tatei de a scapa de mahala… Daca studentii domnului Sasaran s-au apropiat cu respect fata de text, tata îi va ajuta de acolo de unde este. Întotdeauna a facut-o!”

(**Raluca Zamfirescu**, fiica scriitorului, mesaj adresat studentilor-actori.
Din cronica de spectacol a Cristinei Modreanu aparuta
în ziarul ***Adevarul*** din 18 noiembrie 1998)

“De clasa aceasta ma leaga patru ani de viata. Patru ani de viata însemneaza multe sentimente, multe ganduri, multe framantari, nelinisti si multe bucurii. Cei patru ani de viata sunt o investitie. Si pentru ca a fost bine facuta, uite ca mi-am castigat colegi! Ori asta spune tot.

La fel ca mine si ei vor lasa în urma patru ani. Iar patru ani, la varsta lor, reprezinta foarte mult. Patru ani de studentie nu se uita niciodata!”

(**Ion Sasaran**, caiet program, *„**Domnisoara Nastasia**”*
Teatrul National Targu Mures, 1998)

§ În rolul batranului sfetnic *Ilia Kuzmici*, **Ion Sasaran** a adus acea jovialitate, acea bunatate si smerenie ale senectutii, mediind, într-un fel, între victima si calau. Experienta lui scenica l-a ferit de exagerari, ba l-a apropiat de natura personajului si de conditia lui general –umana". (în fotografie: Ion Sasaran, în rolul Ilia Kuzmici, Teatrul National Targu Mures, 1989)

(**Serafim Duicu**, cronica la spectacolul „***Smerita***" de Dostoievski, revista „**Transilvania**", iunie 1989)

§ "...Între ele, spectacolul cu "Montserrat" s-a bucurat de un succes deosebit. Mai întai, datorita regiei, semnata de celebrul Harag György, si, nu în ultimul rand, pentru creatia actorului Ion Sasaran (în rolul titular), Lulu Savu, Larisa Stase Muresan, Hanibal Teodorescu, Aurel Decu, Nae Popescu, Simon Salca. Invitat, autorul Emmanuel Robles a trimis colectivului o telegrama în care spunea: "S*uccesul piesei mele pe pamant romanesc ma flateaza si ma emotioneaza profund."*

(**V.R.Ghenceanu**, în „**Graiul Maramuresului**", 2 august 1998)

§ „Interlocutor: actorul Ion Sasaran, conferentiar univer-sitar în cadrul Universitatii de Teatru din Targu Mures :
–…*Domnule profesor, care credeti ca este viitorul teatrului în Romania?*
–Teatrul nu poate sa lipseasca, este o componenta a psihicului si sufletului romanesc… Teatrul nu este o facatura, ci o reali-tate. Sunt oameni pe scena care ard pentru o idee generoasa, umanista, aceea de a înnobila sufletul spectatorului. Oricare ar fi productia teatrala, actorul este cel care se daruie. Cred într-o legatura vesnica între actor, daca vreti între institutia de teatru, si spectatorul din sala. Mi se pare o anormalitate ca specta-colul si institutia teatrala sa lipseasca din viata oamenilor. Nu cred în asa ceva, nu cred…”

(**E.M.Pascan**, „**Sunt oameni pe scena care ard pentru o idee…**”, în „**Recurs**”, vineri, 18 februarie 2000)

§ “Revelatia spectacolului s-a numit, cu toate acestea, pentru noi, Ion Sasaran, a carui evolutie în rolul lui John de Gaunt a fost una de înalta tinuta profesionala, de natura sa confere reprezentatiei tensiune ontologica si fulgura-tie emotionala.” (În fotografie Ion Sasaran în rolul John de Gaunt, în Richard al II-lea, Teatrul National Targu Mures, 1998)

(**Marius Însuratelu**, în **Cuvantul**, 24 martie 1998)

ŝ “Purtand dialogul cu Ion Sasaran, scormonindu-i bio-grafia artistica, nu mi-am dat seama ca intru pe un teren delicat, indiscretia mea, desi ponderata, fiind în masura sa-i tulbure starea de spirit atat de echilibrata îndeobste. Cand, în final, pe fata radioasa a aparut umbra lacrimii, am realizat ca am în fata însusi Actorul, fiinta lui vie, aceasta întruchipare palpabila a unei masti simbolice, ce cu un ochi rade iar cu altul plange. Mi se parea în genere abstracta si rece, ca orice lucru conventional, chiar daca ea reprezenta atat de bine si de sugestiv dualitatea esentiala a destinului uman prin arta tragediei si comediei. Interlocutorului, situandu-se, într-adevar, printre actorii cu multiple disponibilitati interpretative, a dat expresie scenica ambelor ipostaze, într-o galerie impresio-nanta de roluri, din care mare parte i le-am urmarit direct. Dar, mai ales, se misca cu dezinvoltura în pielea unor eroi de drama, trebuind, în spirit modern, sa treaca de la o stare sufleteasca la alta, fie ca interpreta personaje cu o psihologie simpla, fie avea de strabatut drumul sinuos al unor constiinte superioare complexe. Cate ceva din zbuciumul interior al tuturor acestor parteneri intimi de viata scenica i-au marcat fiinta, alimentandu-i

inevitabilul histrionism, dar cu deosebire îmbogatindu-i si potentindu-i sensibilitatea, încat rascolindu-i, cu replicile mele, chiar bland, sentimentele, el nu putea sa reactioneze altfel decat cum de atatea ori o facea pe scena, generand catarsisul în sufletele spectatorilor…

…Privindu-l, observam cum pe geam intra în încapere lumina ca de reflector a zapezii imense ce a cazut în aceasta iarna superba la Baia Mare. Drept argument îmi scoate o foaie de hartie de pe care, cu o poza teatrala, îmi recita poezia “Dor de alb”:

E-atata alb! Si-atat de mult !
ca stam troiene-n El!
E-atata alb! Si cat am vrut,
sa ne vedem în El!

Dar fulgi de negru ce-au venit
întunecat-au zarea.
Si-atata alb cat am fi vrut
ne-a-nnourat vederea.

Ci este – atata alb în noi

ca spulbera-nnorarea!
Si-avem atata dor de alb
cum fi-va iar ninsoarea!

Simteam ca-l pierd din ochi în albul urias din jur. M-am grabit sa închei dialogul, datandu-l scurt: ianuarie, 1987.”

(**Augustin Cozmuta**, „**Si ei au fost colegi cu mine**”,
în „**Almanah Tribuna**” – „**Spectacol**”, aprilie 1988)

ŝ „Întotdeauna mi-a fost drag de cei mai înaintati în expe-rienta, i-am privit, ascultat, chiar daca uneori m-au revoltat. Nu se poate cladi nimic pe nimic iar pentru mine un actor albit la tample de vremea multelor trairi este un monument de rara frumusete ce nu poate fi descris, ci doar simtit...

Anul trecut l-am cinstit pe Eminescu cum se cuvine prin doua momente de suflet... N-a lipsit „Sara pe deal” si „Atat sa nu uitati” pe care le-am trait împreuna. Parca si acum îmi suna în urechi vorbele dumneavoastra: „Ioane, esti în Sacelul Mara-muresului, pe un deal în asfintit, dupa o zi de coasa si te rogi pentru Mihai Eminescu.” N-am uitat cum nu uit placinta, horinca si cartile împrumutate...

Este în noi o „piatra” ce se numeste Ion Sasaran, o piatra buna ca altele din temelia unei case pe care o vom purta mereu, oriunde Domnul Dumnezeu ne va îndruma pasii.

Am fost pe scena de la Baia Mare si am spus: aici a repetat si a jucat domnul Ion Sasaran. Ne-am simtit mici si mari deodata.”

(**Ioan Peter**, *actor, Teatrul de Stat din Arad,*
fiu al Sacelului Maramuresului, în corespondenta cu Ion Sasaran)

„Pe Sasa, cum îi spuneam noi, l-am revazut la Targu Mures, i-am ascultat studentii clasei lui (era profesor la Arta actorului), impresionant de bine pregatiti de colegul meu; un baiat minunat, harnic si talentat, fiu de miner. I-am cunoscut sotia, copiii. A fost atat de bine! Acum îl revad cu parul alb... În mintea mea ramasese ca un baiat sfios, cu mult bun simt, cu o usoara duiosie. Privesc varsta amintirilor, chipurile care se schimbasera: Doamne, ce oameni minunati, ce noblete sufle-teasca, ce educatie!”

(**Victoria Dobre**, *„**Promotia de aur a teatrului romanesc**”,*
Editura Du Style, Bucuresti, 2001)

ŝ „La întalnirea cu Dan Tarchila din primavara anului 1977 i-am propus dramaturgului sa scrie pentru Teatrul din Baia Mare o piesa despre tribunul Vasile Lucaciu, „Leul de la Sisesti”. Propunerea aceasta s-a sprijinit nu doar pe valoarea recunoscuta a autorului dramatic Dan Tarchila, ci si pe predispozitia sa pentru scrierea unor piese cu tematica istorica. Era, aceasta propunere, o încercare de a face fie cat de putin pentru a restitui catre generatiile de azi figura si înfaptuirile marelui barbat Vasile Lucaciu în folosul neamului sau, lupta lui pentru dreptate sociala si unitate nationala... Dupa o gestatie creatoare, în vara anului 1978, Dan Tarchila ne-a înmanat textul – piesa care a facut impresie la lectura si care a oferit, mai apoi, substanta unui spectacol valoros. Repetitiile cu piesa „Vasile Lucaciu” au început în noiembrie 1978, sub directia de scena a regizorului Ioan Ieremia si în scenografia lui Dragos Georgescu, iar premiera a avut loc în ianuarie 1979. Distributia l-a avut în frunte pe Ion Sasaran, în rolul lui Vasile Lucaciu... Spectacolul „a prins” la public, a convins, a emotionat si ne-a încredintat ca ideea unui asemenea spectacol a fost salutara si ca teatrul baimarean s-ar cuveni sa promoveze texte si despre alte mari personalitati nationale care au trait în zona si ale caror viata si opera politica, sociala si nationala nu sunt îndea-juns cunoscute generatiilor de azi.”

(**Vasile Radu Ghenceanu**, „**Vindecarea de melancolie**”,
Ed.Gutinul, Baia Mare, 1996)

§ „...Teatrul romanesc a trait – nu bine, dar a trait! –: în el s-au realizat spectacole de mare valoare, în ciuda necazu-rilor. În teatru s-au facut, poate, cele mai putine compromisuri din cate s-au înregistrat în randul slujitorilor atator altor genuri ale artei. Tot în teatru s-au înregistrat si bucuriile degustarii asa-numitelor „soparle”, texte subversive, zise, texte împotriva puterii si dictaturii, care eliberau pe moment lumea de tensiuni reale si dadeau nadejdea ca, auzindu-le macar, nu e departe timpul disparitiei pentru totdeauna a opresiunilor de tot felul. Uneori, aceste „soparle” scapau la vizionare unor cenzori mai luminati, (...), alteori textele acestea se nasteau dupa pre-miera, în turnee, acolo unde actorii erau mai departe de ochii si urechile atator supraveghetori (...). Daca nu ne vom aduce aminte de toate acestea, daca nu le vom scrie undeva ca sa nu le înghita cu totul uitarea, atunci vom savarsi o grava eroare, caci se va putea produce o si mai mare eroare: aceea ca tot ce n-a fost bun, tot ce a opresat teatrul sa se repete.

Teatrul ca spectacol este opera actorilor. Dar nu numai a lor, pana la urma este, în egala masura, opera regizorilor, a scenografilor, si a atator

altora care – cum mai spuneam în alta parte - nu se vad si pe care nu-i înnobileaza luminile rampei, dar fara de care spectacolul, minunea, nu poate avea loc (...)

Unii tineri care vin azi în teatru cred ca lumea artistica ar începe cu ei si ca fara ei ... E bine sa gandesti astfel. Pana la un punct. E bine pentru ca o anume „obraznicie" e un semn de progres, care trebuie sa aiba drept fundament talentul (altfel „rasteala" aceasta foarte juvenila e de-a dreptul grotesca!)...

Eu cred ca harul, talentul autentic trebuie pretuit pentru ca înseamna, prin însumare, garantie, viitor, calitate, siguranta, perpetuare. Unii mai cred, din nefericire, ca singurii cu care s-ar putea revigora teatrele ar fi chiar ei însisi, în virtutea tineretii lor si a energiilor lor de care dispun, ca si cum cei dinaintea lor, mai varstnici, ar trebui înlaturati caci ar fi prea îndatorati unor vremuri, unor conjuncturi si unui stil. Nimic mai superficial decat aceasta vedere îngusta. Pentru ca presupune doar o reactie de satisfacere a unor orgolii si nu e un avant pentru o primenire în continut (...).

E, desigur, de luat în calcul si calitatea omului din fruntea institutiei care, astazi, nu e de ajuns sa fie un om de teatru, ci si, neaparat, un manager; adica un descurcaret, un razbatator, un îndraznet. Unul care sa vrea, sa poata si sa stie sa cultive relatiile artistice si nu numai (...) De-as fi intrat în polemica (...) as fi spus celor ce ascultau – tineri, dornici sa afle, cei mai multi – ca la Baia Mare si-au facut ucenicia regi-zori importanti odinioara si azi (Mihai Dimiu, Horea Popescu, Petre Meglei, Catalina Buzoianu); caci aici au lucrat actori de mare valoare precum Coca Andronescu, Stefan Mihailescu-Braila, Vasile Cretoiu, Iancu Economu, Stefan Iordanescu, George Mihaita, George Nutescu, Mircea Olariu, Vasile Prisacaru, Vasile Constantinescu, Virgil Fatu, Teofil Turturica, Lulu Savu, Larisa Stase-Muresan, Ion Siminie, Cazimir Tanase, Julieta Szönyi, Ion Sasaran (...).”

(**Vasile Radu Ghenceanu**, „**Vindecarea de melancolie**”,
Editura Gutinul, Baia Mare,1996)

5 “Cand s-a înfiintat teatrul din Baia Mare, sa nu-ti vina a crede, daca colegele noastre (eram elevi atunci) nu anticipara printre nume stranii de actori, familiarul nostru Ion si înca Sasaran. Ne este drag fiindca e de la noi, ca el nu s-a gandit niciodata sa plece în alta parte unde nimbul i-ar fi

stat fecioreste pe cap ca odinioara clopul de paie. Sasaran nu este “filozof în tara lui”, dar este om de omenie si adevarurile pe care le spune pe scena sunt mai ale noastre cum le spune el.”

Mihai Olos

BILETUL DE TREN

Primul spectacol de teatru cult l-am vazut în anul 1975 la Teatrul Dramatic din Baia Mare. Se juca “Napasta“ de I.L.Caragiale. Atunci l-am vazut pe domnul Ion Sasaran pentru prima data. Juca alaturi de Olga Sarbul si Vasile Constanti-nescu. Apoi l-am mai vazut în alte spectacole ale teatrului baimarean. A fost multi ani unul din cei mai importanti actori ai trupei. De cele mai multe ori repertoriul se construia în functie de personalitatea actorilor. Intre anii 1978 si 1980, licean fiind, am urmat si cursurile Scolii Populare de Arta sectia de actorie. Voiam de pe atunci sa fac teatru. Nu ma cunosteam cu nici un actor. La spectacolul-examen de absolvire m-a vazut si domnul Sasaran, care conducea atunci cealalta

clasa de actorie. M-a vazut si auzit. A aflat ca vreau sa dau examen la actorie si ca nu ma pregatisem cu nici un actor. Aveam sa aflu mai tarziu de la profesorii de actorie din institut ca asta a fost si secretul intrarii mele la actorie, faptul ca eram autentic, nepregatit, nepreparat de altii, necontrafacut.

Domnul Sasaran m-a chemat la Teatru. M-a ascultat, m-a sfatuit cum a stiut el mai bine. Era un gest absolut dezinteresat, un gest din panoplia lui de generozitate, as zice excesiva. Era într-o duminica, ziua în care m-a chemat si ne-am întalnit la teatru. A doua zi, luni dimineata, plecam la Targu Mures la examen. Atunci a comis un alt gest. În registrul simbolic a fost un gest de investitura. Mi-a dat, mi-a daruit saizeci si unu de lei - atat costa biletul de tren Baia Mare -Targu Mures. N-am uitat si n-o sa uit asta niciodata.

Apoi drumurile noastre s-au intersectat de nenumarate ori. Dupa douazeci si ceva de ani îi raman recunoscator pentru dorinta lui de a ma ajuta si, mai cu seama, îi raman recunos-cator pentru investitura aceea simbolica, psihologica si nu numai. Domnul Sasaran mi-a platit trenul care m-a dus la Actorie. De atunci am tot luat trenuri în diferite directii si unul

si altul. În cate-o halta ne-am mai întalnit. Amandoi stim ca trenurile noastre, drumurile noastre nu prea sunt dus-întors.

Multumesc frumos, domnule Sasaran, si drum bun si lung! Lungul drum al zilei catre noapte, catre necunoscutul din noi…

Cu deosebit respect,

Gavriil Pinte, actor si-apoi regizor de teatru roman

PRIETENUL MEU DE SUFLET, ION!

L-am cunoscut pe Ion Sasaran în 15 septembrie 1952 cand regretatele Marietta Sadova si Ana Barcan, care erau profesoare la Institutul de Arta Teatrala si Cinematografica ne-au examinat pe cei care reusisem la examen, din peste 1800 candidati, cu versurile si exercitiile de mimica pe care le prezentasem si la examenul de admitere.

M-a frapat de la început firescul si sinceritatea viitorului meu coleg Ion Sasaran. Pe parcursul anilor de studentie ne-am împrietenit, fiind atras de felul cum vedea el viata si viitorul nostru. Ion care era orfan, tatal lui, miner, decedase. În orele libere plecam de la camin si hoinaream

prin Bucuresti, era curios sa cunoasca Capitala, fiind frapat si încantat de tot ce vedea. De aici i s-a si tras porecla de “taranul”.

Dupa patru ani de studentie, Ion cum era si normal a fost repartizat la Teatrul de Stat din Baia Mare si întaplarea a facut ca si eu cu alti cativa colegi sa fim repartizati la acelasi teatru. Din pacate sau din fericire pentru mine dupa cateva luni m-am transferat la Teatrul de Stat din Brasov. Am tinut mereu legatura si ori de cate ori mergeam în turnee, ne întalneam si ne aduceam cu drag aminte de anii studentiei.

În anul 1963 am fost angajat la Radiodifuziunea Romana, la Teatrul Radiofonic, ca regizor artistic, avand posibilitatea sa comunicam mai des.

I-am urmarit cariera artistica, a jucat foarte multe roluri principale la Baia Mare si mai apoi la Teatrul National din Targu Mures unde joaca si astazi. În piesa lui Dan Tarchila “Vasile Lucaciu” a facut o creatie memorabila de aceea am si înregistrat-o pentru radio, facand parte din Fonoteca de aur a Radiodifuziunii Romane.

Acum doi ani l-am urmarit în piesa lui Maxim Gorki “Azilul de noapte” unda a facut un Luca exceptional. Ion este un familist. Pe langa cei doi copii frumosi si realizati din prima casatorie care traiesc acum în Statele Unite, la Targu Mures are o sotie încantatoare, Dorina, care-l sprijina în tot

ceea ce face, are grija de el si i-a daruit un fecior, Iulica, de o vioiciune rar întalnita, vorba lui Ion “teroristul”.

Dintre colegii de facultate, din pacate am ramas putini, multi plecand în eternitate, cu Ion, prietenul meu de suflet tin mereu legatura si în fiecare sambata în jurul orei 10, îl sun la telefon, întrebandu-l de sanatate, de viata lui, de activitatea din teatru.

Acum, în noiembrie, cand schimba prefixul îi urez sana-tate, succese, viata lunga si sa apuce sa-l vada si pe Iulica realizat ca si pe ceilalti copii ai lui.

La multi ani Ioane!

Dan Puican

PROFESORUL ION SASARAN

„Viata noastra, a actorilor, se constituie din „întalniri”. „Întalnirea” mea cu profesorul Ion Sasaran a fost reprezenta-tiva pentru începutul

carierei mele actoricesti si nu numai. Domnia sa mi-a fost profesor de actorie patru ani la Universi-tatea Teatrala din Targu Mures. Omul Ion Sasaran m-a învatat multe despre viata, profesorul Ion Sasaran m-a învatat enorm despre profesia de actor. Si cel mai important, ne-a insuflat, noua, tinerilor lui studenti, pasiunea cu care trebuie facuta aceasta meserie. Teatrul înseamna pasiune, patima, iar dumnealui e „virusat” iremediabil.

Am simtit întotdeauna ca am gasit în domnia sa un corespondent, un element de rezonanta al sufletului meu. A in-tuit în mine „ceva” de la bun început si cea mai mare multumire a mea e faptul ca afirma si azi ca nu s-a înselat. „Tatucu Ion”, asa obisnuiesc sa-l chem si sa-l alint de cand mi-a fost parte-ner în anul IV de facultate, în spectacolul de licenta „Domni-soara Nastasia”, spectacol montat la Sala Studio de domnia sa. A fost sfarsitul perioadei didactice din relatia noastra si începutul colaborarii colegiale la Teatrul National din Targu Mures. Asa spune dumnealui: ”Suntem colegi, cucoa-na!”, dar pentru mine va ramane întotdeauna profesorul Ion Sasaran. Si acum astept cu emotie si piosenie sfaturile si sugestiile dumnealui. Cred ca sunt în asentimentul colegilor mei care l-au avut profesor cand spun ca foarte mult din ceea ce suntem azi, ca oameni

si artisti ai scenei, se datoreaza domniei sale si ca în inimile noastre va ramane un om si artist de exceptie. În inima mea asa este si asa va fi cu siguranta. La ceas aniversar, toata consideratia, respectul si recunostinta mea!

La multi ani, tatucule, dragule, sa-ti dea Dumnezeu sa-natate si aceeasi pofta de viata cu care ne-ai contagiat pe toti.

Cu mult drag,

Elena Purea,
actrita
Teatrul National Targu Mures
Xxx

Ma simt onorata si, în acelasi timp, obligata sentimental sa adaug si eu cateva ganduri si simtaminte ce le port cu deosebit atasament fata de cel ce mi-a fost si-mi este partener de activitate teatrala, fara a mai adauga buna prietenie ce ne leaga.

Am venit la Baia Mare la cinci ani dupa înfiintarea teatrului, cand deja actorul Ion Sasaran, coleg de generatie cu vestita promotie de aur a institutului de teatru bucurestean, venise actor la teatrul baimarean

pentru a pune un umar sanatos si profesional la propasirea începutului teatral în oras.

De atunci am avut bucuria de a-i fi partenera în nenumarate piese de teatru cu care am contribuit, abstractie facand de modestie, la reprezentari care s-au bucurat de un deosebit succes.

Activitatea noastra actoriceasca s-a desfasurat si s-a împletit armonios apreciind pe tot parcursul scenic prestatia de înalta tinuta a actorului Ion Sasaran si, în mod deosebit, acea vibratie care îi este caracteristica, ce merge pana la adevarata ardere mestesugareasca.

Ion Sasaran este omul care a dat un suflu nou teatrului baimarean si i-a „contaminat” si pe cei din jurul lui de pasiunea si devotamentul fara margini fata de teatru. L-am pretuit si-l pretuiesc în continuare pentru aceste calitati, fiindu-i datoare si pentru ce reprezinta ca om, în viata de toate zilele.

Ion Sasaran ramane acelasi animator neobosit în formarea si proteguirea nenumaratelor talente tinere ce s-au desavarsit sub bagheta conducatoare ca profesor la Universitatea de teatru din Tg. Mures.

Pentru toate aceste daruri ale omului si actorului Ion Sasaran, Teatrul Municipal din Baia Mare are datoria sa-l considere unul din stalpii de rezistenta ai acestui teatru si sa-i poarte cinstea si respectul ce cu prisosinta i se cuvine.

Ecaterina Sandu,
actrita
Teatrul Municipal Baia Mare

„MA NUMESC ION SASARAN”

Cu putin timp înainte de 1989 a venit la noi în teatru un Actor despre care, cu sinceritate, nu auzisem foarte multe lucruri. De auzit, mai auzisem despre el, unele mai bune, altele mai putin bune, cum „se aude” în teatrul nostru, dar de vazut chiar ca nu-l vazusem! Nu a fost nevoie de eforturi suplimentare pentru ca s-a prezentat singur! A sunat la usa apartamentului în care locuiam atunci cu Marinela, sotia mea, si cu cele doua fete si s-a prezentat: Ma numesc Ion Sasaran, sunt noul vostru coleg!

Marturisesc, am fost putin socat de modul atat de direct, aproape violent, cu care s-a prezentat. Dar ne-a placut! Ne-a placut atat mie cat si Marinelei. „Dar, Domnule Sasaran, cu ce va putem ajuta?” ”Cu nimic! Am venit sa va cunosc, am auzit despre voi si am venit sa va cunosc! Si nu-mi mai spuneti domnule ci… Ion, ca asa ma cheama!”

Între noi, între mine si el era o diferenta de mai bine de zece ani, apreciabila, mai ales pentru mine, care veneam din Oltenia, unde fratele mai mic îi spune fratelui mai mare, chiar cu un an, ”nene”, si nu-si permite sa-i spuna „tu”, ci numai „dumneata”…, si asta pana la o varsta apreciabila …, chiar la batranete! Între el si Marinela, sotia mea, diferenta era mult mai mare! Atunci, în urma cu aproape cincisprezece ani, totul avea o alta dimensiune; acum cand varstele au început sa se amestece…

Revin. Auzisem, dar nu-l vazusem pe scena pe Ion. Din acel moment am început sa-l vad, sa-l „cantaresc”, sa-l „judec”, sa-l „apreciez” cu propriile-mi mijloace. Pentru ca daca am învatat ceva folositor în viata de pana acum, a fost: sa nu fac aprecieri de nici un fel despre oameni, despre colegi în special, decat din ce cunosc si stiu despre ei si nu din „auzite”!

Primul rol pe scena noastra a fost „batranul Eckdal” din „Rata” lui Ibsen, alaturi de Marinela Popescu, Aurel Stefa-nescu, Take Sasareanu etc, într-un spectacol memorabil al lui Dan Alecsandrescu. (Îmi face placere sa-l amintesc pe Dan Alecsandrescu care, desi se chinuie sa ramana printre noi, ne lipseste cu adevarat de mult).

Memorabili erau si actorii! Ion a adus în scena o prestanta impunatoare si o voce de invidiat. Au urmat alte si alte roluri, nu are rost sa le amintesc pe toate, dar cateva din cele în care i-am fost si eu partener, cum ar fi „Dineu cu prosti”, ”Richard al II –lea” sau „Amorph d’Ottenburg” - merita amintite. An cu an, Ion Sasaran a devenit un nume cunoscut, iubit si respectat al scenei targumuresene, pentru talentul, caracterul si profesionalismul lui. A fost un bun pedagog al Scolii de Teatru din Targu Mures, unde a îndrumat mai multe generatii de studenti - actori, unii dintre ei fiindu-i acum parteneri de scena. Ar fi multe de spus despre partidele noastre de pescuit, despre Scoala în care am fost amandoi profesori, dar, poate, cu alta ocazie.

Ma bucur ca am avut cinstea sa joc alaturi de el pe scena si sa scriu cateva cuvinte din inima despre ACTORUL ION SASARAN.

La multi ani, Ioane!

Cornel Popescu,
actor
Teatrul National Targu Mures

xxx

Pe Ion Sasaran, actorul, îl stiu de prin anii cincizeci. Pe vremea aceea, eu eram regizor si actor la Teatrul National din Cluj, iar el era la Teatrul Dramatic din Baia Mare, unde si-a început o cariera ce avea sa fie de glorie.

Atunci, pe la începuturi, a jucat într-o piesa tradusa de mine „Într-un ceas bun" si astfel, ne-am cunoscut si a fost chiar într-un ceas bun.

I-am urmarit în timp ascensiunea si m-am bucurat de fiecare data de succesele lui în teatru, caruia i s-a dedicat cu trup si suflet si m-am bucurat de cate ori l-am putut întalni.

Ion Sasaran e un model de slujbas al scenei, o pilda de daruire si abnegatie în slujba artei, un viguros si riguros stalp al scenei.

Pentru Teatrul din Baia Mare, Ion Sasaran este – *mutatis mutandis* – un fel de George Constantin local dar de valoare nationala.

Cu toata profunda lui fidelitate fata de scena baimareana, destinul l-a dus la Teatrul National din Targu Mures, unde si-a demonstrat, înca o data, valoarea.

Coincidenta a facut sa ne întalnim, de data asta, mai temeinic. Eu eram rector al Academiei de Teatru din Targu Mures si, în aceasta calitate, i-am oferit cu toata încrederea un post de dascal la catedra de arta actorului, pe care ulterior a si condus-o.

Trebuie sa marturisesc ca asteptarile mi-au fost pe deplin rasplatite. Conferentiarul universitar Ion Sasaran a demonstrat, pe langa marea lui experienta artistica, o deosebita înzestrare pedagogica, conducand cateva serii de absolventi si regizand cateva spectacole de productie în mod remarcabil.

Un om cu un suflet ales, bun familist, integru, devotat în prietenie si fara concesii în arta, într-un cuvant un caracter.

Asa îi urez sa ramana ani multi într-un viitor pe care îl merita si pe care îl doresc cat mai îndelung.

prof.univ. Calin Florian

xxx

Pe actorul Ion Sasaran l-am cunoscut prima data prin intermediul rolurilor interpretate. Piese precum „Uneori liliacul înfloreste si toamna”, „Vasile Lucaciu” sau „A cincea lebada”, în care a detinut rolul principal, nu se uita usor de catre spectatori.

În anii 90 l-am întalnit din nou în cateva randuri la Conferintele nationale ale rectorilor. Era delegatul rectorului Universitatii de Teatru din Targu Mures, iar interventiile domniei sale în acest for au fost adevarate lectii de arta a argumentatiei.

Conferentiarul universitar si actorul Ion Sasaran face cinste nu numai comunitatii academice targumuresene ci si celei baimarene.

La multi ani, domnule profesor!

prof.univ.dr.ing. Emil Micu,
rector
Universitatea de Nord Baia Mare

UN ARTIST ADEVARAT SI UN OM MINUNAT

Ion Sasaran face parte din acel grup de absolventi ai Institutului de Arta Teatrala si Cinematografica din Bucuresti pe care obisnuim sa-l numim “generatia de aur”, pentru ca au fost, pentru ca sunt actori minunati, pentru ca realizarile lor artistice sunt ca niste nestemate ce stralucesc pe firmamentul teatrului romanesc.

E drept, cariera lui Ion Sasaran nu a fost atat de spectaculoasa ca a unora din fostii sai colegi de facultate; nu pentru ca talentul sau nu l-ar fi îndreptatit la aceeasi recunoastere, ci pentru ca acestia, stabiliti la Bucuresti, au beneficiat de facilitatile Capitalei: roluri multe în filme si la televiziune, nenumarate cronici în presa centrala. Ion a ramas credincios Maramuresului sau natal, a simtit ca menierea lui, datoria lui de onoare este sa ofere frumusetea si bogatia de idei a artei teatrale în primul rand celor din randul carora a pornit în viata. Apoi, dupa multi ani de importante realizari la Baia Mare, atunci cand talentul sau se afla la apogeu, cand maturitatea artistica îi permitea sa împartaseasca si altora tainele meseriei actoricesti, s-a mutat la Targu Mures, unde a îmbinat munca de creatie scenica de la Teatrul National cu cea de dascal la Universitatea de Arta Teatrala.

Dar nu despre personajele întruchipate de Ion Sasaran vreau sa vorbesc, chiar daca multe dintre ele mi-au produs o reala bucurie estetica si nici activitatea lui de profesor nu vreau s-o analizez, desi am fost martor la izbanzile pe care le-a obtinut si în acest domeniu atat de delicat. Pe mine m-a impresionat si continua sa ma impresioneze în primul rand altceva.

Rar mi-a fost dat sa întalnesc (si traiesc în teatru de aproape o jumatate de secol) un om atat de sincer si atat de profund daruit Teatrului (cel cu T mare) ca Ion Sasaran. Un om care se implica în tot ceea ce face – sarcina artistica mare sau mica, rol principal de ampla întindere si complexitate, sau rol secundar, mica compozitie “de cabinet” pe care o retii numai atunci cînd e realizata de un bun creator de tipuri – cu aceeasi pasiune, cu acelasi devotament pentru cauza comuna: spectacolul. Ion îsi lucreaza rolurile cu migala de artizan, patrunzand în strafundurile sufletesti ale personajului si gasind forme de manifestare proprii, specifice acestuia, totul cu o seriozitate si o disciplina de la care nu abdica niciodata si care constituie un exemplu pentru mai tinerii sai colegi.

Si, peste toate astea, artistul Ion Sasaran este si un om minunat, un coleg si un prieten de nadejde. Ma bucur ca de 15 ani am placerea sa colaborez cu el si sa fiu un apropiat al lui.

Zeno Fodor,
consilier artistic
Teatrul National Targu Mures

PROFESIONISTI SI AMATORI TRAIND ACELEASI EMOTII

O dovada a unei munci depuse cu raspundere si talent ne-au oferit-o zilele trecute elevii clasei de actorie a Scolii populare de arta din Baia Mare. Îndrumati de actorul Ion Sasaran, de la Teatrul Dramatic, acesti tineri, de diverse profesii, s-au alaturat în pasiunea de a strabate drumurile artei scenice. Optiunea lor reflecta atat dorinta de a cultiva frumosul cat si preocuparea de a petrece timpul liber într-un mod organizat si cu neandoielnica eficienta educativa, asa cum ne-am putut convinge urmarindu-le evolutia în spectacolul cu piesa „Jocul” de Ion Baiesu.

Era a treia reprezentatie cu aceasta „productie de sfarsit de an”, cum figureaza ea în planul de învatamant al Scolii populare de arta, dar

ceea ce a impresioat publicul depasea cu mult „obligatiile” scolare, interpretarea artistilor amatori atestand faptul ca initierea în jocul scenic a urcat remarcabile trepte calitative. În distributie, alaturi de elevii Lucia Hontau, Nicolae Mates, Eva Jorza, Gherasim Domide, Dorina Marincas, Florica Ciubotaru, Stefan Vicsai figura însusi instruc-torul lor, actorul Ion Sasaran, cel care semneaza si regia artis-tica a spectacolului. Aceasta solidaritate si colaborare a artis-tului profesionist cu amatorii este nu numai emotionanta, ci releva si multiple semnificatii educative ale artei teatrale, implicata cu limbajul ei specific în formarea omului cu trasaturi morale si civice înaintate, problematica piesei lui Ion Baiesu fiind convingatoare în acest sens.

Pentru interpreti efectul era cu atat mai puternic cu cat replicile nu mai apartineau doar piesei sau autorului ei, ci deveneau prin transpunerea în caracterul si situatia de viata a personajelor, propriile lor replici, reflectand idei si atitudini active, modelatoare de personalitate. Pentru felul în care au dus lucrarea pana la capat, elevii si profesorul lor merita nota maxima.”

(**A.C. Ioan**, în ziarul „Pentru socialism”, 21 iunie 1980)